

Katsaus vuoden 2001 lintusyksyyn ja alkutalveen 31.12.2001 saakka

Esko Gustafsson
15.1.2012

Havaintoja palauttaneet/mukana olleet: Tapio Aalto (TA), Asko Aarnio (AA), **Juhani Ahola (JA)**, **Markus Ahola (MA)**, Kari Airikkala (KAa), Pirkko Ala-Uotila (PA-U), **Pekka Alho (PA)**, **Hannu Ali-Eskola (HA-E)**, **Hannu Allonen (HA)**, **R. Anttila (RA)**, Hannu Aunio (HA), Kimmo Aula (KA), Rurik Baarman (RB), Bertil Blomqvist, Hanna-Leena Breitzholz (H-LB), **Jani Ceder (JC)**, Marcus Duncker (MD), Hannu Ekblom (HE), Margus Ellermaa (ME), Marja Elonsalo, **Timo Elovaara (TE)**, **Birger Grönholm (BG)**, Rainer Grönholm (RG), Jukka Grönlund (JG), Kaj Grönqvist (KG), **Esko Gustafsson (EG)**, **Kalle Haapala (KH)**, **Olli Haapala**, Jouko Hakala (JHa), Petteri Hakanpää (PH), **Mika Harkas (MHa)**, Paavo Harri (PHi), **Niklas Haxberg (NH)**, **Martin Helin (MHe)**, Mika Hemmilä (MH), Juha Heino (JuH), **Raimo Heinonen (RHe)**, **Timo Heiskari (TH)**, Petri Helminen (PHe), **Esa Helander (EH)**, Jorma Hellsten (JoH), **Jari Helstola (JHe)**, **Hannu Hilke (HHi)**, **Hannu Holmström (HHm)**, **Hannu Huhtinen (HH)**, Heini Hyvärinen (HHy), Kauko Häkkilä, Lauri Hänninen, Jouko Högmander (JHö), Elina Ilvonen (EI), Tomi Kaijanen (TK), **Erkki Kallio (EK)**, **Seppo Kallio(SKa)**, **Olli Kanerva (OKa)**, Lauri Kapari, Rolf Karlson (RK), **Stefan Karlsson (SKn)**, Kari Kaunisto (KKa), Marko Kaukinen (MKa), Antti Kause (AKa), Arto Keskinen (AKe), Osmo Kivivuori (OK), **Hannu Klemola (HKl)**, **Jorma Knaapi (JKn)**, **Kimmo Koironen (KKo)**, Lauri Kokkala (LKO), **Emma Kosonen**, Mika Korkki (MKo), **Hannu Kormano (HKo)**, Reijo Kosonen, **Panu Kunttu (PKu)**, Sampo Kunttu (SKu), **Ari Kuusela (AK)**, Kimmo Kuusisto (KK), **Juha Kylänpää (JKy)**, **Jari Kårlund (JKå)**, **Jani Laaksonen (JLa)**, Pasi Laaksonen (PLa), Ismo Lahtonen (ILn), **Ilkka Laiho (ILa)**, Henry Laine (HLa), **Jouko Laine (JoL)**, Petri Laine (PLe), **Antti Lammi (AL)**, **Janne Lampolahti (JLm)**, **Markku Lappalainen (MLa)**, Sampo Laukkanen, **Esa Lehikoinen (EL)**, Pekka Lehti (PLi), **Henry Lehto (HLe)**, Ilkka Lehtonen (IL), Matti Lempiäinen(MLe), Soili Leveelahti (SLi), Tom Lindbom (TLm), **Johan Linden (JoL)**, **Henrik Lindholm (HLi)**, **Rami Lindroos (RLi)**, **Tom Lindroos (TLs)**, Jussi Lindström (JLi), **Tero Linjama (TLa)**, **Ari Linna (AL)**, **Pekka Loivaranta (PLo)**, **Tuomas Lukkarinen (TLu)**, Rauli Lumio (RLu), **Jouko Lunden (JLu)**, **Sami Luoma (SLu)**, Sami Lyytinen (SLy), **Lars Lönnström(LL)**, **Kaarle Lönnroth (KLö)**, **Heikki Minn (HM)**, Tapani Missonen (TM), **Vesa Multala (VM)**, **Pekka Mustakallio (PM)**, Rasmus Mäki (RM), **Lauri Nikkinen (LN)**, Jari Nojonen, Keijo Nojonen, **Rudin Nordling (RN)**, **Mikael Nordström (MN)**, **Jyrki Normaja (JNo)**, **Tapani Numminen (TNn)**, Jorma Nurmi (JNi), **Jukka J. Nurmi (JJN)**, **Tarmo Nurmi (TNi)**, **Mikko Oivukka (MO)**, Vesa Oksanen (VO), **Vesa Partanen (VPa)**, **Veijo Peltola (VPe)**, Cristian Petander (CP), **Kaj-Ove Pettersson (KOP)**, **Juhana Piha (JP)**, Samuel Piha (SP), Pasi Pirinen, Jari Pitkääkoski (JPi), **Harri Päivärinta (HP)**, Raino Pönni(RP), **Kalle Rainio (KR)**, Kristiina Rainio (KRa), Jouko Rainio (JR), Esa Rajamäki (ER), Hannu Rautanen (HR), **Mauri Rautkari (MRa)**, **Janne Riihimäki (JRi)**, **Markku Ritvonen (MRi)**, **Esko Roström (ERo)**, Tarja Roström (TRo), **Ville Rähä (VR)**, Mia Rönkä (MR), Lennart Saari (LS), Jarmo Saarnio (JSo), Juhani Salmi, Pekka Salmi, **Juha Salminen (JSa)**, **Harri Salo (HSa)**, **Markku Santamaa (MSa)**, **Tapani Santamaa (TSa)**, Risto Saranto (RSa), Jyry Sarvilinna (JyS), Teppo Sarvilinna, **Paul Segersvärd (PSe)**, **Vesa Selonen (VS)**, Heikki Seppälä, **Jukka Sillanpää (JSi)**, Kalevi Sillanpää (KSi), Frans Silvenius, **Päivi Sirkiä (PS)**, **Mika Sjöblom (MSj)**, **Tapio Suominen (TSu)**, **Asko Suoranta (AS)**, Seppo Sällylä (SS), **Jukka Tammi (JTa)**, **Mikko Tamminen (MTa)**, **Esko Tarponen (ET)**, **Jorma Tenovuo (JTe)**, **Olli Tenovuo (OT)**, **Jouni Tittonen (JTi)** **Jukka Tobiasson (JTo)**, **Totti Toiskallio (TT)**, **Pekka Toola (PTo)**, **Timo Trogen (TTr)**, **Markus Tuomi (MTu)**, Tuija Tuominen (TTu), **Martti Uusitalo (MU)**, Keijo Wahlroos, Juha Wallin, **Matti Valta (MVa)**, **Rauno Varjonen (RV)**, **William Velmala (WV)**, Mikael Wickman (MW), **Ari Vienonen (AVi)**, Mikko Viljamaa (MV), Jussi Virta (JVi), **Hannu**

Virtanen, Timo Virtanen (TV), **Vesa** Virtanen (VV), **Jouko Vuokko** (JVu), **Mikko Ylitalo** (MY), **Anders Öhman** (AÖ), **Krister Öhman** (KÖ).

Havaintoja itse palauttaneet on tummennettu. Katsausta tehtäessä oli käytössä Jurmon lintuaseman kaikki havainnot.

sää?

Kyhmyjoutsen *Cygnus olor*

Kesäisiä sulkasatokertymiä: 18.6. Taivassalo, Rantalanlahti 46 (JTi), 23.6. Jurmo 40 (JNo), 28.6. 68 (TT, MTu), 8.7. 125 (RN, PT, JP), 11.8. 105 (JH ym.), 23.8. 85 (PT), 26.6. Kustavi, Seksmiilari, Röhö 60 (RLi, KR, MR), 8.7. Kustavi Juhanöörinriutat 160 (PA) sekä 28.7. Kustavi Pohjolanniemi 100 (AS). Nämä olivat kaikki kohtuullisen pieniä määriä. Syksyisistä mainittakoon Kaarinan-Liedon Littoistenjärvellä enimmillään 7.-12.10. tavatut 26ad ja 8 juv (KR, HA-E), joka on paljon sisämaassa. Dragsfjärdin Kuggskärillä 13.10. tavatut 116 yksilöä olivat lokakuun suurin kerääntymä. Marraskuussa ei ollut yli 50 linnun kerääntymiä, mainittakoon kuitenkin Littoistenjärven 36 yksilöä 17.11. (VPe). Joulukuussa lähes kaikki havainnot ovat saariston uloimmista osista, esim. Paraisiltakin vain muutama havainto. Eniten Jurmossa 5.12. 78 (JHe) ja 15.12. 68 (HA-E, TT). Rihtniemen syksyn parhaat muutot olivat pieniä ja melko aikaisin; 10.11. 54m (HK ym.) ja 24.11. 41m (EG, VPe).

Pikkujoutsen *Cygnus columbianus*

Tavattiin vain kahdella paikalla. Mietoistenlahdella oli 7.10. 3 yksilöä (HKI) ja iltapäivällä 7 yksilöä (PLo), 9.-11.10. 26 paikallista (PA, TT, RHe ym.), 13.10. 20 (PLo) ja 14.10. 22 (HKI). VSL-kirjan¹ mukaan yli 10 yksilön pikkujoutsenparvia on havaittu syksyllä vain 4 kertaa. Kuuden vanhan linnun parvi muutti SE Dragsfjärdin Kuggskärissä 15.10. (MA, MKa, SS)

Laulujoutsen *Cygnus cygnus*

Pesivien ja kesäkiertelijöiden takia muuton alun toteaminen on hankalaa. Muutto käynnistyi ilmeisesti syyskuun lopulla, jolloin Uudenkaupungin Vasikkarissa kuultiin 23.9. ääntä (OT) ja Kemiön Sjöfaxissa oli 29.9. ilmestynyt 5 ad. paikalliseksi (MA, MKo, JLa). Tämän jälkeen ei lokakuussa ollut erityisiä kerääntymiä tai muuttoja, mutta 21.10. oli Perniön Torkkilaan pellolle kertynyt 122 yksilöä, joista nuoriakin 18 (MA). Samalla paikalla oli 4.11. yhteensä 160 joutsenta, joista nuoria oli tälle kertaa 28 (MA). Perinteiselle paikalle Perniön Saarenjärvelle joutsenia kertyi vasta marraskuun lopulla, jolloin 26.11 niitä oli 176 (47 nuorta) ja 1.12. 145 (MA). Tämä on kautta aikojen toiseksi suurin talvella havaittu joutsenmäärä. Myös muuten joutsenia näkyi huomattavan paljon joulukuussa. Jurmoon kerääntyi joutsenia; 15.12. 80p (HA-E, TT), 18.12. 80p ja 19.12. 91p (MW). Tämän jälkeen rannat ilmeisesti jäätyivät ja 20.12 joutsenia oli enää 14 (MW). Syksyn suurin muutto havaittiin 15.12. Kustavin Pohjolanniemessä, jossa muutti 65m (AS). Mantereella havaittiin joulukuussa 38 yksilöä, suurin osa muuttolennessä. Viimeinen oli nuori lintu, joka muutti S Kaarinan Hovipellossa 25.12. (MO, TK, KÖ).

Metsähanhi *Anser fabalis*

Elokuussa laji oli yllättävän runsas, yhteensä 70 yksilöä. Syksyn ensimmäiset 9 yksilöä muuttivat 22.8. Lemun Hirvijoen peltojen yli SW (TLs) ja Mietoistenlahdelle saapui ad ja juv 25.8. (RLi, TA, SL). Muista mainittakoon seuraavat: 26.8. muutti Dragsfjärdin Lövössä kaksi parvea, yhteensä 18

yksilöä (MA, HLi, TNi, MKa) ja Pöytyän Kontolanrahkalle ehti 30.8. jo 35 metsähanhea paikalliseksi ja ne viihtyivätkin suolla (ja ympäröivillä pelloilla?) aina 22.9. saakka. Syksyn päämuutto tapahtui 23.9., jolloin eniten muuttajia havaittiin Dragsfjärdin Lövössä, 334m (EG, HLi, VPe, TNi). Lisäksi paikalla muutti määrittämättömiä hanhia 1437 yksilöä. Eri puolilla maakuntaa muutti tänä päivänä yli 1100 määritettyä metsähanhea. Toinen huippu koettiin lokakuun alkupuolella, jolloin muutti 6.10. Uudenkaupungin Vasikkarissa 133m (OT) ja 7.10. Jurmossa 88m + AB 478m (JG ym.). Havainnot loppuivat aikaisin, sillä Kaarinan Littoistenjärvellä oli 22.10. yksi lintu (HA-E, EK, RLi) ja ehkä sama vielä 2.11. (TT, MTu).

Tundrahanhi *Anser albifrons*

Lajin muuttokausi oli lyhyt, sillä yhtä viivytelijää lukuun ottamatta kaikki havainnot sijoittuvat 6.-14.10 välille. 6.10. laji nähtiin neljässä paikassa: Pöytyä Kontolanrahka 1p (MTa), Jurmo 2m (JG ym.), Korppoo Wattkast 150m (RN) ja Uusikaupunki Ärväskivi 1m (JN, OT). Seuraavana päivänä nähtiin 303 tundrahanhea ja 8.-14.10. yhteensä 204 yksilöä. Suurin osa oli muuttavia, mutta enimmillään tavattiin paikallisia Kontolanrahkalla 13.10. 23p (MTa). Salon Halikonlahdella tavattiin 22.10. 1 kv p (MTu, KK), joka viipyi paikalla aina 25.11. (TH ym.) saakka. Aiemmin marraskuulta oli vain kymmenen havaintoa.

Merihanhi *Anser anser*

Merihanhia kerääntyy jo toukokuun lopulla perinteisiin paikkoihin. Jurmossa oli 24.5. 85p (JHe ym.) ja Kemiön Sjöfaxissa 23.5. 54p (JTa). Jurmon määrät kasvoivat hiljalleen: 31.5. 160p ja kesäkuun huippuna 27.6. 224p. Selkämeren etelään suuntautuvaa muuttoa seurattiin alkukesällä Uudenkaupungin Vasikkakarissa, josta suurin lukema 59m 31.5. (OT). Heinäkuun huippu Jurmossa oli 9.7. 280p ja 14.7. 280p, josta määrät lähtivät laskuun. Heinäkuussa alkoivat rannikon kerääntymispaikkojen määrät kasvaa. Mietoistenlahdella oli 22.7. 547p (NH) ja Sjöfaxissa 16.7. 650p (MA). Mietoisten huippumäärät pysyivät elokuussa tällä tasolla, mutta Sjöfaxissa määrät nousivat selvästi huipun ollessa 5.-11.8. noin 4500p (HLi) ja 18.8. noin 5200p (HLi). Elokuussa kerääntymiä riittää muuallekin: 25.8. Sauvon Tapila 380p (HKo, TLs, JLu), 20.8. Dragsfjärd, Högländet 1800p (MRa), 26.8. Perniön Hamarinjärvi 328p ja 2.9. 600 p (MA). Metsästyksen alku 20.8. pudottaa kertymämäärät heti alemmalle tasolle useimmissa paikoissa. Syyskuussa suurin kertymä oli Paraisten Atussa 7.9. tavatut 500p (JA). Muita noteerauksia olivat Hamarinjärvi 10.9. 222p (MA), Mietoistenlahti 16.9. 320p (EG, VPe), 18.9. Salo Villilä 400p (MA) ja 22.9. Halikonlahti 310p (HKI). Loppusyksyllä merihanhia on kertynyt Halikonlahdelle, jossa oli vielä 4.10 385p (TNn). Viimeinen havainto muualta on 21.10. Uudenkaupungin Pullonkarista 1p (OT, JJN), mutta Halikonlahdella oli 6.11. vielä 4 yksilöä (TNn) ja tämän jälkeen viimeinen merihanhi viivyteli siellä joulukuun alkuun saakka ja tavattiin vielä 2.12. (TH).

Kanadanhanhi *Branta canadensis*

Kesällä kanadanhanhia poikueineen kerääntyy kesäkuusta alkaen Kemiön Sjöfaxiin. Määrät olivat kuitenkin pieniä, suurimmillaankin 16.7. vain 31 yksilöä (MA). Syksyllä kanadanhanhia lepäilee Halikonlahdella, josta ne käyvät ruokailemassa laajaltikin lähiseudun pelloilla. Elokuussa suurin määrä oli 13.8. 243p (TT). Toinen kerääntymispaikka oli Kaarinan-Liedon Littoistenjärvi, jossa 24.8. oli 64 hanhea paikallisena (VPe). Syyskuussa isoja määriä on tavattu lähes ainoastaan näillä kahdella paikalla, ainoat poikkeukset ovat 10.9. Perniön Hamarinjärvellä tavatut 355p (MA), jotka voivat olla kokonaan tai osaksi samoja Halikonlahden lintuja ja Ruissalon Kansanpuistossa olleet 80p 27.9. (HA-E). Halikonlahdella syyskuun suurin noteeraus oli 21.9. 350p (TT, MTu) ja Littoistenjärvellä 26.9. 89p (VPe). Lokakuussa määrät olivat suurimmat: Halikonlahti 9.10. 400p

(TNn), 21.10. 560p (PL) ja 29.10. 430p (TLs) ja Littoistenjärvi 1.10. 70p (VPe), 7.10. 102p (KR) ja 27.10. 102p (VPe). Marraskuun alussa määrät olivat näillä kahdella paikalla edelleen samaa luokkaa, sillä Halikonlahdella tavattiin 6.11. 505p (TNn) ja 10.11. 450p (PL) sekä Littoistenjärvellä 11.11. 80p (VPe) ja 14.11. 95p (HA-E), joiden jälkeen oli paikoilla vain pikku määriä. Vielä 17.11. tavattiin Kaarinan Kuusistonlahdella 20p (LN), Littoistenjärvellä 6p (VPe) ja Perniön Saarenjärvellä 5p (MA). Vuoden viimeinen kanadanhanhi oli Halikonlahdella 30.11.-1.2. (EG, HKI, MT).

Valkoposkihanhi *Branta leucopsis*

Lähialueilla pesivien hanhien kesäparvi poikasineen alkaa kertyä Jurmoon ja Ruissaloon kesäkuussa. Jurmossa 14.6. 89p (PLi) ja 28.6. jo 143p (TT, MTu) ja Ruissalossa 28.6. 58p (TLs). Heinäkuussa määrät kasvavat molemmilla paikoilla; Jurmossa eniten 25.7. 160p (OK, RP, VM) ja Ruissalossa 25.7. 102p (TLs). Jurmon määrät ovat huipussaan elokuun alkupuolella, jolloin tavattiin 11.8. 234p (JH ym.). Ilmeisesti laiturit kuluvat loppuun ja linnut siirtyvät muualle. Saarella tavattiin 22.8. 150 p (PT) ja vielä syyskuun alussa 3.9. 90p (OK), mutta tämän jälkeen vasta arktiset hanhet toivat yksittäisiä lintuja enemmän valkoposkia saarelle. Ruissalon määrät kasvavat elokuussa vielä huomattavasti, sillä 9.8. tavattiin 218p (TLs), 11.8. 253p (TLs) ja 31.8. 307p (TLs). Arktisia hanhia näkyi ensimmäisen kerran 24.9., jolloin Kuusjoen Koskenmäellä muutti yhteensä 103 yksilöä (TNn). Päämuutto tapahtui 6.-9.10., jolloin mm. 6.10 Uudenkaupungin Ärväskivellä muutti 485 valkoposkea (OT, JN), 7.10. Uudenkaupungin Vasikkarissa 557m (OT) ja Jurmossa 499m (JG ym.). Jurmossa muutti 9.10. 454m ja lisäksi 130p (JHe ym.). Tämän jälkeen vain 12.-13.10 tapahtui muutorintamalla olennaista, kun Rihtniemessä muutti 12.10. 370 (JSi) ja 13.10. 380 (JSa ym.) sekä Jurmossa 13.10. muutti 225m (BB, JoH, PT). Vaikka Ruissalosta onkin syksyiltä huonosti havaintoja Tiirassa, niin vielä 16.10. paikalla oli 320p (TT, MTu) ja 18.10. 230p (TLs), joka oli Ruissalon viimeinen havainto. Tämän jälkeen Paimionlahdella muutti vielä 19.10. kahdessa parvessa 68 S (VR). Syksyn viimeiset olivat Halikonlahdella 20.10. 1p (PLo), 28.10. Piikkiönlahdelta 1 lähti S (PT) ja 29.10. Halikonlahdella 4p (TLs).

Sepelhanhi *Branta bernicla*

Syksyn ensimmäinen kellui Halikonlahdella II altaassa 16.9. (PLo). Sauvon Leiskussa muutti 23.9. illansuussa 230 yksilöä (VPa). Tämän jälkeen näkyi yksittäisten lintujen lisäksi vasta 7.10. muunkin hanhimuuton yhteydessä jonkin verran myös sepelhanhia: Utö 200m (LN ym.), Jurmo 73m (JG ym.) ja Yläneen Pehkuranta 70m (HH). Jurmossa tavttiin 9.10. 50p23m, 10.10. 21m ja 11.10. 48p (JHe ym.). Vielä 14.10. muutti 320 yksilöä Dragsfjärdin Kuggskärissä (MA, MKa, SS), mutta tämän jälkeen sepelhanhia nähtiin vain 16.10. Kuggskär 3 (MA, MKa, SS), 18.10. Uudenkaupungin Vekara 3m (PA, RH, ML) ja 20.10. Isokari 1p (JHe, PT). Syksy oli tavanomainen sepelhanhisyksy.

Ristisorsa *Tadorna tadorna*

Rihtniemessä muutti 6.8. 10 yksilöä S (TLa, MW), 11.8. 1 S (JSi ym.) ja 1.9. oli paikallisena 1juv (KH ym.). Jurmossa ja Uudenkaupungin Santakareilla oli heinäkuussa poikueita ja elokuussa nuoria lintuja. Jurmossa viimeiset olivat 13.8. 2p (JHe) ja Santakareilla 19.8. 3 juv (RH). Tämän jälkeen Mynälähdellä 31.8. 2 juv lähti muutolle (MTu, KS) ja Jurmossa 14.9. 2p (HA-E).

Haapana *Anas penelope*

Haapanalla, kuten muillakin vesilinnuilla, on kesällä koirailta sulkasatomuuttoa. Sitä on kuvattu tarkemmin Selkämereltä². Samalla koiraita kertyy mm. lintulahdille sulkimaan. Paimionlahdella oli

2.6. 10 koirasta (EG, VPe), Mynälähdellä 12.6. 20 yksilöä (KR) ja 20.6. 25p (TLa). Jurmoon oli saapunut 28.6. jo 44 yksilöä (TT, MTu). Muutolla näitä ei juuri nähty, eniten Uudenkaupungin Vasikkarissa 6.7. 18m ja 8.7. 19m (OT) sekä Kustavin Pohjolanniemessä 17.7. 20m (AS). Elokuun alussa paikallisten määrät kasvoivat, suurimmat määrät tavattiin Halikonlahdella, jossa oli 4.8. 48p (TLs, HKo), 10.8. 91p (TLs, JLu) ja 20.8. 90p (TLs). Mynälähdellä määrät olivat elokuussa korkeintaan muutamia kymmeniä ja vasta kuun lopussa tavattiin enemmän, kun 28.8. paikalla oli 310 yksilöä (AK). Samoihin aikoihin myös Halikonlahdella oli 200p 2.9. (MA). Jurmossa oli syyskuun puolivälissä paljon haapanoita, kun saarella havaittiin 14.9. 208, 15.9. 421p10m ja 16.9. 330 (HA-E ym.). Syyskuun puolivälissä haapanoita tavattiin muutollakin jonkinlaisia määriä: 15.9. Rihtniemi 169m (JSi, TSa) ja Mynälahti 154m (EG, VPe).

Muuttajien määrässä nämä luvut ohitettiin vain 6.10. Jurmossa, jossa muutti 170m (JG ym.). Mynälähdellä muuton huippu oli syyskuun lopulla, jolloin lahdella oli 20.9. paikallisena 480 yksilöä (AK, JSi) ja 22.9. 610 yksilöä (JSi). Tästä eteenpäin yli sadan yksilön päästiin vain Jurmossa, poislukien seuraavat havainnot: Rihtniemi 30.9. 116m (TSa ym.), Kaarinan Littoistenjärvi 7.10.193p (KR) ja Dragsfjärdin Kuggskär 15.-16.10. 130 (MA, MKa, SS). Jurmossa määrät olivatkin komeita: 20.9. 220, 30.9. 200 (JG ym.), 6.10. 630p170m, 7.10. 775p ja 95m (JG ym.), 10.10. 500p ja 20m (JHe ym.), 11.10. 380p (JHe ym.), 20.10. 220p (SK, RLi), 27.10. 220p (JHe ym.) ja viimeinen sadan ylitys 28.10. 100p(JHe ym.). Jurmon ja Mynälähdän suurimmat määrät ylittivät aiemmat kertymäennätykset komeasti. Lokakuun jälkipuoliskolla kohtuullisia määriä oli myös Littoistenjärvellä, jossa oli 20.10. 82p (VPe), 27.10. 80p (VPe) ja 28.10. 70p (EG, VPe). Marraskuussa haapana tavattiin kuun alussa jopa kunnolla sisämaassa, sillä Alastaron Myllykylässä oli 3.11. 1 yksilö (TNu). Muuallakin lajia oli paljon, sillä yli 10 yksilöä tavattiin neljässä paikassa: 3.11. Utö 11 (JHe), 3.11. Jurmo 25 ja 4.11. 15 (ME ym.), 4.11. Littoistenjärvi 12 (VPe) ja Halikonlahti 6.11. 16 (TNu). Tämän jälkeenkin haapanoita tavattiin usealla taholla: Littoistenjärvellä 10.11. 2p (HA-E) ja 11.11. 3p (VPe), 13.11. Uudenkaupungin Pitkäluodossa 1p (PA), Perniön Saarenjärvellä 17.11. ja 26.11. 1p (MA) ja 18.11. Maskun Villilässä (JNo, NH, EI). Joulukuulle lajia riitti vielä kolmeen paikkaan, sillä Jurmossa oli 4.12. 2p (JHe), 5.12. 7p (JHe), 6.12. 3p (JHe, JNo, EI) ja 7.12. 5p (JHe, JNo, EI). Lisäksi Turun Muhkurissa 4.-6.12. 1p (NH, EL) ja Dragsfjärdin Söderlångvikissa 6.12. 1p (HH, KK, RM). Loppusyksyn esiintyminen olikin jos ei merkittävän runsasta, niin yleistä.

Harmaasorsa *Anas strepera*

Syksyn voi katsoa alkaneeksi harmaasorsalla, kun Rihtniemessä muutti 2.6. 2k1n etelään (JSi). Tämän jälkeen meni aika tovi pelkillä pesimäpaikkojen havainnoilla. Halikonlahdelta ilmoiteltiin poikueita elokuulle, mutta lienevät vielä 25.8. 22p (TNi) ja 2.9. lahdella havaitut 12p (MA) olleet samaa porukkaa. Littoistenjärvellä oli 28.8. 1p (VPe) ja syyskuussa lajia nähtiin edellä mainitun lisäksi vain kolme kertaa: Uudenkaupungin Santakarit 1k 16.9. (OT, JNo), Mynälahti 20.9. 1p (AK, JSi) ja 22.9. Salon Sokeritehdas 1p (HKl). Jurmossa oli 2.10. 1p (JG, PLa) ja Halikonlahdella 20.10. 1p (PLo). Tähän syksy loppui, toki talvella vielä Jurmossa 5.12.-5.1.2002 ARK:n hyväksymä k (JHe ym.), joka on TLY:n alueen kolmas talvihavainto ja ainoa tammikuinen muiden ollessa joulukuulta 1989 ja 1996.

Tavi *Anas crecca*

Koiraiden sulkasatomuuton alku oli 1.6., jolloin Uudenkaupungin Vasikkarissa (OT) muutti 2 koirasta etelään. Mynälähdellä oli 12.6. 70p (KR) ja 24.6. 120 koirasta p (EG) sekä Salon Sokeritehtaan altailla 18.6. 130p (HKo) ja 27.6. 140p (AK, TLs). Sulkasatomuuton huippu koettiin Vasikkarissa 20.6., jolloin muutti 43 koirasta etelään (OT). Heinäkuussa kerääntymämäärät olivat

vain muutamia kymmeniä, tässä suurimmat: Kuusistonlahti 22.7. 45p (EG), Jurmo 22.7. 47p (JHe ym.) ja Taivassalon Rantalanlahti 31.7. 60p (JVu). Elokuussa kerääntymät ovat tavallisesti suurimmillaan päämuuton aikana. Halikonlahdella oli jo 4.8. 512p (AK), 6.8. 552p (TLs, HLi), 10.8. 676p (TLs, JLu) ja 12.8. 650p (AK). Aiempi ennätyskerääntymä oli 650 yksilöä Rantalanlahdelta vuodelta 1997. Muualla määrät olivat pienempiä: Otajärvi 1.8. 200 (TLs) ja 12.8. 400 (TLs, HKo), Mynälahti 11.8. 260p (HKo), 12.8. 365p (JSi), 16.8. 381p (HKo) ja 21.-26.8. 400p (HKo ym.) sekä Rantalanlahti 5.8. 250p (JKå) ja Jurmo 13.8. 125p (JHe). Elokuun lopulla muualla kuin Mynälähdellä ei tavattu merkittäviä määriä, voinee johtua metsästyskauden alkamisesta. Metsästysrahoitusalueilla määrät kasvoivat jälleen syyskuussa ilmeisesti Venäjältä tulevan tavikannan saapuessa: 1.9. Kemiön Sjöfax 235p (HLi) ja 4.9. Perniön Hamarinjärvi 150p (MA) ja Jurmossakin oli 14.9. 248 yksilöä (HA-E). Mynälähdellä ei ole yhtään havaintoa syyskuun alkupuolelta (?), mutta 16.9. paikalla oli 300 tavia (EG, VPe). Ehkä kukaan ei laskenut, ilmoittanut tai sitten paikalla ei ollut taveja. Samoihin aikoihin oli Salon Sokeritehtaalle ilmestynyt 18.9. 146p (JHe). Tämän jälkeen Mynälähdellä oli rysäys, sillä 20.9. paikalta laskettiin 1670 yksilöä (AK, JSi), joka on kertaluokkaa suurempi kuin aiemmat syyskerääntymät maakunnassa. Seuraava tavihavainto lahdelta on vasta kuukautta myöhemmin, joten ei ole tietoa siitä, miten pitkään linnut lahdella tankkasivat. Syyskuun lopulla oli Rantalanlahdella 30.9. 110p (AS), muuten eri puolilla tavattiin vain jokunen kymmenen yksilöä. Lokakuussa määrät vähenivät edelleen, tosin Jurmossa oli 2.10. 50p (JG ym.), Mynälähdellä 22.10. 151p (HKl) ja Salon Sokerin altailla 28.10. 25p (EG, VPe). Marraskuun alussa tavi tavattiin Jurmossa, Utössä, Mynälähdellä ja Halikonlahdella, eniten Jurmossa 3.11. 17 (ME ym.). Kolmen viikon tauon jälkeen Jurmossa oli 30.11. 6p (IL ym.), 5.12. 3 (JHe), 7.12. 4 ja 8.12. 13p (JNo ym.). Näiden lisäksi Utössä oli 1.12. 11p (JHe). Tavi oli siis runsas alkutalvella, vaikka esiintyminen loppui lyhyeen.

Sinisorsa *Anas platyrhynchos*

Sinisorsia oli kerääntynyt Mynälähdelle enimmillään 3.6. jo 110p (HKl, EL). Muualla määrät olivat kohtuullisen pieniä kesäkuussa ja vasta heinäkuun puolivälissä alkoivat kerääntymät kasvaa. Taivassalon Rantalanlahdella oli 15.7. 82p (AS) ja Jurmossa 27.7. 86 (JHe ym.). Elokuun alussa Rantalanlahdella oli 4.8. 480p (VPa) ja Halikonlahdella samana päivänä 227p (TLs, HKo). Elokuussakin määrät pysyivät melko tasapaksuina, sillä suurimmat kerääntymät olivat Jurmossa 11.8. 200, 13.8. 210p (JHe) ja 24.8. 135p (PTo) sekä Rantalanlahti 18.-19.8. 350p (JKå, AS) ja Halikonlahti 27.8. 300p (RLi). Perinteisesti metsästyksen alun jälkeen kerääntymät harvenevat ja pienenevät ja syyskuun alkupuolella olivatkin määrät vähäisiä. Syyskuun alkupuolelta ainoat mainittavat havainnot olivatkin 44m Rihtniemessä 2.9. (TSa ym.), 130 8.9. Jurmossa (VO ym.) ja 600p Kemiön Sjöfaxissa 14.9. (HLi). Syyskuun lopulta kannattaa niin ikään mainita kolme kerääntymää: 18.9. 249p Salon Sokerin altaat (JHe), 21.9. 206p Sjöfax (HA-E) ja 30.9. 220p Jurmossa (JG, JHe). Lokakuun alku jatkui samaan tapaan varsin vaisuna, sillä vain Jurmosta laskettiin jonkinlaisia mainittavia määriä: 2.10. 506p, 14m (JG ym.) ja 7.10. 232p, 48m (JG ym.). Muualla määrät liikkuivat korkeintaan muutamassa kymmenessä. Kuun lopulla sama tilanne jatkui ja vain Jurmossa (enimmillään 27.10. 300p (JHe ym.)), Halikonlahdella 28.10 500p (EG, VPe) ja Sokerin altailla 28.10.140p (EG, VPe) laskettiin kolminumeroisia määriä. Marraskuun alussakin lähes kaikki havainnot koskevat korkeintaan muutaman kymmenen linnun kerääntymiä eri puolilla. Kustavin Isokarissa oli 2.11.100p (PK, MO) sekä Jurmossa 3.11. 200 (ME ym.) ja 14.11. 340p (LKO ym.). Tämän jälkeen tavattiin Uudenkaupungin Hiussa 18.11. 303p (PA) ja siinä voi sanoa olleen sinisorsan syksyn tilanne. Joulukuussa tavattiin etenkin merellä pieniä määriä siellä täällä, mutta enemmälti vain Jurmossa, jossa oli 4.12. 250p (JHe ym.), 8.12. 520p (JLi ym.) ja 19.12. 247p (MW). Ainoa muu paikka, josta ilmoitettiin yli 100 yksilöä, oli Utö, jossa oli 31.12. 115p, 15m (JHe). Jurmon joulukuun iso määrä oli paikan joulukuun ennätys, muuten syksyn tapahtumia voi luonnehtia hyvin tavalliseksi.

Jouhisorsa *Anas acuta*

Sulkasatomuutto käynnistyi ajallaan, kun 16.6. Rihtniemessä muutti 1 koiras etelään (EG, VPe). Tämän jälkeen tavattiin 27.6. Halikonlahdella 1p (TLs, AK) ja Mynälähdellä muutti 2S 9.7. (JSi). Normaaliin syysmuuton tapaan heinäkuun puolivälin jälkeen havaintoja alkoi hieman kertyä lintulahdilta. Heinäkuulta mainittavia ovat mm. Yläneen Valasranta 5m 23.7. (TNn), 26.7. Kemiön Sjölox 6p (HLi) ja Jurmo 28.7. 13 yksilöä (JHe ym.). Elokuun alkupuolella muutamia lintuja tavattiin eri puolilla, eniten Jurmossa 11.8. 17 (JHe ym.) ja 6.8. Rihtniemessä 6m (TLa, MW). Metsästys heitti jouhisorsia vähän enemmän meillekin, sillä Mynälähdelle oli 21.8. kertynyt 32p (PS ym.). Dragsfjärdin Lövössä muutti 26.8. 33 jouhisorsaa (HLi ym.). Mynälähdellä oli 28.8. (HLi) ja 1.9. (JSi) 70p ja Rihtniemessä muutti 1.9. 32m (KH ym.). Syyskuu oli melko hiljaista aikaa jouhisorsan muutossa, sillä Jurmossa oli 15.9. 18 (HA-E ym.), 16.9. Muurlan Äijälässä 23 (TNn) ja Salon Villilässä ilmeisesti samat 18.9. 20 (MA). Lisäksi 23.9. Sjöloxissa muutti 31 (HLi) ja Rihtniemessä 29.9. 15m (TSa ym.). Jurmossa oli lokakuussa kohtuullisen paljon ilmeisesti Venäjän jouhisorsia: 4.10. 40p (JG ym.), 5.10. 35p, 15m (JG ym.), 7.10. 35p, 11m (JG ym.), 20.10. 45p (SK, RLi), 27.10. 30p (JHe ym.), ja 28.10. 20p (JHe ym.). Muualla määrät olivat selvästi vaatimattomampia. Syksyn viimeiset olivat 2.11. 1k Halikonlahdella (JKn) ja Jurmossa 3.11. samoin 1k (ME ym.)

Heinätaki *Anas querquedula*

Kesäkuun pesimäaikaisista havainnoista voisi nostaa esille Mynälähdellä 17.6. havaitut 5 koirasta (HKo). Ovatkohan olleet jo pesinnän jälkeinen kerääntymä? Toki sen jälkeen havaittiin 22.6. kaksi paria samalla paikalla (RLi, KR). Heinäkuisista pistää silmään Kuusistonlahdella havaitut 6 naaraspukuista yksilöä 20.7. (TT) ja Jurmoon 14.7. ilmestynyt kesän ensimmäinen yksilö (PLe). Elokuun alkupuolella laji tavattiin Sjöloxissa, Mynälähdellä ja Kuusistonlahdella sekä Rihtniemessä, jossa 14.8. 2S ja 2p (TTr). VSL-kirjan¹ mukaan laji on elokuun jälkipuoliskolla jo harvinainen, joten tässä kaikki havainnot: Rantalanlahti 18.-19.8. 2p (AS, JTi), Kuusistonlahti 20.8. 1p (JTi) ja 29.8. 1p (EG) ja Paimionlahti 20.8. 1p (TNn). Näiden lisäksi tavattiin 1-2 yksilöä lähes päivittäin 21.8.-1.9. Mynälähdellä (HKl, AK ym.). Syyskuussa laji tavattiin Jurmossa 20.9. (SSLTY:n retki) ja Rantalanlahdella 23.9. (AS) sekä Mynälähdellä, jossa 1-2 yksilöä oli paikalla 18.9.-9.10. Aiemmin heinätaki on tavattu vain viisi kertaa lokakuussa.

Lapasorsa *Anas clypeata*

Koiraita kerääntyy jo kesäkuussa parhaille lahdille, esim. Halikonlahdella oli 15.6. 14k3n (KR). Liikehdintää edustaa ehkä myös Jurmon lukema 9.7. 15p (RN, PTo). Ensimmäinen selkeä kerääntymä oli Mynälähdellä 29.7. laskettu 25p (TLa). Elokuussa määrät olivat aika vaatimattomia, sillä suurimmat määrät ovat 10.8. Halikonlahti 23p (TLs, JLu), 12.8. Jurmo 29p5m (JHe) ja 28.8. Mynälahti 34p (HLi). Syyskuussa tilanne jatkui samanlaisesti tasapaksuna: 1.9. Jurmo 30 (OK ym.), 8.9. 22p (VO ym.), Mynälahti 18.9. 30p (PA), 22.9. Salon Sokeritehdas 30p (HKl), 24.9. Mynälahti 39 (JSi) ja 29.9. Jurmo 22 (JG ym.). Lokakuussa määrät olivat paremmin jo normaalilla tasolla, sillä 1.10. tavattiin Mynälähdellä 29 (HKl), Jurmossa 4.10. 35 ja 10.10. 40 (JHe ym.), 14.10. Mynälähdellä 13 (HKl) ja 27.10. Jurmossa 14 (JHe ym.). Tämän jälkeen olivat jo lähes viimeiset kyseessä, sillä 28.10. oli Jurmossa 5 (JHe ym.), Halikonlahdella 3 (EG, VPe) ja Sjöloxissa 1 (HLi) lapasorsa. Vihoviimeiset olivat Halikonlahdella 29.10. 3 (TNn) ja Jurmossa 1m 3.11. (ME ym.). Marraskuinen oli TLY:n kaikkien aikojen 17. havainto ko. kuussa.

Punasotka *Aythya ferina*

Tavalliseen tapaan Sjöläxiin kertyi punasotkia sulkimaan. Jo 12.6. oli lahdella 71k1n (MA), mutta suurin määrä tavattiin 30.6., jolloin paikalla oli 185k7n (HLi). Tästä määrät laskivat ja 16.7. oli paikalla enää 62p (MA). Muista kesän havainnoista ei paljon kannata mainita, ehkä voisi ihmetellä sitä, että elokuulta Tiirassa on vain kolme havaintoa, joista mainittakoon 5.8. Jurmossa havaittu 1 yksilö (PH, KÖ). Mitä tämä kertoo, voi vain arvailla. Syyskuussa määrät olivat pieniä ja vain kaksi kertaa päästiin kaksinumerosiin lukemiin; Mynälähdellä 16.9. 15p (EG, VPe) ja Halikonlahdella 18.9. 16p (JHe). Lokakuultakin on havaintoja vähän, mainittakoon ainoat yli 10 yksilön määrät: Loimaan kunta, Kuninkainen 25.10. 12 (TNn) ja loput Halikonlahdella, jossa 22.10. 50 (TLs), 28.10. 13p (EG, VPe) ja 29.10. 15p (TNn). Marraskuun alussa oli Littoistenjärvellä 1.11. paikallisena 11 punasotkaa (TT, MTu), mutta tämän jälkeen laji kävi harvinaiseksi. Kaikki loppuvuoden havainnot ovat tässä. Uudenkaupungin vakio paikalla Pitkäludossa oli 2.11. 1p (PA), Halikonlahdella 4.-6.11. 1k (TNn), Kustavin Pohjois-Vartsalan Finholmissa 30.11.-1.12. 1n (AS, MH) ja lopuksi kaksi joulukuista talvihavaintoa: Särkisalo, Förby 14.12. 1k (TNn) ja 17.12. Särkisalo Siksalanlahti 2k1n (JLa). Nämä havainnot voivat toki koskea osin samoja yksilöitä.

Tukkasotka *Aythya fuligula*

Tukkasotka on yksi kesäisen sulkasatomuuton päälajeista Selkämerellä². Salon Sokeritehtaalla oli 30p 27.6. (TLs, AK) ja Rihtniemessä muutti 30.6. 26 yksilöä S (EG, VPe). Näkyvän heinäkuisen muuton suurimmat määrät olivat 7.7. Uudenkaupungin Pyhämaan Vasikkari 234 S (OT), 15.7. Rihtniemi 133m (JSi, MSa, TSa) ja 17.7. Kustavin Pohjolanniemessä 148m (AS). Uudenkaupungin Koivistossa oli 15.7. 500p (JLm). Näiden havaintojen jälkeen ilmoitetut tukkasotkien määrät olivat hyvin pieniä aina syyskuulle, jolloin 15.9. Sjöläxissa oli 235p (HLi). Mainittakoon syyskuulta sentään toinenkin havainto, kun Dragsfjärdin Lövössä muutti 22.9. 100 yksilöä (SK, LN). Lokakuun alussa oli muuttoryntäys, sillä Rihtniemessä muutti 6.10. (PA) ja 7.10 (JSi ym.) molempina päivinä 240 yksilöä, joka on paikan varsinaisen syysmuuton ennätys. Jurmossakin muutti 7.10. 103m (JG ym.). Lokakuussa oli myös muutama aiempiin vuosiin verrattuna pienehkö kerääntymä, kun 14.10. Uudenkaupungin Kuljulla oli 200p ja Hiussa 300p (HH, RM) ja Pitkäludossa 200p 27.10. (HH, RM) ja 31.10 (PA). Marraskuun alkupuolella pieniä määriä oli eri puolilla rannikkoa, selvästi suurin ilmoitettu kerääntymä oli Houtskarinnorrskatassa 10.11. 245p (JHe). Samanlaista oli koko marraskuu ja vasta talven kynnyksellä tavattiin jälleen suurempia määriä, kun Kustavissa oli Vartsalan Finholmissa 250p 30.11. (AS, MH) ja Vartsalassa 1.12. yhteensä 300p (AS ym.). Joulukuun alkupuolella tukkasotkia oli saaristossa ennätyspaljon, sillä suurimmat määrät olivat 2.12. Korppoon Aspössä 100p (JHe), 13.12. Korppoon Wattkastissa 332p (RN) ja 15.12. Rymättylän Kunstenniemessä 92p (HP). Varsin poikkeuksellinen oli myös Pohjolanniemessä 15.12. havaittu muutto, jossa 280 tukkasotkaa muutti S neljässä parvessa (AS). Vuoden lopulla oli Rymättylän Hämmärönsalmessa 25.12. 70p (TNn) ja Utössä 31.12. 32p (JHe).

Lapasotka *Aythya marila*

Syksy alkoi, kun Rihtniemessä muutti koiras tukkasotkaparvessa S 30.6. (HKo ym.). Tämän jälkeen Vasikkarissa 7.7. koiras ja 8.7. naaras etelään (OT) ja Rihtniemessä kesämuuton huippu 13.7. 15k S (JSi, MSa, TSa). Lajin päämuuton pitäisi olla lokakuussa¹, mutta lokakuun yhteissumma 50 yksilöä tuntuu tähän määrään nähden vaatimattomalta. Lokakuussa lajia tavattiin pieniä määriä eri puolilla, mainittakoon 7.10. Jurmossa 8m (JG ym.) ja 13.10. Dragsfjärdin Kuggskärissä 5m (MA ym.). Sisämaassa tehtiin seuraavat havainnot: 19.10. Loimaan kunta, Leppijärvi 1 kv p (TNn), 20.10. Littoistenjärvi 1n-puk p (VPe) ja Loimaan kunta, Kuninkainen 25.10. 5 n-puk (TNn). Marraskuulta mainittakoon 3.11. Utössä 10m (JHe), 13.11. Uudenkaupungin Pitkäludossa 25p (PA) sekä sisämaassa 4.11. Littoistenjärvellä 1kn p (VPe) ja Yläneen Valasranta 10.11. 8p (MTa). Näiden

lisäksi oli vain muutamia havaintoja. Joulukuussa lapasotkasta tehtiin 8 havaintoa, eli lajia nähtiin tavanomaista enemmän. Kuun alussa Uudenkaupungin Kammelassa oli 1.12. 4p (HLi ym.), 1.12. Utössä 5p ja 2.12. 4p (JHe) ja 8.12. Jurmossa 1p (JLi ym.). Loppukuusta laji oli jopa ennätyskellisen runsas: 15.12. Korppoon Verkan 1p (JHe), 19.12. oli Rymättylän Aaslassa ennätyskellinen parvi, 38 yksilöä Tiiran mukaan edelleen, vaikka aiempia havaintoja ei Tiirassa ole (LS), 22.12. Utö 1k7n (JTi), 23.12. Korppoon Gyltö 16m (JHe) sekä 31.12. Utö 6p (JHe, JTi).

Haahka *Somateria mollissima*

Tiiran havainnoista ei saa mitään merkittävää esille koiraiden toukokuun lopun-kesäkuun sulkasatomuutosta Selkämerellä tai muualla. Mainittakoon nyt kuitenkin suurin muutto; Rihtniemessä muutti 12.6. 294k S (KH). Sen sijaan paikallisia haahkoja laskettiin 1.6. Utössä ennätysmäärä, peräti 35 000 paikallista, joista arvioitiin vähintään 95 % olleen koiraita (MN, LN). Muita kesän suurimpiä määriä olivat Jurmo 28.6. 7000p (TT, MTu), Örö 24.7. 10 000p (JHe) ja Dragsfjärdin Tjukan 24.8. 6100p (TLu). Elokuun lopussa Jurmossa oli 23.-24.8. 2500p (PTo). Syyskuulta voi mainita pari havaintoa, Jurmo 8.9. 800p (VO ym.) ja Rihtniemi 29.9. 176m (TSa ym.). Syysmuutto huipentui lokakuun alussa, jolloin Jurmossa muutti 5.10. 591m ja 6.10. 1365m+835p (JG ym.) sekä Utössä 6.10. 2000m (LN ym.). Lisäksi Dragsfjärdin Kuggskärissä muutti 14.10. 1200m (MA ym.). Tämän jälkeen haahkamäärät putosivat selvästi ja muutto hiipui. Utössä havaittiin vielä 3.11. 37m ja lisäksi 40p (JHe), muuten määrät olivat hyvin pieniä. Joulukuun havainnot olivat kolmea Uudenkaupungin ja yhtä Kustavin sekä kahta Korppoon pääsaaren lintua lukuun ottamatta kaikki Jurmosta tai Utöstä. Jurmossa oli 5.12. 12p (JHe) ja 8.12. 25p (JLi ym.), muulloin vain muutamia päivässä. Utössä oli 31.12. 7p (JHe).

Kyhmyhaahka *Somateria spectabilis*

Ei syysmuuttoa koskevia havaintoja.

Allihaahka *Polysticta stelleri*

Uudenkaupungin Vasikkarissa 21.7.-5.8. sulkiva naaras ja 5.8. toinenkin naaraspukuinen lintu (OT). Varsinaisella syysmuutolla tavattiin 30.10. Raision Kukonpäässä 1 1kv (NH) ja 2.11. Rihtniemessä n-puk. (OH, HSA).

Alli *Clangula hyemalis*

Havainnot 1.6.-14.8. on käsitelty kesäkatsauksessa. Mukana on pari sulkasatomuuttohavaintoa. Kuukauden tauon jälkeen syyskuun lopulta kolme havaintoa: 20.9. Jurmo 1p (SSLY), 29.9. ja 30.9. Rihtniemi 1m (TSa ym.). Lokakuussa kovaa muuttoa Saaristomerren eteläreunalla, mutta ei käytännössä lainkaan Selkämerellä, jossa suurimmat määrät muutamia kymmeniä yksilöitä. Utössä muutti 6.10. 15 000m ja 7.10. 10 000m (LN ym.) sekä 13.10. Dragsfjärdin Kuggskärillä 1500 m ja 14.10. 2000m (MA ym.) ja 14.10. Morgonlandetilla 3000m (JC ym.). Muina päivinä ei ilmoitettu yli tuhannen allin määriä. Marraskuun alussa 3.11. vielä Utössä 115m, 1300p (JHe), tämän jälkeen loppuvuotena vain alle sadan allin kerääntymiä. Joulukuun alussa Jurmossa 4.12.-8.12. päivittäin 25-50 allia (JHe ym.) sekä Utössä 31.12. 13p (JHe). Joulukuussa Jurmon-Utön ulkopuolelta vain kaksi havaintoa Kustavista: 1.12. Koelsuu 1 p (AS ym.) ja 15.12. Pohjolanniemi 1p (AS).

Mustalintu *Melanitta nigra*

Mustalintukoiraat muuttavat jo kesäkuussa sulkimaan Itämerelle ja lajilla on hankala erottaa kevät- ja syysmuuttoa toisistaan. Isokarissa tavattiin 1.6. 57 mustalintua (KR ym.) ja Vasikkarissa 72 (OT). Rihtniemessä muutti 2.6. 105 S (JSa ym.) ja 9.6. 110 S (JSa ym.). Kymmenien lintujen muuttoja oli useita pitkin kesää Selkämerellä, mutta heinäkuussa päästiin vielä kolme kertaa yli 100 yksilön: Vasikkari 7.7. 119m (OT), Rihtniemi 15.7. 261 S (JSi ym.) ja 21.7. 110m (JSa ym.). Tämän jälkeen määrät olivat hyvin vähäisiä syyskuun lopulle saakka, jolloin 24.9. Jurmossa muutti 80m (RN). Muuton huippu oli tänä syksynä muiden arktisten vesilintujen tapaan lokakuun alussa, jolloin 7.10 muutti Utössä 1000 mustalintua (LNI ym.). Lokakuulta mainittakoon lisäksi 18.10. Yläneen Valasrannalta 53p (MTa), Isokarista 20.10. 60p 40m (JHe) ja Vasikkari 27.10. 68 (RM, HH). Marraskuun alussa 3.11. muutti Isokarissa vielä 95 mustalintua (PK, MO) ja Paraisten Atussa oli 23p (KOP ym.) sekä Rihtniemessä 4.11. muutti 64 S (JSi ym.). Marraskuun lopulla oli Selkämerellä vielä jonkin verran mustalintuja, esim. Rihtniemessä 20.11. 58p (KHa ym.) sekä Vasikkarissa 24.11. 67p (HLi, TA). Joulukuulta on saaristosta jonkin verran havaintoja, eniten 1.12. Vasikkari 50p (HLi ym.) ja 15.12. Kustavin Pohjolanniemi 50p (AS). Vuoden viimeinen havaittiin melko aikaisin 16.12. Paraisten Mustfinnö 1np (JVu).

Pilkkasiipi *Melanitta fusca*

Kesäkuussa oli pilkkasiivelläkin jo sulkasatoliikehdintää, sillä 9.6. muutti Rihtniemessä 32 S ja 62 N (JSa ym.). Liikehdintä jatkui Selkämerellä myöhemmin kesällä, sillä Rihtniemessä muutti 30.6. 110 S 12a (EG ym.), Vasikkarissa 7.7. 160 S (OT), Rihtniemessä 15.7. 178 S (JSi ym.) sekä 16.7. Kustavin Pohjolanniemessä 88 koirasta S (AS). TLY:n alueen syysmuuttoennätys on aiemmin ollut 14.10.2000 Utössä 139m. Loppukesällä paikallisten tai muuttavien lintujen määrät olivat eri puolilla saaristoa korkeintaan muutamia kymmeniä, paitsi Pohjolanniemessä 29.7. 100p (AS) ja Jurmossa 22.8. 90 (PTo). Syyskuun määrät ovat todella pieniä, sillä suurin Tiiraan ilmoitettu määrä on Rihtniemestä 2.9. 7m (TSa ym.) ja Jurmossa nähtiin 1.9. 40 (OK ym.). Lokakuun alkupuolella määrät hieman kasvoivat, sillä Jurmossa oli 6.10. 19m 3p ja 7.10. muutti 16 yksilöä (JG ym.). Tämän jälkeen pikku ripottelun lisäksi havaittiin vielä 20.10. Isokarissa 24m 2p (JHe) ja Jurmossa 21.10. 14m (SKu, RLi). Mainittakoon lisäksi hieman poikkeavammalla paikalla 20.10. Sauvon Sarapistossa havaitut 9 pilkkasiipeä (TNn) ja 28.10. Yläneen Pyhäjärvellä 1p (TLs ym.). Marraskuussa näkyi muutamia lintuja siellä täällä, ainoat mainittavimmat ovat 3.11. Rihtniemi 11 (PA ym.), 20.11. 30m 1p (JuH, SLu) sekä Vasikkari 24.11. 18p (HLi, TA). Joulukuussa pilkkasiipiä tavattiin saaristossa vielä 11 paikalla. Eniten oli Vasikkarissa 1.12. 20p (MN ym.), 8.12. Jurmo 11 (JLi ym.) ja 8.12. Paraisten Boda 12p (KOP). Lähinnä mannerta oltiin 12.12. Naantalın Väskissä, jossa oli 1p (HP) ja vuoden viimeiset 4 pilkkasiipeä tavattiin Utössä 31.12. (JHe, JTi).

Telkkä *Bucephala clangula*

Telkkä on kesäisen sulkasatomuuton peruslaji, jonka muutto sulkasatopaikoille alkaa jo toukokuussa. Suurimmat ilmoitetut muuttajamäärät olivat 1.6. Vasikkarissa 381 S (OT) ja 9.6. Rihtniemessä 305 S ja 110 N (JSa ym.). Nämä ovat tavanomaisia muuton huippuja viime vuosilta. Sen sijaan 1500 telkän kerääntymä Kustavin Lypyrtin Lanskerinjärvestä 9.6. oli merkittävä (JyS ym.). Muut alkukesän suuret kerääntymät olivat Kustavin Katanpää 25.6. 390p (KR, RLi) ja Korppoon Hevonkack 27.6. 300p (VM). Kesäkuun jälkeen ilmoitettujen määrät pyörivät alle sadan lukemissa niin muuttajien kuin paikallisten telkkien kohdalla. Vasta syyskuussa päästiin taas merkittäviin lukemiin, kun Jurmossa laskettiin 1.9. 200 (OK ym.), 8.9. 600 ja 9.9. 500 (VO ym.) sekä 15.9. 55m ja 410p (HAE ym.). Jurmossa oli koko syyskuussa paljon telkkiä, sillä vielä 29.9. saarella havaittiin 400 yksilöä (JG ym.). Muualla määrät olivat paljon pienempiä, suurin muualta oli Houtskarın Högö 24.9. 185p (JHe). Jurmossa oli vielä 5.10. 280p (JG ym.), mutta sen jälkeen määrät siellä putosivat. Uudenkaupungin Pyhämaan Pullonkarissa oli 6.10. 220p (KR ym.).

Muuttajia havaittiin eniten Rihtniemessä, jossa 7.10. 186m (PA ym.) ja 19.10. 108m (JKy, TV). Lokakuun lopun ja marraskuun määrät olivat muutamia kymmeniä telkkiä eri puolilla saaristoa. Vain muutama yli sadan telkän parvi havaittiin: 29.10. Korppoon Aspö 130 (JHe), 10.11. Korppoon Norrskata 120p ja 42p(JHe) ja 13.11. Uudenkaupungin Pitkälüoto 120p (PA). Marraskuun lopun suurin määrä oli Kustavin Pieskerissä 30.11. 60p (AS, MH). Joulukuussa telkkiä ei kerääntynyt kovin suuriksi parviksi, koska vedet olivat auki joka puolella. Jurmon suurin määrä oli 8.12. 30p (JLi ym.). Muista havainnoista mainittakoon Kustavin Pohjolanniemen 15.12. 44m ja 10p (AS), Houtskarın Hyppeis 31.12. 70p (KR ym.) sekä ainoa sadan ylitys Utössä 31.12. 100m 5p (JHe).

Uivelo *Mergus albellus*

Kesäkatsauksessa on mainittu neljä kesäistä havaintoa. Niistä Kustavin Katanpään havainnot saattavat liittyä sulkasatomuuttoon, jossa uivelot ovat seuranneet telkkiä sulkasatopaikalle. Uiveloita tavataan joka kesä, joten syysmuuton alun toteaminen on hankalaa, kuten muillakin vesilinnuilla. Tässä muut kesän havainnot: 1.6. Vasikkari 1 n S telkkäparvessa (OT), 17.7. Pohjolanniemi 1 n NE (AS). Halikonlahdelle ilmestyi 4.8. naaraspukuinen uivelo (HKo, TLs), joka sai kaverin itselleen 20.8. (TLs) ja 2.9. alkaen (MA) niitä oli kolme koko syyskuun ajan. Taivassalon Rantalanlahdella oli 12.-19.8. naaraspukuinen uivelo (JKå, AS). Ensimmäiset normaalit syysmuuttajat olivat Rihtniemessä 17.9. 2m (TT, JW) ja syyskuulle ehti vielä kolmaskin; Dragsfjärdin Kuggskär 29.9. 1 n-puk (MA ym.). Lokakuun alusta mainittakoon 9.10. Halikonlahdella 10p (TNn), muuten oli aika hiljaista. Vasta kuun loppupuolella alkoivat määrät vähitellen kasvaa. Mainittakoon tässä erikoinen havainto; Laitilan Iso-Hölön suolla 19.10. 12m 1a S (KOP). Halikonlahdelle oli kertynyt 21.10. 27p (PLo), 25.10. Loimaan kunnan Kuninkaisissa oli 25p (TNn) ja Kustavin Kunnaraistenaukolle 27.10. 30p (AS) Lokakuun suurimmat määrät tavattiin aivan kuun lopulla, kun 29.10 Halikonlahdella oli 52p (TLs) ja 31.10. Uudenkaupungin Pitkälüodossa 40p (PA). Marraskuun alkupuolella määrät olivat pieniä, mutta 18.11. oli Pitkälüodossa 50p (PA). Joulukuun alussa oli 1.12. Kustavin Vartsalassa noin 20p (AS ym.) ja Särkisalın Siksalanlahdella 24p (JLa ym.). Näiden jälkeen tehtiin vielä 8 havaintoa joulukuussa, joista mainittakoon 15.12. Pohjolanniemi 5 NE (AS), 30.12. Naantalın satama 1p (RH) ja vuoden viimeinen 31.12. Utö 5p (JHe, JTi).

Tukkakoskelo *Mergus serrator*

Tukkakoskelolla on myös sulkasatomuuttoa, mutta se tapahtuu vasta kesäkuun lopulla-heinäkuussa. Mainittakoon kuitenkin ennen sen käsittelyä yksi erikoinen havainto: Pöytyän Riihikoskella oli paikallinen kn 12.6. (MT, KW). Sulkasatomuuton alkua on hankala todeta, ehkä 16.6. Rihtniemessä 5 S (EG, VPe) voisi se olla. Koska aihe on melko uusi, niin mainittakoon tässä kaikki yli sadan linnun muutot: Rihtniemi 30.6. 124 S (EG ym.), Vasikkari 1.7. 216m; 6.7. 190m; 7.7. 393 S ja 8.7. 130m (OT), 15.7. Rihtniemi 624 S (JSi ym.), Pohjolanniemi 16.7. 386 S ja 17.7. 208 S (AS) ja viimeisenä Rihtniemi 21.7. 155m (JSa ym.). Rihtniemen 15.7. muutto oli TLY:n uusi tukkakoskelon muuttoennätys. Tämän jälkeen määrät putosivat ja vain Jurmossa tavattiin elosyyskuussa yli 10 yksilön kerääntymiä. Näistä mainittakoon 23.9. 78 (SSLTY) ja 30.9. 110 (JG ym.). Varsinainen syysmuutto huipentui lokakuussa vaatimattomin numeroin, sillä Jurmon huippu oli vain 200 yksilöä 6.10. (JG ym.). Samaan lukemaan päästiin Vasikkarissa 14.10. (HH, RM). Muualla suurin määrä oli Rihtniemessä 15.10. 67 (TLs ym.). Marraskuussa havaintoja oli vähän, eniten 24.11. Uudenkaupungin Pyhämaan Pullonkarissa 8p (EG, VPe). Joulukuun alussa 1.12. oli Vasikkarissa 12p (HLi ym.) ja ainoa joulukuinen rannikolla Ruissalon Kukkarokivellä (EG, HKI). Näiden jälkeen laji tavattiin enää saaristossa neljällä paikalla yhteensä 11 yksilöä viimeisten ollessa 31.12. Utössä 2m 1p (JHe).

Isokoskelo *Mergus merganser*

Isokoskelon sulkasatomuutto ei ollut ainakaan kesällä 2001 kovin näyttävää, sillä yhtään selvää havaintoa ei ilmoitettu. Ehkä Rihntniemen 54 yksilöä 26.5. (MSa ym.) voidaan kuitata sellaisena. Jurmoon kertyy kesällä jonkin verran isokoskeloita, mainittakoon 14.7. 220 (PLe). Muualla määrät olivat selvästi pienempiä. Syyskuussa tilanne jatkui samanlaisena, Jurmossa oli 200 yksilöä 9.9. (VO ym.), muualla korkeintaan joitakin kymmeniä. Lokakuussa oli Jurmossa 4.10. 200p (JG ym.), joka oli ainoa havainto yli 100 yksilön määrästä. Jurmon ulkopuolella suurimmat kerääntymät lokakuussa olivat Littoistenjärvi 28.10. 90p (EG, VPe) ja samana päivänä Halikonlahti 70p (EG, VPe). Marraskuussa isokoskeloita oli edelleen hyvin vähän, sillä kuun alkupuolella vain Littoistenjärvellä tavattiin edes kohtuullisia määriä: 4.11. 126p (VPe), 5.11. 170p (HAE) ja 14.11. 186 (HAE). Ilmeisesti sisämaan järvillä oli vielä kalastusmahdollisuuksia. Paraisten Pexorissa oli 24.11. 105p (KOP) ja 26.11. Taivassalon Sarsalassa jo hyvä määrä eli 620p (TNn). Joulukuulta on myös aika paljon havaintoja eri puolilta. Heti 1.12. oli Uudenkaupungin Lautvedellä 520p (HLi ym.) ja Hiussa 200p (HLi ym.). Muut yli sadan linnun kalastuskerääntymät ovat Paraisilta: 6.12. Simonbyviken 110p (KOP) ja 15.12. Kirkkoselän Långholmen 360p (AL). Ruissalosta on ilmoitettu vain yksi havainto, mikähän lienee ollut todellinen tilanne? Lähes kaikki joulukuun havainnot ovat Korppoon ja Nauvon kunnista yllä mainittujen lisäksi vain yksi havainto Kustavista ja 6 havaintoa Paraisilta. Havainnot koskevat kohtuullisen pieniä määriä, korkeintaan joitakin kymmeniä per paikka. Eli normaalia vähemmän, kuten koko syksyn.

Pyy *Bonasa bonasia*

Ei erityistä, yhteensä on ilmoitettu Tiiraan 1.9.-31.12. 12 havaintoa. Syyslaskennoissa tavattiin 0,22 yksilöä/10reittikm, joka on tasan puolet vuosien 1975-98 keskiarvosta.

Riekkokoski *Lagopus lagopus*

Ei havaintoja.

Teeri *Tetrao tetrix*

Ei erityistä, mainittakoon nyt kaksi yli 10 linnun parvea: 4.11. Pöytyän Kontolanrahka 15k (MTa) ja 20.11. Marttila, Hormisto 3k8n (TNn). Syyslaskennoissa tavattiin 0,30 yksilöä/10reittikm, joka on alle puolet vuosien 1975-1998 keskiarvosta 0,75.

Metso *Tetrao urogallus*

Tavattiin 1.9.-31.12. seuraavasti: Lieto, Mynämäki, Pöytyä, Suomensjärvi ja Västänfjärd kaikissa yhden kerran ja Mellilässä useasti. Joka havaintokerralla oli vain yksi yksilö. Ei erityistä. Metsoja ei tavattu syyslaskennoissa lainkaan, joka on viime vuosina ollut melko tavallista.

Peltopyy *Perdix perdix*

Elokuussa seuraavasti: Mynämäki 1 havainto/17 yksilöä, Pöytyä 1/20 ja Aura 1/1. Syyskuussa vastaavasti Mietoinen 1/4, lokakuussa Aura 1/11, marraskuussa Lieto 2/17, Salo 5/7, Mietoinen 1/8, Marttila 2/24 ja Mellilä 1/15. Joulukuussa Aura 2/10, Lieto 2/27, Salo 2/3, Tarvasjoki 1/10 ja Pöytyä 1/8. Kaikki havainnot ovat tavanomaisia tavallisissa paikoissa.

Viiriäinen *Coturnix coturnix*

Ei havaintoja.

Fasaani *Phasianus colchicus*

Vain muutama havainto on ilmoitettu. Niissä on kaksi mielenkiintoista: Dragsfjärdin Kuggskär 13.10. 1k paikallisena (MA, MKa, SS) ja Houtskarın Hyypeis 31.12. 1k ja 1n (KR ym.). Kuggskärissä tavattiin fasaani myös 7.11.1998. Fasaaneja tavattiin syyslaskennoissa 0,90 yksilöä/10reittikm, joka on vain runsas puolet vuosien 1975-98 keskiarvosta 1,63.

Kaakkuri *Gavia stellata*

Rihtniemessä ja Vasikkarissa kesä-heinäkuun vaihteesta alkaen pientä yksittäisten kaakkurien liikehdintää². Elokuun lopussa havaittiin 23.8. Rihtniemessä 3m (JSa ym.), mutta selvää syysmuuton alkua on lajilla hankala havaita. Syyskuussa on ilmoitettu vain muutama yksittäinen muuttaja pääasiassa Jurmossa ja Rihtniemessä. Lokakuussakin tavattiin vain pieniä määriä. Selkämereltä paras määrä on 18.10. Rihtniemessä 5m (R. Baarman ym.) ja Suomenlahden reitiltä 5.10. Jurmo 7m (JG ym.) sekä Kuggskär 13.10. 6m (MA ym.) ja 15.10. 8m (MA ym.). Marraskuultakin vain muutama havainto, joista mainittakoon Utö 5m 3.11. (JHe). Joulukuulta neljä havaintoa: Utö 2.12. 1m (JHe), Utö-Jurmo väliltä 4.12. 1 (JHe), Jurmo 7.12. 1m (JNo ym.) sekä 8.12. 1m4p (JLi ym.).

Kuikka *Gavia arctica*

Kuten kaakkureitakin, niin myös kuikkia liikkuu eri puolilla merialuetta eri suuntiin pitkin kesää. Joukossa on niin juhlapukuisia kuin muunkin pukuisia kuikkia. Jurmossa muutti 23.8. 27m (PTo), ehkä tätä voi pitää syysmuuton alkuna. Syyskuussa ei muuttorintamalla tapahtunut mitään erityistä, mutta lokakuussa tapahtui päämuutto kuun alkupuolella. Suurimmat määrät tavattiin Jurmossa, jossa 6.10. 29m + *Gavia* sp 40m (JHe ym.) ja 13.10. 65m + *Gavia* sp 130m (BB ym.). Selkämerellä muutti eniten Vekarassa 13.10. *Gavia* sp. 170m (RHe, MLe, KG) ja 18.10. Rihtniemessä, jossa tavattiin 18m (TLs ym.). Marraskuulta vain pari havaintoa Utöstä ja viimeiset ovat joulukuulta: Jurmo 8.12. 1p (JLi ym.) ja 21.12. 2 (MW) sekä Vasikkari 13.12. 1 tp S (TT ym.).

Pikku-uikku *Tachybaptus ruficollis*

Kesän havaintojen jälkeen tavattiin Turun Karhulan maankaatopaikalla 6.9. (HA-E) alkaen 1 yksilö. Siitä on havaintoja ed. päivän lisäksi Tiirassa 7.9, 9.9. ja 30.9. sekä lokakuussa 9.10. sekä 14.-18.10. Kyseessä lienee koko ajan sama lintu. Lisäksi tavattiin syyskuussa Raisionlahdella (tarkka pvm. ei tiedossa) (SKa) ja 19.10. Loimaan kunnan Leppijärvellä (TNn).

Silkkuiikku *Podiceps cristatus*

Silkkuiikkuja liikkuu merellä myös kesällä ja lajista on hankala sanoa, milloin syysmuutto alkaa. Esimerkiksi Kustavin Katanpäässä muutti 2 S 24.6. (KR) ja Kustavin Hamskerinriutoilla 26.6. 9S (KR, RLi, MR). Jurmossa oli 2p 27.6. (TT, MTu). Samanlaista pientä liikehdintää havaittiin läpi kesän. Heinäkuun lopussa olivat kuitenkin kerääntymät jo suuria: Dragsfjärdin Öro 24.7. 70ad ja 1 kv (JHe) ja Kustavin Pohjolanniemi 29.7. 50p (AS). Elokuun kerääntymät olivat jo pienempiä: 7.8. Kemiön Sjöfax 32p (HLi) ja 8.8. Kemiön Strömma 40p (HLi). Syyskuulta mainittakoon kaksi kerääntymää, 1.9. Rihtniemi 30p (JSa ym.) ja Jurmo 21.9. 20p (SSLTY). Muut ilmoitetut kerääntymät olivat korkeintaan noin kymmenen yksilön luokkaa. Yläneen Pyhäjärvelle kertyy

lokakuussa silkkiuikkuja, nyt tavattiin 7.10 Valasrannalla 20p ja Pehkurannalla 10p (HH). Eniten silkkiuikkuja tavattiin kuitenkin Uudessakaupungissa, jossa 13.10 Hiu 20p (PA), Vasikkari 14.10. 40p ja Pullonkari 60p (HH, RM). Tämän jälkeen tavattiin Paraisten Atussa 16p 21.10. (KOP) ja syksyn suurin kerääntymä, kun Pyhäjärvellä laskettiin 18.10. yhteensä 71p (TLs ym.). Läpi marraskuun tavattiin pääasiassa yksittäisiä silkkiuikkuja eri puolilla. Näistä mainittakoon Vampulan Rutavassa Loimijoessa 3.11. 1 ad (TNn) sekä Pyhäjärvellä 10.11. 2p (MTa) ja Littoistenjärvellä 1p (VPe, HKI, HA-E) tavatut linnut. Joulukuussa laji oli runsas: 1.12. Särkisalo, Nixor 1p ja Finnholmen 3p (JLa, MA, MKo), 1.12. Uudenkaupungin Pullonkari 1p (MN, HH, RM), 6.12. Dragsfjärd, Ölmos 2p (HH, KK, RM), 6.12. Parainen, Mustfinn 14p (KOP), 8.12. Parainen Boda 1p (KOP), 8.12. Jurmo 2 (JLi ym.), 15.12. Kustavin Pohjolanniemi 2p (AS), 15.12. Jurmo 1p (HA-E, TTu), 16.12. Parainen Mustfinn 16p kolmessa parvessa (JVu), 17.12. Särkisalo Nixor 1p ja Kemiö, Strömman 1p (JLa) sekä viimeinen Parainen, Mustfinn 22.12. 2p (JVu). Paraisten ”parvi” lähenteli ennätyksiä joulukuussa ja enemmän on nähty vain vuotta aiemmin joulukuussa 2000. Runsa esiintyminen loppui lyhyeen.

Härkälintu *Podiceps grisegena*

Härkälinnun muutto alkaa Suomenlahdella heinäkuussa, päämuutto on elo-syyskuussa ja lokakuussa jo normaalisti hiljenee. TLY:n alueen havainnoista ei saa näin selvää kuvaa tilanteesta. Kesältä mainittakoon Kustavin Pohjolanniemi 17.7. 1p p (AS) ja 29.7. 1 S (AS) sekä 28.7. Uusikaupunki, Santakarit 1p (RH). Elokuun puolenvälin jälkeen jo selvästi muutolla olevia yksilöitä tavattiin eri puolilla: 19.8. Santakarit 2p (RH), 20.8. Halikonlahti 1juv (TLs) ja 24.8. Sjöfax 1p (HLi). Uudenkaupungin Vekaraan oli kertynyt jo 12p 25.8. (RH). Syyskuulta on ilmoitettu vain 7 havaintoa mereltä ja 1 Halikonlahdelta. Mainittakoon näistä 22.9. Santakarit 4 (RH, MLe). Lokakuulta havaintoja on selvästi enemmän, mahtaa kohan tämä vastata todellisuutta? Näistä tavattiin ainoastaan yksi makeassa vedessä 28.10. Yläneen Valasrannassa (MTa). Merellä suurimmat määrät olivat 13.10. Dragsfjärd Kuggskär 5 (MA, MK, SS), 14.10. Uudenkaupungin Vasikkari 5 (HH, RM), 20.10. Isokari 6 (JHe ym.) ja 20.10. Vekara 5 (RHe ym.). Marraskuun alussa havaintoja on vielä kohtuullisesti. Kaarinan Littoistenjärvellä oli 2.11. 1 tp (JoL) loppujen ollessa ulkomerellä (Utö 4, Jurmo 2 ja Rihtniemi 2). Tämän jälkeen tavattiin vain 16.11. Jurmossa (LKo ym.) ja 1.12. Vasikkarissa 1p (HH, RM, MN).

Mustakurkku-uikku *Podiceps auritus*

Mustakurkku-uikun syysmuuton alun toteaminen on hankalaa, sillä laji pesii merellä ja toisaalta joskus voivat poikaset viipyä pitkäänkin pesimäpaikoilla, kuten Turun Karhulan maankaatopaikalla 22.8. 3 juv lintua (HA-E). Muutto voi tuki alkaa jo heinäkuussa, jolloin ensimmäinen syyshavainto voisi olla Jurmossa 23.7. havaittu yksilö (OK ym.) Ensimmäisiä muuttohavaintoja ovat ainakin Sjöfaxissa 8.-18.8. ollut yksilö (HLi), Jurmossa 12.8. tavattu lintu (JHe) ja Mynälahdella 2p 17.8. (HKI). Näiden jälkeen elokuussa oli vielä 25.8. Littoistenjärvellä (VPe), 27.8. Halikonlahdella (RLi) ja 31.8. Sjöfaxissa (HLi). Syyskuussa tehtiin vain muutama havainto, mutta lokakuussa selvästi enemmän. Kertooko tämä jotakin? Mainittakoon tässä viimeinen makeanveden havainto, Naantalın Luolalanjärvellä 1 yksilö 17.-22.9. (PA). Kustavin Isohauterissa oli 6.10. 2 (PA) ja Uudenkaupungin Hiussa 13.10. 2 (PA) ja 14.10. 3 (HH, RM). Kolme viimeistä havaintoa olivat Jurmossa 17.10. (RN), 21.10. (SK, RLi) sekä 3.11. (ME ym.).

Merimetso *Phalacrocorax carbo*

Merimetson esiintyminen on muuttunut jatkuvasti kannan runsastumisen myötä. Kesällä 2001 laji pesi ensimmäisen kerran onnistuneesti Saaristomerellä. Kesäkuu on jossakin mitassa käsitelty

kesäkatsauksessa. Heinäkuun alkupuolella merimetsoja tavattiin kohtuullisen vähän, mainittakoon 8.7. Kustavin Kajana 96 yksilöä (PA) ja 15.7. Rihtniemi 49 S (JSi, MSa, TSa). Heinäkuun jälkipuoliskolla määrät ja liikehdintä eri suuntiin kasvoivat merkittävästi. Kustavin Pohjolanniemessä oli 16.7. 80p9m (AS) ja Dragsfjärdin Örossä 24.7. 250 ja 25.7. 330 (JHe). Muita kuun lopun suuria määriä olivat Jurmossa 28.7. 95, 29.7. 110 (JHe ym.) ja 31.7. 150 (LNI, H-LB) sekä 29.7. Pohjolanniemi 150 (AS). Elokuun alkupuolella muutti Rihtniemessä 6.8. 109 (TLa, MW), 11.8. 274 (JSi ym.) ja 12.8. 290 (MRi ym.). Suurimmat määrät tavattiin kuitenkin Jurmossa, jossa 11.8. 310p110m ja 12.8. 240p60m (JHe ym.). Tämän jälkeen oli hetki hiljaista, kunnes 19.8. Dragsfjärdin Lövössä muutti 19.8. 290W ja 59E (HLi), Jurmossa tavattiin 23.8. 280 (PTo) ja 24.8. Dragsfjärdin Tjukanissa laskettiin 355p (TLu) sekä Vekarassa 25.8. 250p150S (RHe). Elokuun lopun ehdottomasti suurin määrä 710 yksilöä tavattiin kuitenkin Korppoon Gyltössä 25.8. (JHe). Laji tavattiin myös sisämaassa Kiskon Kirkkojärvellä 24.8. 1p (VS). Syyskuun alkupuolella määrät jälleen pienenevät, mainittakoon Vekarassa 1.9. 190p (RHe) ja Jurmossa 2.9. 220 (OK ym.) ja 8.9. 200 (VO ym.). Syyskuun lopun suurin määrä oli edelleen Jurmossa, jossa laskettiin 21.-22.9. 300 (SSLTY), muualla määrät jäivät selvästi pienemmiksi. Lokakuun alussa havaittiin jälleen korkeampia määriä. Jurmossa oli 6.10. 550, joista 172m (JG ym.) ja samana päivänä Rihtniemessä muutti 223S (TSa). Jurmossa oli vielä 7.10. 500 (JG ym.), jonka jälkeen määrät hieman pienenevät. Vasikkarissa havaittiin 14.10. 150p200m (HH, RM), mutta tämän jälkeen lokakuussa määrät olivat maltillisia. Marraskuun alussa Jurmossa oli taas paikallisia paljon, 3.11. 300p ja 4.11. 250p (ME ym.). Korppoon Gyltössä oli 24.11. 130 ja 25.11. 160 (JHe), mutta tämän jälkeen yli sadan määriä tavattiin loppuvuoden aikana vain Jurmossa. Joulukuulta on melko paljon havaintoja, mutta ne keskittyvät lähes kaikki Korppoon ulkosaaristoon. Selkeästi muualta ovat vain Vasikkari 1.12. 1m (HLi ym.), Pohjolanniemi 15.12. 8 (AS) ja 16.12. Paraisten Mustfinn 8 NE (JVu), joiden lisäksi on 1 havainto Nauvosta ja kolme Houtskarista. Jurmossa tavattiin 4.-8.12. 110-120 merimetsoa, mutta tämän jälkeen enimmillään 15.-16.12. 75p (HA-E, TTu). Vuoden lopussa oli Jurmossa 29.12. (TH, JKn, MKa) ja 31.12. Utössä (JHe) 10 merimetsoa.

Kaulushaikara *Botaurus stellaris*

Syksyn ainoat havainnot tehtiin Mynälähdellä, tässä kaikki: 12.8. 1 lähti Silakkarin edestä (JSi), Kuustonlahti 23.8. ä klo 22.30 (JSi, PA), Kuustonlahti 25.8. 1 näkyi (RLi), 26.8. 1 lennossa Aarlahden puolella (TLs), 28.8. 1 ä (HSa) ja viimeinen 7.9. 2 nousi kiertelemään Laajokisuun ylle (PA, JSi).

Harmaahaikara *Ardea cinerea*

Harmaahaikaroita tavattiin niin runsaasti läpi kesän, että kesäkiertelyn alkua on hankala määrittää. Jurmossa on merkitty yksi lintu muuttavaksi 28.6. (TT, MTu) ja kesärallissa Alastarolla havaittiin 6.7. 1N (HLi ym.) ja 2 W (PLo). Ainakin 7.7. Uudenkaupungin Vasikkarissa havaitut 16m 4a harmaahaikaraa olivat selkeästi menopäällä (OT). Liikehdintä on tästä eteenpäin melko vilkasta, jota kuvastaa Halikon Angelniemellä 9.7.-6.8. havaitut 69 haikaraa (JTe). Halikonlahdelle oli 10.7. kerääntynyt 12p (HH, RM). Läpi heinäkuun eri puolilla pieniä määriä, tässä suurimmat noteeraukset kuun lopulta: Dragsfjärd, Öro 25.7. 13m (JHe), Jurmo 29.7. 22m (JHe ym.) ja 29.7. Mietoinen Aarlahti 11m (JSi). Elokuun alkupuolella sama meno jatkui. Halikonlahdella oli 6.8. 11p (TLs) ja syksyn vakiokerääntymispaikalla Dragsfjärdin Kasnäsin kalankasvatusaltilta 11.8. 25p (HLi). Nämä linnut näkyvät usein Lövon kalliolle. Sekalainen kiertely kestää vielä elokuun, tässä vielä pari lukemaa: Dragsfjärd Höglandet 20.8. 11m (MRa), Halikonlahti 20.8. 15p (TLs), 26.8. Lövo 17m (HLi ym.) ja 1.9. 16p10m (HLi, EG ym.). Syyskuussa määrät jo pienenevät, tässä kuitenkin parhaita: 16.9. Houtskari Björkö 18 (KR, RLi, AKa), 17.9. Rymättylä Aasla 13 (LS) sekä Lövo 22.9. 44 (SKu, LNI) ja 23.9. 37p10m (HLi ym.). Lokakuussa havaintomäärätkin vähenevät,

mutta muutama kohtuullinen lukema sentään havaittiin: Naantalin Luolalanjärvi 6.10. 10p (HH), 6.10. Jurmo 16m1p (JG ym.) ja 14.10. Raisionlahti 13 (TLs). Samoilla paikoilla näkyi ilmeisesti samoja haikaroita myöhemminkin: Luolalanjärvi 21.10. 11 (HKo, TLs, TMi), 28.10. 11 (HKI) ja vielä marraskuussa 11.11. 17 (HA-E). Muita yli 10 yksilön kertymiä ei lokakuun puolivälin jälkeen havaittu. Luolalanjärven lisäksi tavattiin marraskuussa yhteensä noin 11 yksilöä eri paikoilla, kullakin vain yksi kerrallaan. Joulukuussakin harmaahaikaroita oli kohtuullisen vähän. Dragsfjärdissä oli 6.12. harmaahaikara Ekhamnissa ja Söderlångvikissa (HH, KKu, RM), Ruissalo 9.12. (PLo), Parainen Gräsora 16.12. (KOP), 19.12. Turun Karhulan maankaatopaikka (MTu), 26.12. Kemiön Strömma (JLa) sekä Paraisten Hessundissa 26.12. saakka selvinnyt haikara, joka joutui yön pimeydessä ketun suuhun (MLa).

diagrammi pentadeittain esiintymisestä?

Kattohaikara *Ciconia ciconia*

Heinäkuussa tavattiin yhtenä päivänä paikallinen lintu Alastaron Kanniston tilalla (Tauno Suominen). Tarkempi pvm ei ole tiedossa.

Mehiläishaukka *Pernis apivorus*

Lajilla on taipumusta liikehtiä pitkin kesää ja syysmuuton alkua on mahdotonta tarkasti määritellä. Toisaalta pesinnän onnistuessa lähtevät poikaset pesästä vasta elokuussa. Mainittakoon tässä heinäkuun lopulta suurimpia määriä: 26.7. Mynälahti 4 (AK, TLs) sekä 28.7. Dragsfjärdin Björkdoda 5 ja Västänfjärdin Galtarbyviken 8 (AK, TLs). Mynälhdella oli 9 muuttavaa 12.8. (JSi) ja Otajärvellä 6p 19.8. (HKo, TLs). Björkbodassa tavattiin vanhojen lintujen muuton aikana 18.8. 2p2m (TLs, HKo, RLu), 22.8. 6 yksilöä (AK), 25.8. 12 (AK ym.), 29.8. 13 (AK ym.) ja 1.9. 3 (VR). Muualla määrät olivat pienempiä, useimmiten ilmoitettiin vain yksi lintu per paikka ja päivä. Tämän jälkeen muutto hiljeni hetkeksi, kunnes nuorten muuton aikana tavattiin jälleen jonkin verran enemmän mehiläishaukkoja. 16.9. muutti Uudenkaupungin Peteksessä 8 yksilöä (PA) ja Västänfjärdin Galtarbyvikenillä 6 (TNn). Lisäksi on Tiiraan ilmoitettu ko. päiväältä yhteensä 11 muuta mehiläishaukkaa. Björkbodassa muutti 18.9. 14m (VR, JVi). Tämän jälkeen mainittakoon vielä 23.9. Kustavi, Laupunen, Korkialuoto 5m (AS) ja 24.9. Björkboda 3m (PA). Näiden jälkeen nähtiin vielä kahdesti lokakuun alussa: 4.10. Suomusjärvi, Omenajärvi 1m (RM) ja 7.10. Korppoo, Björkö, Tränskärsfjärden 1m (RM, LNi, MO). Jälkimmäinen on yhdellä päivällä TLY:n alueen toiseksi myöhäisin havainto ja edellinen sivuaa aiempaa toista sijaa.

Merikotka *Haliaeetus albicilla*

Lajin muuttoa on vaikea tarkastella, koska kierteleviä lintuja näkyy melko paljon saaristossa ja rannikolla. Loppukesällä määrät voivat yhdessä paikassa olla jo suuria, mutta tämä ei tarkoita varsinaista syysmuuttoa. Esimerkiksi Björkbodassa oli 18.8. 8 (HKo, TLs, RLu), 25.8. 10 (HKo, TLs, JLu) ja 1.9. 8 (VR). Ensimmäinen Tiirassa muuttavaksi merkitty on 2.9. Jurmossa 1 SW (OK ym.) ja toinen 9.9. Tarvasjoen Horrinen 1 juv m (MTa). Syyskuun puolivälistä alkaen muuttavaksi merkityjä lintuja on jo enemmän Tiirassa. Lövössä muutti 22.9. 8m (SKu, LNi), mutta samaan aikaan paikallisia kierteleviä merikotkia tavattiin runsaasti, kuten Kustavin Laupunen, Korkialuoto 29.-30.9. 10p (AS). Jurmossa syksyn suurimmat määrät tavattiin lokakuun alkupuolella 1.-10.10. 2-10 yksilöä päivittäin, mutta näitä on luonnehdittu pääasiassa paikallisiksi. Samaan aikaan tavattiin myös muualla suuria määriä, esim. Kuggskär 13.10. 9 (MA, MKa, SS). Lokakuun lopulla oli eniten muuttavia Selkämerellä. Rihtniemessä oli 18.10. 7m (ET ym.) ja Vekara 20.10. 8, joista suurin osa m (PA, RHe ym.). Tämän jälkeen määrät pienenevät ja muuttajiksi merkittyjen osuus supistui.

Marraskuun alkupuolelta voi mainita Utössä olleet 6 merikotkaa 2.-3.11. (JHe) ja Särkisalon Niksorissa 10.11. 7 (PLo). Syyslaskennassa 1.-14.11. tavattiin 0,38 yksilöä/10 reittikm, joka on yli moninkertainen syksyjen 1975-99 keskiarvoon 0,04 verrattuna. Marraskuun jälkipuolella ja joulukuussa suuria määriä edustavat seuraavat havainnot: 1.12. Kustavi Strööm 5 (MH, AS, JSa), 2.12. Mynälähdellä 10p (BG) ja 15.12. Kustavi Pohjolanniemi 10p (AS). Joulukuulta mainittakoon vielä sisämaan havainto 15.12. Laitilan Hirvilamminsuu 1 (JKy).

diagrammi??

Ruskosuohaukka *Circus aeruginosus*

Lajilla tapahtuu kiertelyä pitkin kesää, joten muuton alkua on hankala erottaa. Elokuussa havaintojen määrä kasvaa voimakkaasti, mutta niin ehkä retkeilykin. Ensimmäinen yhdellä paikalla tavattu kohtuullinen määrä on Paimionlahden Meltolan tornista 12.8. havaittu 4p (VR) ja samana päivänä Otajärvellä 7 (HKo, TLs). Sorsastuksen aloituspäivänä 20.8. muutti Björkbodassa 10m (HKl, AK). Täällä nähtiin myös 25.8. 5m (AK ym.) ja 29.8. 7m (AK, TLs). Nämä ovat kaikki maakunnassa erinomaisia muuttajamääriä ja 20.8. havainto pääsee toiselle sijalle kaikkien aikojen listassa ja 29.8. jaetulle kolmannelle. Lintulahdilla oli elokuun lopussa – syyskuun alussa paikallisia ja/tai muuttavia kohtuullisia määriä, kuten Mynälähdellä 23.8. 4 (HKo), 25.8. 6 (RLi ym.) ja 6.9. 6 (MT, KSi). Paimionlahdella tavattiin 28.8. 7 (MT), 6.9. 5 (VR ym.) ja 8.9. 6 (TT). Tämän jälkeen havaintojen määrä väheni, vaikka ajoittain lintulahdilla vielä ruskosuohaukkoja oli runsaasti: Mynälahti 9.9. 7 (BG), 16.9. 3p2m (EG, VPe) sekä Paimionlahti 12.9. 7p ja 16.9. 7 (VR). Näihin aikoihin tavattiin muuttajia myös kohtuullisia määriä lahtien ulkopuolella, kuten 16.9. Houtskarintien Björkössä 2p3m (KR ym.) ja Korppoon Bonäsissä 4m (JHe) sekä 17.9. Rihtniemi 4m (TTr, JW). Tämän jälkeen määrät edelleen vähenivät ja viimeisen kerran nähtiin 2 yksilöä samalla paikalla 23.9., jolloin Mynälahti 2p (KR ym.) ja Uudenkaupungin Hanko 2m (PA). Syksyn viimeiset olivat 25.9. Paimionlahti 1 1kv m (VR), 30.9. Uudenkaupungin Hanko 1m (PA) ja Paimionlahden Meltolan tornista havaittiin lähes ennätyksellisen myöhäinen ruskosuohaukka, kun 19.10. 1 +1kv n muutti SE (VR). Tämä lintu kiilasi kautta aikojen toiseksi myöhäisimmäksi ruskosuohaukaksi maakunnassa. Myöhäisin on tavattu 21.10.1999 Utössä.

Sinisuohaukka *Circus cyaneus*

Syyskauden avasivat 7.8. Mellilän Hurstinkulmalla +1kv n (TNn) ja samana päivänä Tarvasjoen Alikulmalla 2kv k (TNn). Tämän jälkeen tavattiin 8.8.-19.8. 9 sinisuohaukkaa eri puolilla maakuntaa ja tästä elokuun loppuun 30 lintua. Ainoa yli kahden yksilön ylitys oli Björkbodassa 29.8. 3p (TLs, AK). Syyskuun alkupuolella tavattiin noin 30 lintua, joista mainittakoon Karinaisten Rahkiosta 3.9. 5 (TNn), 6.9. 4 (MTa) sekä 1.9. Björkboda 4 (VR) ja 2.9. 4 (MTa ym.). Syyskuun loppupuolella tavattiin noin 130 sinnaria. Selkeä päämuuttopäivä oli 23.9., jolloin Dragsfjärdin Lövössä muutti 13m (EG, HLi, VPe, TNi), Lemun Nynäisissä 5m (HKl) ja Kustavin Laupusen Korkialuodossa 4m (AS). Mainittakoon vielä Paimionlahdella 25.9. olleet 5 lintua (VR). Lokakuun alkupuolella tavattiin noin 40 sinisuohaukkaa, joista selvästi eniten Jurmossa. Siellä oli 6.10. 6m1p (JG ym.) ja vielä 13.10. 3m1p (BB ym.). Lokakuun jälkipuoliskolla tavattiin enää 12 yksilöä. Kolmasti havaittiin 2 yksilöä: Jurmo 18.10. (RN), Paimionlahti 19.10. 2m (VR) ja 20.10. Isokari 2m (JHe). Tämän jälkeen vain muutama lintu, joista Jurmossa 3.11. vielä 2 yksilöä (ME ym.). Jurmossa tavattiin ilmeisesti sama nuori lintu 27.10. alkaen ja se nähtiin viimeksi 15.12. (HA-E, TTu). Muualla vain 2.11. Utössä 1 n-p (JHe), 3.11. Perniön Tuohitussa 1 k (JKn), 8.11. Vampulan Sallilassa 1k (TNn) ja 6.12. Västanfjärdin Galtarbyvikenillä 1p (HH, KK, RM).

Kanahaukka *Accipiter gentilis*

Vanhat kanahaukat pysyttelevät reviireillään läpi vuoden, mutta nuoret hajaantuvat pesästä lähdön jälkeen syksyllä eri suuntiin. Tiiraan on ilmoitettu muuttavia kanahaukkoja 17.9. – 2.11. välisenä aikana. Jurmossa tavattiin ensimmäinen 15.9. (HA-E, HHm, PLi). Muuttohavaintoja on etenkin saaristosta ja rannikolta, jossa niitä pystyy paremmin kuin sisämaassa tai lintulahdilla tarkkailemaan. Jurmon suurin määrä, 3 yksilöä tavattiin 20.10. (SKu, RLi). Paljon muuta niistä ei pysty kirjoittamaan. Syyslaskennassa tavattiin marraskuun alussa 0,16 yksilöä/10 reittikm. Tämä on neljänneksen vähemmän kuin syksyjen 1975-98 keskiarvo.

Varpushaukka *Accipiter nisus*

Lajin syysmuutto alkaa elokuun alkupuolella. Tätä ennen oli Jurmossa 29.-31.7. 1 (LNi, H-LB). Jurmoon ensimmäinen syysmuuttaja ilmestyi 12.8. (JHe), kuvastakoon tämä muuton alkua. Havainnot pikku hiljaa kuvaavat yhä suurempia muuttomääriä, kuten 20.8. Björkboda 46m (HKl, AK) ja 22.8. Jurmo 25 (PTo). Björkbodassa päästiin ensimmäiseen kunnan lukuun 25.8., jolloin muutti 111m (AK ym.) ja Lövössä 26.8. muutti 91m (HLi ym.). Tämän jälkeen oli hieman rauhallisempi jakso varpushaukan muutossa, mainittakoon nyt Lövö 1.9. 32m (EG, HLi). Vasta syyskuun loppupuolella oli taas komeampia muuttoja: Rihtniemi 17.9. 42m (TT, JW), Lövö 22.9. 99m (SKu, LNi) ja 23.9. 69m (HLi ym.). Vanhojen lintujen muuttoaikaan lokakuussa määrät olivat yllättäen tänä syksynä suurempia: 6.10. Utö 80m (LNi ym.) ja Jurmo 178m (JG ym.) sekä 7.10. Jurmo 73m (JG ym.) sekä Utö 60m (LNi ym.). Samalla muuttolinjalla Hangosta länteen nähtiin viikon verran myöhemmin Dragsfjärdin Kuggskärissä 13.10. 57m, 15.10. 52m ja 16.10. 39m (MA, MKa, SS). Tämän jälkeen muutto lopahti ja ainoa isompi määrä oli Isokarissa 20.10. 20m (JHe ym.). Viimeiset selvät muuttajat olivat 2.11. Utö 5m (JHe) ja 3.11. Jurmo 1m (ME ym.). Syyslaskennassa 1.-14.11. tavattiin 0,60 yksilöä/10 reittikm, joka on yli kaksinkertainen syksyjen 1975-99 keskiarvoon verrattuna. Loppuvuoden havaintoja Tiirassa kuvaa kuusi yksilöä edellä mainittujen lisäksi marraskuussa ja 16 joulukuussa. Ei siis erityistä.

Hiirihaukka *Buteo buteo*

Lajin muutto alkaa elokuun jälkipuoliskolla¹, mutta tällä kertaa muuton alkuna saa olla Jurmoon 10.8. ilmestynyt hiirihaukka (EG, PLi). Björkbodassa oli 18.8. 7m (HKo, TLs, RLu) ja 25.8. 11m (HKo, TLs, JLu) sekä 29.8. 6m (AK, TLs). Muualla tavattiin samaan aikaan vain 1-3 yksilöä eri puolilla maakuntaa. Muutto jatkui saman tapaan tasapaksuna yli syyskuun puolivälin, ainoan poikkeaman teki 13.9. Uudenkaupungin Rauliossa 12m (PA). Rihtniemen 17.9. 7m (TT, JW) aloitti pienen muuttoryntäyksen. Rymättylän Airismaalla muutti 11m 18.9. (MTu) ja samana päivänä Kustavin Laupustensalmella 14m (JKå). Seuraavana päivänä 19.9. muutti Airismaalla 16m (MTu). Muutaman päivän tauon jälkeen muutto piristyi jälleen, kun Lövössä muutti 22.9. 15m (SKu, LNi) ja 23.9. 16m (HLi ym.). Jälkimmäisenä päivänä 23.9. kohtuullista muuttota havaittiin myös muualla, kun Kustavin Laupusten Korkialuodossa muutti 9m (AS) ja Lemun Nynäisissä 10m (HKl). Näiden jälkeen määrät putosivat alle 10 yksilön. Syyskuun loppu ja lokakuun alku olivat hiljaista, mutta pieni pyrähdys tapahtui vielä, kun 11.10. Jurmossa oli 3p1m (JHe ym.), 13.10. Kuggskär 5m (MA, MKa, SS) ja 14.10. Uudenkaupungin Pyhämaan Esimossa havaittiin 6 hiirihaukkaa (HH, RM). Tämän jälkeen muutto hiljeni hyvin pieneksi ja vain yksittäisiä lintuja nähtiin muutamia vielä lokakuussa. Marraskuulta on kolme havaintoa kolmesta yksilöstä, mutta joulukuulta enemmän. Tässä kaikki joulukuiset: 1.12. Utö 1 nuori (JHe), 3.12. Nauvo Spink 1 (JHe), 28.12. Laitila Seppälä 1 (JKy) ja 31.12. Houtskari Lömsö 1, Mossala 1, Björkö 3, Hypeis 1 (KR ym.).

Piekana *Buteo lagopus*

Laji oli todella harvinainen, sillä siitä ilmoitettiin vain 18 havaintoa ja yhteensä 28 yksilöä. Piekanoja tavattiin vähemmän kuin muuttohaukkoja! Syksyn ensimmäinen oli Jurmossa 15.9. (HA-E, HH, PLe) ja seuraava Rymättylän Airismaalla 19.9. 1m (MTu). Näiden lisäksi havaittiin neljä muuta yksilöä syyskuussa. Ensimmäinen lokakuuta muutti Mynälähdellä 5m (JNo, MTu, KSi), jonka jälkeen oli hiljaista kunnes Jurmossa tavattiin 12.-14.10. 1p7m (BB ym.). Kun Dragsfjärdin Kuggskärissä muutti vielä 14.10. 1m (MA, MKa, SS), niin seuraavat ovatkin sitten paremmin loppusyksyn-alkutalven kierteleijöitä: 10.11. Korppoo Wattkast 1NE (RN), Jurmo 14.-16.11. 1p (LKO ym.), 18.12. 1p (MW) ja 27.-29.12. 1p (TH, MKa, JKn) ja Utö 31.12. 1p (JHe).

Maakotka *Aquila chrysaetos*

Ensimmäinen tavattiin Jurmossa 14.9. (HA-E) ja seuraava 18.9. Björkbodassa 18.9. 1 subad SW (VR, JVi). Tämän jälkeen seuraavat olivat 20.9. Jurmossa (SSLTY) ja 29.9. Kuggskärissa 1 2kv m (MA ym.), jonka jälkeen tuli pitkä tauko ja seuraava nähtiin vasta 16.10. Kustavin Lypyrtin Palskerissa (JyS). Tämän jälkeen havaittiin lokakuussa vielä 10 yksilöä jakaantuen eri kuntiin seuraavasti (osa samoja): Kisko 2, Korppoo 1, Kustavi 1, Mynämäki 1, Pyhäranta 2, Suomusjärvi 1 ja Uusikaupunki 3. Marraskuussa havaittiin 11 yksilöä: Iniö 1, Kaarina 1, Korppoo 2, Kustavi 1, Laitila 1, Marttila 1, Parainen 2, Särkisalo 1 ja Uusikaupunki 1. Joulukuussa nähtiin 5 maakotkaa: 14.12. Korppoo Wattkast 2 (RN), 21.12. Turun Karhulan maankaatopaikka (JTl), 23.12. Korppoon Gyltö (JHe) ja 29.12. Merimaskun Köylijärvi (HP).

Kalasääski *Pandion haliaetus*

VSL-kirjan¹ mukaan muutto alkaa elokuun puolivälissä, jota tällä kertaa kuvatkoon havainto Lemun Hirviöjen pelto 18.8. 2 yksilöä (TLs). Tämän jälkeenkin tavattiin paikallisia lintuja vielä pitkään, mm. 6.9. on ilmoitettu havainnon lisämääränä ”pesällä”. Björkbodassa tavattiin 7 yksilöä 25.8. (AK ym.), joista ainakin osa oli muuttajia. Elo-syyskuun vaihteessa on muutamia 2-3 yksilön muuttoja Tiirassa, mutta muuten havainnot koskevat yksittäisiä kalasääskiä eri puolilla maakuntaa. Syyskuun loppupuolelta on muutama parempi muutto: 16.9. Korppoo Bonäs 3m (JHe) ja Turku Moisio 3m (NH), 17.9. Dragsfjärd Sunnanån pelto 4m (JHe) sekä 23.9. Lövä 5m (HLi ym.). Muutto loppui heti tämän jälkeen, sillä 24.9. Björkboda 1 (PA) ja 29.9. Laitila Untamala 1m (TSu) olivat syksyn viimeiset.

Tuulihaukka *Falco tinnunculus*

Heinäkuun lopulla ilmestyi monille paikoille, joilla ei ollut pesinyt: 24.7. Halikko Viurila (HLi), 27.7. Taivassalo Rantalanlahti (J. Kuusela). Jurmossa oli 27.7. alkaen 3 n-puk p (JHe ym.). Elokuun alkupuolella tuulihaukkoja tavattiin vain runsaat 10 eri yksilöä eli aika vähän. Tämän jälkeen muutto vilkastui: 19.8. Laitila Salonkylä 4m (TLs, HKo) ja 20.8. Björkboda 9m (HKl, AK). Kontolanrahkalla oli 23.8. 10p (RLi) ja 22.-23.8. Jurmossa 6p (PTo). Björkbodassa oli 25.8. 20 yksilöä, joista ainakin 12m (AK, TLs ym.). Elokuun lopussa tuulihaukkoja oli vähän siellä ja täällä peltoaukeilla paikallisena. Dragsfjärdin Lövässä muutti 1.9. 6m (EG, HLi, VPe) ja paikallisia oli 1.9. Jurmossa 10 (OK ym.), 4.9. Laitilan Valkojärvellä 5p (PA), 6.9. Karinaisten Rahkiossa 5p (TNn) ja 8.9. Jurmossa 5p (VO ym.). Pienen tauon jälkeen oli Jurmossa 14.9. 5p ja 15.9. 7p2m (HA-E) sekä 15.9. Rahkiossa 5p (TNn). Rihtniemessä muutti 17.9. 7 yksilöä (TT, JW), jonka jälkeen vain Jurmossa suurempia määriä: 21.9. 10, 22.9. 6 ja 23.9. 6 (SSLTY). Muutto loppui nopeasti, sillä tämän jälkeen havaittiin syyskuussa enää 6 yksilöä. Lokakuun alkupuolelta on samoin 6 yksilöä Tiirassa ja kuun lopulla laji havaittiin vain Jurmossa 16.-20.10. 1p (RN ym.). Marraskuulta on kaksi havaintoa: Utö 3.11. 1 (JHe) ja 18.11. Laitila Keskusta 1m (JKy). Joulukuussa tavattiin vielä kolme-neljä yksilöä, joista kaksi-kolme Jurmossa: 4.12. 1m (JHe), 20.12.

1p (MW) ja 29.12. 1p (TH ym.). Mantereella tavattiin vain kerran 22.-26.12. Pöytyän Pohjankulmalla 1kp (TNn, MTa).

pentadidiagrammi???

Ampuhaukka *Falco columbarius*

Syksyn, vaikka ehkä ei vielä syysmuuton, voi katsoa alkaneen 1.8., kun Björkbodassa tavattiin 1k (HLi). Elokuun alussa laji nähtiin vielä 4.8. Tarvasjoella (TNn) ja Jurmossa (KÖ, PH), 7.8. Mellilässä (TNn), 11.8. Björkbodassa (HLi) sekä 14.8. Perniössä (MA). 20.8. jälkeen lajin havaintoja tehtiin lähes päivittäin. Ensimmäisen kerran tavattiin 2 yksilöä 25.8. Björkbodassa (TLs, HKo, JLu), jossa mahdollisesti samat kaksi ampuhaukkaa olivat paikallisena 2.9. saakka. Syyskuun alkupuolella tavattiin yhteensä 15 ampuhaukkaa eri puolilla maakuntaa. Tämän jälkeen tavattiin 15.-19.9. 20 yks., 20.-24.9. 27 yks. ja 25.-30.9. 6 yksilöä. Tuon pikaisen muutonhuipun kohokohtina mainittakoon seuraavat: 15.9. Karinainen Rahkio 5p (MTa, TNn), Vampula Soinila 4 (TNn) ja 23.9. Mellilän Hurstinkulma 3p (TNn). Lokakuun alkupuolella muutto jatkui vielä voimakkaana: 2.10. Jurmo 2m2p (JG ym.), 5.10. Pöytyä Kontolanrahka 3m1p (MTa), 6.10. Utö 5m1p (LNI ym.) ja hieman muita myöhemmin Kuggskär 14.10. 6m (MA, MKa, SS). Kuggskärissä havaittuun muuttajamäärään ei yllätä läheskään joka syksy. Lokakuun alkupuolella tavattiin yhteensä 35 ampuhaukkaa ja jälkipuoliskollakin vielä 6 yksilöä. Marraskuussa laji tavattiin enää kolmessa paikassa, joista mainittakoon Nousiaisten peltoaukea 11.11. 2p (HA-E). Joulukuussa havaintoja neljästä yksilöstä: 8.12. Jurmo 1W (JLi ym.), 12.12. Pöytyä Vähäkauloo (MTa), 23.12. alkaen tammikuulle Kaarina Hovipelto (MO ym.) ja 30.12. Turku Halinen (MN).

Nuolihaukka *Falco subbuteo*

Lajin syysmuutto alkaa elokuussa, vaikka Jurmoon ilmestyikin yksi lintu jo 23.7. (OK, RN, RP) ja 28.7. (JHe ym.). Elokuun alkupuolella 1-3 yksilöä tavattiin monella paikalla, osassa havainnoista ilmoitettiin kyseessä olevan poikue. Vähitellen nuolihaukkoja alkoi kerääntyä parhaille paikoille: 18.8. Västanfjärd Galtarbyviken 4 (TLs, HKo, RLu), 19.8. Laitila Salonkylä (TLs, HKo) ja 20.8. Dragsfjärd Björkboda 5 (HKI). Elokuun lopulta mainittakoon pari kerääntymää: 25.8. Kemiö Nordvik 5 ja Björkboda 6 (TLs, HKo, JLu) sekä 29.8. Björkboda 5 (TLs, AK). Muuttavina ilmoitetut havainnot nuolihaukoista lisääntyvät selvästi syyskuun alussa havaintojen joukossa, mutta määrät ovat lähes aina vain 1 yksilö/paikka/pv. Syyskuun alun isot kerääntymät: 6.9. Paimio Meltola 4p (HA-E, VR) ja 9.9. Sauvo Kärkniemi 6p (PTo). Kuun puolivälin jälkeen oli ilmeisesti muutama hyvä muuttopäivä, sillä 16.9. oli Paimionlahdella 2p1m (VR), Uudenkaupungin Vasikkarissa 4 (JNo, OT) ja Korppoon Bonäsissa 3 (JHe). Seuraavana päivänä Dragsfjärdin Sunnanån pelloilla tavattiin vielä 3 (JHe). Tämän jälkeen tavattiin vielä 18.-23.9. yhteensä 13 nuolihaukkaa ja syyskuun viimeinen normaaliin viimeisen havainnon aikaan 25.9. Paimionlahden Meltola 2p (VR). Tämän jälkeen vielä hyvin myöhäinen Kuggskärissä 12.10. 1 juv S (MA, MKa, SS), joka sivusi maakunnan toiseksi myöhäisintä havaintoa vuodelta 1999.

Muuttohaukka *Falco peregrinus*

Syksyn ensimmäiset tavattiin melko myöhään, kun Mynälähdellä oli 29.8. 1 ad ja 1 kv p (EG ym.). Nuori lintu oli paikalla vielä 31.8. Ainoa muu elokuinen oli 31.8. Uudenkaupungin Hangossa (AK). Syyskuussa tavattiin yhteensä 16 yksilöä, joista muuttavia noin puolet. Samalla paikalla tavattiin 2 yksilöä kahdesti: 16.9. Uudenkaupungin Petes 1adm, 1adp (PA) ja 17.9. Rihtniemi 2m (TTr, JW). Jurmossa ja Paimionlahdella tavattiin 2 yksilöä, mutta Mynälähdellä vain kerran. Muuton huippu taisi olla kuun puolivälissä, sillä 14.9.- 17.9. tavattiin 11 yksilöä. Lokakuussa tavattiin vielä 11

yksilöä, muulloin yksi kerrallaan, mutta Jurmossa muutti 10.10. 2m (JHe ym.). Lokakuun linnuista 6 tavattiin Jurmossa ja lähes kaikki muutkin ulkona saaristossa. Ainoa lintulahdilla oli Mynälahdella 1 kv n p 1.-4.10. (HKl, ET). Viimeiset olivat 14.10. Dragsfjärd Morgonlandet 1 kv m (JC ym.), 17.10. Jurmo 1p (RN) ja 19.10. Kustavi Lypyrtti Palskeri 1 kv m (JyS). Yhteensä tavattiin 29 yksilöä. Määrää ja esiintymistä voi pitää melko tavallisena.

Luhtakana *Rallus aquaticus*

Laji pesii ilmeisesti useamman kerran kesässä ja mm. siksi ääntelijöitä tavataan myös loppukesällä. Jurmossa oli kaksi ääntelevää suolla 12.8. (JHe ym.), mutta nämä tuskin kuvastavat syysmuuttoa. Kaarinan Kuusiston Juurvallille kuului ääntelyä Kuusistonjärveltä 23.8. (TT, MTu) ja Mynälahdella kuului ääntelyä Aarlahdesta 25.8. (RLi ym.). Tämän jälkeen syksyn ainoa havainto oli ääntelevästä yksilöstä Paraisten Pettebyvikenillä 13.10. (JTi).

Luhtahuitti *Porzana porzana*

Lajista ei tehty syyshavaintoja.

Ruisrääkkä *Crex crex*

Viimeinen soidinääntelijä tavattiin Pöytyän Auvaisissa 26.7.-9.8. (MTa). Tämän jälkeen tavattiin 26.8. Muurlan Ylisjärvellä viljapellon puinnin yhteydessä 1 ad ja 10 pull (Antti Rannikko), joka lienee ensimmäinen pesintähavainto vuosien 1975 ja 1988¹ havaintojen jälkeen. Syksyille riitti vain yksi havainto, mutta se oli myös merkittävä, sillä se teki TLY:n myöhäisyysennätyksen: Korppoon Österskärissä löysi koira 19.10. piilottelevan rääkän ruohomättästä (LL, Ollas Ingela).

Liejukana *Gallinula chloropus*

Halikonlahden altailla oli ad. lintu paikallisena 10.-18.8. ja ehkä sama lintu 16.9. (PLo ym.) sekä 22.9. juv (HKl). Raisionlahdella havaittiin juv. yksilö 12.10. (SKa).

Nokikana *Fulica atra*

Syysmuuton alkutahdit lyötiin, kun Jurmossa nähtiin nokikana 11.8. (JHe ym.). Elokuun lopulla alkoivat määrät pikku hiljaa kerääntymisalueilla kohota. Littoistenjärvellä oli 21.8. 27p (VPe), Uudenkaupungin Pyhämaan Lamminjärvellä 22.8. 30p (AS, KK) ja Kemiön Sjöläxissa 26.8. 33p (MA). Littoistenjärvellä oli 8.9. 75p ja 11.9. 102p (VPe) ja määrät pysyivät tällä tasolla koko syyskuun aina lokakuun puoliväliin saakka. Muualla vasta syyskuun lopulla päästiin samankokoisiin lukuihin, kun Piikkiönlahdella laskettiin 27.9. 65p (HA-E). Lokakuun jälkipuoliskolla Littoistenjärven määrät olivat noin 40 yksilöä (VPe ym.). Muualla lokakuulta on vain pari pientä kerääntymää ilmoitettu Tiiraan: 6.10. Paraisten Pettebyviken 40p (KOP) ja 23.10. Houtskari Kittuinen 30p (JHe). Littoistenjärvellä oli 4.11. vielä 32 (VPe) ja 10.11. vielä 15 (HKl, VPe). Uudenkaupungin Pitkäluodossa oli syksyn suurin, vaikkakin silti vaatimaton kerääntymä 13.11. 190p (PA). Marraskuun lopun suurin määrä oli jo Ukko-Pekan talvehtimispaikalta, jolla laskettiin 24.11. 18p (HLi) ja toiseksi suurin Kustavin Ströömässä 30.11. 9p (AS, MH). Joulukuussa suhteellisen runsas ja kuun alkupuolella tavattiin 8 paikalla yhteensä 74 yksilöä. Eniten tavattiin 1.12. Uudenkaupungin Hiussa 32p (HLi ym.) ja 8.12. Paraisten Atussa 24 (KOP). Joulukuun jälkipuoliskolla oli vain 17.12. Kittuinen 7 (JHe) ja Ukko-Pekan ainoa joulukuinen havainto 25.12. 20p (TNn).

Kurki *Grus grus*

Pesimättömiä kurkia kerääntyy kesän aikana kohtalaisiin parviin eri puolille. Kurkikannan kasvun myötä ovat myös näiden määrät kasvaneet. Pöytyän Kontolanrahkalle kerääntyi kurkia seuraavasti: 4.6. 25, 11.6. 35, 18.7. 23, 6.8. 50, 11.8. 69 (MTa), 23.8. 150 (RLi, JJN), 25.8. 91, 26.8. 210 ja 30.8. 262p (MTa). Kurjet liikkuvat myös ympäröivillä peltoalueilla. Muualta ilmoitetut määrät olivat selvästi pienempiä. Kuusistonlahdella oli 18.6. 11p (MTu, KKa), Alastaron Himmaistenrahkalla oli 7.7. 15p (HLi ym.), Perniön Torkkilassa 12.7. 13p (MA), Perniö Hamarinjärvi 12.7. 11p (TNn), Mellilä Hurstinkulma 7.8. 16p (TNn), Perniö Sauru 17.8. 12p (MA), Sauvon Tapilassa 22.8. 25 (TLs, RLu, HKo), Hamarinjärvi 26.8. 17p (MA) ja Vehmaa Yttiö 26.8. 20p (H.Vanhatalo). Kuten yllä jo Kohtolanrahkan luvuista näkee, niin määrät kasvavat voimakkaasti elokuun lopussa. Ilmeisesti kerääntyminen parhaille paikoille on ennen muuttoa tällöin jo käynnissä, taikka sitten pohjoisempaa on tullut täydennystä. Ensimmäinen muuttajia koskeva merkintä Tiirassa on 25.8. Pöytyän Auvaisissa 2 korkealla SSE (MTa). Syyskuun alkupuolella kerääntyminen ennen kaikkea Kontolanrahkalle kiihtyi, sillä 1.9. siellä oli 360p, 6.9. 300p, 9.9. 310p ja 15.9. 620p (MTa). Muuallakin havaittiin kohtalaisia määriä: 2.9. Hamarinjärvi 52p (MA), 4.9. Laitila Valkojärvi 100p (PA) ja 7.9. Otajärveltä näkyi ilmeisesti samat Valkojärven linnut 150p (EG) ja 11.9. Loimaa Majanoja 79 (TNn) sekä mahdollisesti Kontolanrahkan vaikutuspiirissä olevilla paikoilla: 4.9. Pöytyä Kurjensuo 70 ja 6.9. 120 (TNn), 6.9. Karinainen Rahkio 61p (MTa), 10.9. Oripää Kortesus 400 (TNn), 14.9. Oripää Makkarkoski 110 ja Alastaro Hanhijoki 119 (PM), 15.9. Rahkio 114 (MTa) ja 16.9. Rahkio 300p (TT, TK). Mitään merkittävää näkyvää muuttoa ei syyskuun alkupuolella havaittu, suurin määrä oli vain 19m Tarvasjoen Horrisissa 9.9. (MTa). Syksyn ensimmäinen muuttopäivä oli 17.9., jolloin Kontolanrahkalla oli vielä paikallisiakin 569p (MTa) ja Himmaistenrahkalla 109p (PM). Selkeästi suurimmat muuttajamäärät nähtiin 17.9. Dragsfjärdissä, missä muutti yhteensä yli 1000 kurkea: Sunnanä 562m (JHe) ja eri linnut Björkboda 502m (JHe, TT, MTu). Seuraavana päivänä Björkbodassa muutti 235m (VR, JVi). Parina seuraavana päivänä nähtiin vain pari satunnaista kurkiparvea, mutta Kontolanrahkan paikallsiten määrät edelleen kohosivat: 20.9. 910p ja 21.9. 1040p (MTa). Seuraava päivä 22.9. oli jo lupaava, sillä muuttoa tapahtui laajalla rintamalla. Kemiönsaarella nähtiin 480m (HLi), Paimionlahdella 395m (HKl), Lövä 180m (SKu, LNi), Raisionlahti 150m (MTa, HA), Rymättylä Iso-Anosin 109m (HA-E) ja jopa Jurmossa muutti 22 kurkea (SSLTY). Seuraava päivä 23.9. olikin sitten tähän mennessä kaikkien aikojen kovin kurjen muuttopäivä maakunnassa. Maakunnan itäosien yli muutti arvioilta 15 000 kurkea¹. Tiiran tiedoista ei ole mahdollista arvioida tarkempaa lukua, sillä huomattava osa parvista on nähty useasta tarkkailupisteestä. Aiempi kurkimuuton ennätys 3440m ylitettiin usealla paikalla. Suurimmat yhden paikan summat (yli 1000 yksilöä) ovat seuraavat: Lövä 5877m (HLi, EG, VPe, TNi) klo 6.50-19.30 eli koko valoisan ajan tarkkailussa, Piikkiö Linnavuori 4370m (PTo, MY), Paimionlahti 4300m (KKo), Lemu Nynäinen 3598m (HKl), Sauvo Leisku 2850m (VPa), Pöytyä Auvainen 2543m (MTa), Sjöfax 2035m (HLi), Perniö Laukanlahti 1445m (MA) ja Vampula Soinila 1200m (TNn). Lisäksi Kontolanrahkalla oli 1250p (MTa). Muutto oli edelleen 24.9. kovaa, mutta katselijoita paljon vähemmän. Björkbodassa muutti 4300m (PA) ja Kuusjoen Koskenmäellä 1797m (TNn). Selekan tauon jälkeen muuttoa tapahtui seuraavan kerran 29.9., jolloin nähtiin jo selkeästi pienempiä määriä: Paimionlahti 1032m (HKl), Sjöfax 670m (HLi) ja Lemu Hirvijoen pellot 500m (TT ym.). Pitkän tauon jälkeen tavattiin kurkia muutolla 13.10., jolloin suurimmat määrät olivat: Pöytyä Haveri 1950m (MTa), Kaarina Ravattula 700m (JTi) ja Kuggskär 300m (MA, MKa, SS). Seuraavana päivänä 14.10 nähtiin vielä hieman rippeitä, suurin määrä 400m Kemiön Pederså (TLu). ”Vaasan” kurkien ryntäsy tapahtui 18.10. pitkin Selkämeren rantaa. Rihtniemessä nähtiin 600m (ET, RB, RK) ja Vekarassa 920m (PA, RHe, MLe). Tämän jälkene tavattiin kurkia enää yhden kerran, kun 23.10. Turun Hirvensalon Slalomilla muutti 250m (TLs).

Meriharakka *Haematopus ostralegus*

Lajin muuton alkua on vaikea huomata, mutta Jurmossa yksilömäärät vähenivät heti heinäkuun 20. päivän jälkeen. Jurmossa oli vielä 14.7. 60 (PLe), mutta tämän jälkeen selvästi vähemmän. Aivan satunnaisten havaintojen jälkeen voi ottaa esille 4.8. Jurmossa tavatut 80 yksilöä (PH, KÖ), joka oli syksyn suurin noteeraus niin Jurmossa kuin muualla. Jurmossa oli 11.8. 12p5m, 12.8. 16 (JHE ym.) ja Rihtniemessä muutti 12.8. 11 (MRi). Tämän jälkeen korkein noteeraus oli Jurmossa 22.8. havaitut kaksi meriharakkaa (PTo). Elokuun lopulta on vielä havainnot Åvikista 30.8. (HA-E) ja saman päivänä Rauvolassa 1m (SKu). Syyskuussa meriharakka tavattiin kahdesti: 2.9. Rihtniemi 1m (TSa ym.) ja 9.9. 1 (EH). Pitkän tauon jälkeen lokakuun alussa kaksi havaintoa: 2.10. Jurmossa 1-3p (JHe ym) ja 6.10. Rihtniemessä 1m (AK, KK, TSa). Viimeiset tavattiin melko normaaliin aikaan.

Pikkutylli *Charadrius dubius*

Lajin syysmuuton alkuvaiheen ja osin päämuutonkin toteaminen on hankalaa, koska muutto on selkeästi päällekkäin pesinnän kanssa. Mynälähdellä 22.6. tavattu 1 ad p oli ainakin tällä paikalla ensimmäinen syysmuuttaja (JSi) ja Jurmossa oli 1p 26.6. (TT, MTu) sekä Turun Moikoisissa 1m 1.7. (HLi). Tämän jälkeenkin on havainnoista hankala koostaa mitään kunnollista yhteenvetoa muutosta. Mynälähdän maksimi oli 10.7. 8ad 1juv (JSi, HKo). Samana päivänä oli 11 Halikonlahdella, mutta paikalla myös pesitään, joten muuttavien määrää on hankala erotella (HH, RM). Läpi heinäkuun ovat lähes kaikki havainnot pesimäpaikoilta, jotka sopivat toki muutonaikaisen levähtämiseenkin. Mainitaan nyt muutama linjasta poikkeava havainto: 21.7. Perniö Hamarinjärvi 1 juv ja 30.7. 1 juv (MA), 21.7. Jurmo 1 (HA-E, RN), 24.7. Öro 1m (JHe) ja Santakarit 25.7. 1ad 1juv (RHe). Elokuulta melko tyypilliseen tapaan vain muutamia havaintoja: 4.8. Jurmo 2 (PH, KÖ) ja 12.8. 1m (JHe), 6.8. Rihtniemi 1m (TLa, MW), 10.8. Salon Sokeritehdas 2 juv (TLs, JLu), 21.8. Mynälahti 1 juv (HKo), sekä Åvik 22.8. 1 ja 29.8. 2 (HA-E). Syyskuussa pikkutylli on jo harvinaisuus¹ ja vain kaksi havaintoa tehtiin tänä vuonna: 6.9. Karhulan maankaatopaikka 4 (HA-E) ja 19.9. Laitila Salo 1 juv (PA). Viimeinen alkaa olla jo myöhäisyyskymmenikössä.

Tylli *Charadrius hiaticula*

VSL:n mukaan tyllin syysmuutto alkaa heinäkuun puolivälissä¹. Uudenkaupungin Vasikkarissa muutti kuitenkin jo 1.7. 4 SW (OT). Salon Sokerin altailla oli 11.7. 2 (JTa) ja 16.7. Kustavin Pohjolanniemessä muutti 2 S (AS). Jurmossa määrät hieman kasvoivat heinäkuun puolivälissä, esim. 14.7. 34 (PLe) ja 22.7. 45 (HA-E ym.) aiempien 20-30 yksilön sijasta. Heinäkuun lopun suurin määrä Jurmossa oli 63 yksilöä 30.7. (LNI, H-LB). Muuton huippu oli elokuun alkupuolella. Mynälähdellä oli 4.8. 28 (JSi), Santakareilla 5.8. 26 ja 11.8. 30 (RHe), Rihtniemessä muutti 6.8. 42m (11a) (TLa, MW) ja 11.8. 43 (JSa ym.), Åvik 7.8. 38p (AK, TLs), Perniön Hamarinjärvi 8.8. 25p (TNn), Jurmo 10.8. 113 (EG, PLi), 11.8. 123 (JHe ym.) ja 13.8. 130 (JHe). Elokuun puolivälin jälkeen määrät pienivät selvästi. Nuorten muuttoaikana ei tavattu merkittäviä määriä. Rihtniemessä muutti 18.8. 16m (JSi) ja Santakareilla oli 19.8. 21p (RHe). Mynälähdellä oli 26.8. 13p (EG ym.) ja Björkbodassa 29.8. 15p (AK, TLs). Jurmossa oli 1.-2.9. 30 (OK ym.) ja 8.9. 25 (VO ym.). Hamarinjärvellä oli 2.9. 8p ja 13.9. 13p (MA). Rihtniemessä havaittiin muuttoa 1.9. 12m (JSa, TSa, JSi), 2.9. 6m (TSa ym.) ja 15.9. 3m (TSa, JSi). Björkbodassa oli tylläjä 15.9. 10 (TNn) ja Galtarbyvikenillä 16.9. 6 (TNn) sekä Dragsfjärdin Sunnanåssa 17.9. 8 (JHe). Jurmossa tylläjä tavattiin 14.9. 21, 16.9. 34 (HA-E ym.) ja 21.9. 14 ja 22.9. 10 (SSLTY). Syyskuun lopulta ja lokakuun alusta on vain kolme havaintoa Jurmon ulkopuolelta eikä laji Jurmossakaan ollut yleinen. Paimionlahdella muutti 1 S 25.9. (VR), Vekara 6.10. 1p (RHe, MLe, HP) ja 6.10. Kustavi

Isohauteri 1 (PA). Jurmossakin viimeiset tavattiin tavallista aiemmin, kun saarella oli 4.-6.10. 1p, 10.-12.10. 1p ja 11.10. 1m (JHe ym.)

Keräkurmitsa *Charadrius morinellus*

Lajista tehtiin poikkeuksellinen havainto, kun Jurmossa oli juhlapukuinen lintu paikallisena 26.-29.6. (TT, MTu). Kyseessä on vasta toinen kesäkuinen havainto alueeltamme, edellinen oli selkeämmin kevätmuuton lopulta ja niinkin ajallisesti kaukaa kuin 4.6.1964. Onko kyseessä kevät- vai syysmuuttaja on hankala määrittellä. Syyskuussa tehtiin kolme havaintoa: 1.9. Västänfjärd Galtarbyviken 2 laskeutui paikalliseksi (MO, TK, KÖ), 19.9. Laitila Salo 1 juv p (PA) ja Jurmo 21.9. 4 (SSLTY).

Kapustarinta *Pluvialis apricaria*

Syysmuuton aloitti vanha lintu Mynälähdellä 5.7. (JSi) ja Jurmossa oli syksyn ensimmäinen 7.7. 1 (RN ym.). Jurmossa seuraavat olivat 9.7. 1 (RN ym.) ja 15.7. 3 (PLe). Heinäkuun lopulla muuttajien määrät olivat vielä pieniä, enimmillään Jurmossa 27.7. 12 ja 29.7. 9 (JHe ym.). Elokuun alussa määrät nousivat, Jurmossa oli 2.8. 25 (LNi, H-LB), 9.8. 30 (EG, PLi), 11.8. 36p18m ja 12.8. 10p21m (JHe ym.). Korppoon Wattkastissa muutti 10.8. 50 SW (RN). Mantereellakin päästiin elokuun puolivälin jälkeen kunnon lukuihin, kun Björkbodassa oli 16.8. 72 kapustarintaa (AK) ja 21.8. Mynälähdellä 30 (PS, TT, MTu). Näiden jälkeen elokuun loppu olikin rauhallinen. Nuorten lintujen muuttomäärät syyskuussa olivat hyvin suuria, osin jopa ennätyksellisiä. Aloituksena Perniön Suomenkylässä oli 4.9. 23p (MA) ja Vampulan Soinilassa 11.9. 15p21m (TNn). Vasta syyskuun puolivälissä tämä taso ylittyi, kun Jurmossa oli 14.9. 39 yksilöä (HA-E). Heti tämän jälkeen oli nuorten lintujen päämuutto, josta mainittakoon seuraavat havainnot: 15.9. Lemu pelot 100 (HK1), Jurmo 81p38m (HA-E, HHm, PLi) ja Björkboda 50 (TNn), 16.9. Perniö Laukka 33p (MA), Mynälahti 35 (EG, VPe), Björkboda 200 (TNn ym.), 17.9. Björkboda 90 (JHe, TT, MTu), Dragsfjärd Sunnanå 135 (JHe). Tämän jälkeen määrät pienenevät, vaikka kohtuullisia määriä nähtiin vielä koko loppukuun. Tässä suurimpia noteerauksia: 20.9. Jurmo 35 (SSLTY), Aura Karviainen 30 (TNn), 22.9. Jurmo 54 (SSLTY), 25.9. Jurmo 31 (RN), 29.9. Mellilä 39p (PA) ja 30.9. Björkboda 65 (HLi). Aiempi mantereen ennätys yhdellä paikalla oli 70 yksilöä Halikonlahdella 19.9.1978. Lokakuun alkupuolella määrät pienenevät selvästi mantereella, mutta Jurmossa nähtiin vielä 6.10. 25, 7.-8.10. 23, 9.10. 27, 10.10. 30 ja 11.10. 21 (JHe ym.). Mantereella ainoa isompi määrä ja samalla mantereen viimeinen havainto oli 7.10. Kuusjoen Hämäläinen 25 (TNn). Lokakuun jälkipuoliskon suurin noteeraus oli Jurmosta 18.10. 7 (SKu, RLi). Viimeiset havainnot olivat 20.10. Isokari 1 (MN ym.), 20.10. Jurmo 1 (SKu, RLi) sekä viimeiset normaaliin aikaan 27.-28.10. 3 (JHe ym.).

Tundrakurmitsa *Pluvialis squatarola*

Lajin muuttokausien välillä tavattiin 25.6. Kustavin Iso-Hauterissa 1 vp p (KR, RLi). Havainto tundrakurmitsasta tähän aikaan on hyvä, mutta ei täysin poikkeuksellinen. Syysmuutto käynnistyi normaaliin aikaan vanhojen lintujen osalta heinäkuun puolivälissä, kun 15.7. tavattiin Rihtniemessä 3 (JSi, TSa, MSa) ja Mynälähdellä 1 (RLi ym.). Heinäkuun loppupuolella nähtiin vielä aika vähän tudrakurmitsoja, yhteensä vain noin 20 lintua, joista suurin osa Jurmossa. Elokuun alkupuolella määrät kasvoivat: 5.8. nähtiin Santakareilla 10 (RHe), Mynälähdellä 30m (JSi, HLa) ja Kemiö Skeppholmen 4m (HLi). Seuravana päivänä meno jatkui Rihtniemessä, jossaa muutti 12m (TLa, MW). Pienen tauon jälkeen oli 10.8. Jurmossa 15 (JHe ym.), mutta vanhojen lintujen päämuutto tapahtui 11.8., jolloin komeita parvia nähtiin monessa paikassa eri puolilla maakuntaa: Galtarbyviken 25m (HLi), Rihtniemi 46m (JSi ym.), Mynälahti 12m (HKo), Kustavi Lypyrtti 250m

1a (JyS), Jurmo 16p42m (JHe ym) ja Halikko Angelniemi 91m 3a (JTe). Muutto lienee syksyn muuttoennätys maakunnassa ja ainakin Lypyrin määrä ylittää aiemman yhden paikan ennätyksen. Muutto jatkui hiljentyneenä vielä seuraavana päivänä: Pöytyä Kontolanrahka 28m ja Auvainen 12m (MTa), Laitila Untamala 17m ja Otajärvi 35m (HKo, TLs) ja Jurmo 7p34m (JHe). Joitakin yksittäisiä taikka pikkuparvia nähtiin muuallakin ja lähipäivinä. Pienen tauon jälkeen 17.8. muutti Korppoon Wattkastissa 30 SW (RN) ja 21.8. Mynälähdellä yhteensä 63 (TT ym.). Viimeinen suurempi parvi havaittiin 23.8. Kaarinan Kuusiston Juurvallilla 70m 1a (TT, MTu). Tämän jälkeen elokuun loppu oli hiljaista. Syyskuun alussa muutti Kuusistonlahdella 4.9. vielä 14m (MTu), mutta tämän jälkeen havaintojen painopiste siirtyi saaristoon. Jurmossa oli 8.9. 9 (VO ym.), mutta muuten syyskuussa määrät olivat jo aika vähäisiä. Mynälähdellä oli paikallisia nuoria tundrakurmitsoja 22.9.-9.10. 2-5 yksilöä (JSi ym.). Lokakuun alussa Jurmossa oli yhtenä päivänä enemmän, kun 5.10. muutti 13m ja paikallisena oli 5 lintua (JHe ym.). Viimeiset havainnot muualta kuin Jurmosta ovat 13.10. Rihtniemi 1 (JSa ym.), 13.10. Santakarit 4 (RHe, MLe, KG) ja 20.10. Santakarit 2 (PA ym.). Jurmossa oli vielä 27.10. 3p, 28.10. 1 (JHe ym.), 3.-4.11. 1 (ME ym.), 14.11. 1 (LKO ym.) ja maakunnan ensimmäinen ja ARK:n hyväksymä talvihavainto, kun saarella viipyi tundrakurmitsa 5.-19.12. (JHe ym.).

Töyhtöhyppä *Vanellus vanellus*

Töyhtöhyppän syysmuutto alkaa VSL:n¹ mukaan jo toukokuun lopulla. Havaintojen tulkinta lajilla on todella vaikeaa, eikä yksiselitteistä muuttohavaintoa voi ainakaan Tiirasta nostaa esille. Laji parveutuu hyvin pian pesimisen jälkeen ja etenkin pesimättömät tai pesinnässään epäonnistuneet yksilöt parveutuvat ja aloittelevat muuttoaan samaan aikaan kun toiset vielä hautovat pesissään. Maintaan nyt malliksi kesäkuun alkupuolelta muutama kerääntymä: 3.6. Pöytyä Auvainen 26 (MTa), 3.6. Mynälahti 16 (HKI) ja 4.6. Pöytyä Kaulansuu 35p (VM). Paimionlahdella muutti 5.6. 14 S (PLe ym.). Kontolanrahkan noteraus 29.6. 24p (MTa) oli kesäkuun lopun suurin määrä. Heinäkuussa kertymät kasvavat ja muuttokin alkaa ihan näkyvästi. Kustavin Laupustensalmella muutti 30 SW 1.7. (AS), 7.7. Kuusistonlahdella 13 SW (KÖ) ja 15.7. 60 W (JKÅ). Kertymiä tavattiin seuraavasti: 12.7. Perniö Laukanlahti 62p (MA), 15.7. Mynälahti 127p (HKo), 16.7. Åvik 110p (MTa), 20.7. Särkisalo Hästö 60p (MA), 24.7. Mynälahti 210p (JSi) ja 25.7. 160p (AK, JSi, ILn). Jurmon suurin määrä oli 28.7. 8p34m (JHe ym.). Elokuussa määrät olivat jo pienempiä: 8.8. Hamarinjärvi 40 (TNn, MA), 11.8. Mynälahti 70 (HKo), 14.8. Hamarinjärvi 50 (MA), 16.8. Mynälahti 80 (HKo), 17.8. Halikonlahti 60m (HA-E) sekä 22.8. Åvik 58p ja 30.8. 69p (HA-E). Jurmossa havaittiin syksyn viimeinen lintu jo 24.8. (PTo). Syyskuussa määrät pysyivät vähintään elokuun tasolla. Perniön Laukanlahdella oli 2.9. 50 (MA) ja Mynälähdellä 66 (TT, MO, KSi), 4.9. Hamarinjärvi 60p, 10.9. 80p (MA), 7.9. Mynälahti 53 (HA-E), 8.9. Lieto Sikilä 95p (VPe) ja 12.9. 73 (MTa), 10.9. Aura Käetty 73p (MTa) ja Vampula Soinila 11.9. 200p (TNn). Syyskuun jälkipuoliskolla määrät pysyivät ennallaan, mutta havaintojen määrä väheni. Perniön Pyyntalolla oli 16.9. 73 (MA) ja Mynälähdellä 115 (EG, VPe), Askaisten Louhisaassa 18.9. 55 (TNn) ja Lemun Nyynäisissä 23.9. 105 (HKI). Lokakuussa sama ilmiö jatkui, eli töyhtöhyppiä näkyi enää harvoilla paikoilla. Kuun alkupuolella 1.-10. päivä nähtiin hyppiä 7 paikalla. Kerääntymät Perniössä 3.10. olivat Suomenkylä 40p, asema 19p ja Hamarinjärvi 27p (MA). Muualla tavattiin Auran Perkossa 3.10. 37p, 5.10. 25p ja 8.10. 36p (MTa), 6.10. Paimionlahdella 19m (VR), 6.10. Parainen Attu 1p (TNn) sekä Mynälähdellä 7.10. 60p (PLe) ja 9.10. 85p (PA). Tämän jälkeen tavattiin enää kolmella paikalla hyppiä. Raisionlahdella oli 14.10. 10 (PA) ja Halikonlahdella 18.10. 18p (VS) ja 22.10. 20 (TLs). Auran Perkossa töyhtöhyppiä tavattiin 12.-22.10. 19-36p ja 23.-29.10. 8-9p (MTa). Muutto loppui kohtuullisen normaalisti.

Isosirri *Calidris canutus*

Lajin muutto alkoi aikaisin, kun Uudenkaupungin Harmaaletoilla tavattiin 1 lintu 9.7. (RHe). Tämä yksilö on toiseksi varhaisin syysmuuttaja alueellamme, aikaisin on tavattu 8.7.1992 Jurmossa. Seuraavat jo normaaliin tapaan kuun puolivälissä, kun Jurmossa oli 14.7. 5 ja 15.7. 7 (PLe) sekä 15.7. Sjöfaxissa 3 jpm (HLi). Santakareilla oli seuraavana päivänä 16.7. jo 16 yksilöä (RHe). Heinäkuun jälkipuoliskolta on havaintoja vain muutamasta paikasta: Rihtniemi 21.7. 1 S (JSi ym.), 22.7. Uudenkaupungin Ärväskivi 2 (JSi, TLm), 22.7. Parainen Peimari, Tjuvholm 1 adm (KOP) sekä Mynälahti 21.7. 1 (AK ym.), 22.-23. 7. 3 (AK, TLs), 24.-25.7. 1 (JSi ym.). Jurmossa oli lisäksi 22.7. 5, 23.7. 2 (RN ym.), 27.7. 1 (JHe ym.) ja 30.7. 15 (LNi, H-LB). Elokuun alussa oli 5.8. Santakareilla 5 ja 11.8. 2 (RHe) ja Mynälähdellä havaittiin 10.8. 2 (JSi) sekä Galtarbyvikenillä 11.8. 1m (HLi). Rihtniemessä muutti 6.8. 11m 2a (TLa, MW), 11.8. 14 7a (JSi, TLm) ja 18.8. 5 (JSi). Nämä määrät eivät olleet suuria, kuten eivät jatkossakaan: Jurmo 11.-13.8. 1-8 (JHe ym.), 13.8. Sjöfax 5m (HLi) ja 17.8. Halikonlahti 1 (HA-E) sekä Santakarit 19.8. 1 (RHe). Mynälahti oli elokuun lopussa ja syyskuun alussa varmin paikka lajin tapaamiseen, sillä siellä oli lähes koko ajan isosirrejä nähtävillä: 21.8. ensimmäinen ilmoitettu nuori 1-2 kv (HKI ym.), 23.8. 1, 24.-28.8. 2 (AK ym.) ja tämän sarjan viimeinen 29.8.-4.9. 1. Elokuun jälkipuoliskolla vain muutama havainto Jurmossa: 22.8. 6 ja 23.-24.8. 2 (PTo). Edellä jo mainitun Mynälähdän syyskuuisen havainnon lisäksi vain seuraavat havainnot syyskuulta eli vähän: 1.9. Vekara 5 juv (RHe), 16.9. Santakarit 1 (JNo, PT), 21.9. Jurmo 3 (SSLTY) ja viimeinen hieman normaalia aiemmin Mynälähdellä 30.9. 1p (NH).

Pulmussirri *Calidris alba*

Syysmuutto alkoi tavanomaiseen aikaan 22.7., kun Uudenkaupungin Ärväskivellä nähtiin 1 ad (JSi, TLm). Tässäkin lajissa Mynälähdän hoitotoimet ovat tuottaneet tulosta, sillä kautta aikain ensimmäinen pulmussirri Mietoisten kunnassa ruokaili Silakkarin lietteellä 25.-26.7. (JSi ym.). Jurmossa ensimmäiset tavattiin kuun vaihteessa: 30.7. 7p, 31.7. 3p ja 2.8. 8p (LNi, H-LB). Perniön Hamarinjärvellä oli 7.8. 1 ad p (MA), jonka jälkeen lajia tavattiin vain kolmella paikalla. Jurmossa oli 10.8 2, 11.-12.8. 1p (JHe ym.) ja 13.8. 4p (JHe). Uudenkaupungin Santakareilla oli 11.8. 1p ja 12.8. 2 ad p (RHe) sekä Rihtniemessä 12.8. 1 (MRi ym.) ja 18.8. 1m (JSi). Näiden jälkeen oli havainnoissa pitkä tauko, kunnes nuorten lintujen muuttoaikaan tavattiin Jurmossa 14.9. 4p ja 15.9. 12p (HA-E), 16.9. Santakareilla 2p (JNo, OT) ja syksyn viimeiset melko aikaisin Jurmossa 21.9. 10p (SSLTY).

Pikkusirri *Calidris minuta*

Syysmuutto alkoi hyvin aikaisin, kun Mynälähdelle ilmestyi 8.7. ad lintu (JSi ym.) ja Halikonlahdella oli pikkusirri 9.-12.7. (PLo ym.). Seuraavat havainnot olivat paremmin ajallaan, kun Mynälähdellä oli 17.7. 1p (TE) ja 18.7. pikkusirrejä tavattiin jo kolmella paikalla. Vanhojen pikkusirrien päämuutto on heinä-elokuun vaihteessa¹, mutta tällöin määrät olivat vaatimattomia. Kaikki yli kahden yksilön havainnot ennen elokuun puoltaväliä: 23.7. Parainen Attu Pemarn 3ad p (KOP), 12.8. Santakarit 3 ad p (RHe) sekä Jurmo 12.8. 4 ja 13.8. 5 (JHe). Sen sijaan nuoria pikkusirrejä tavattiin mukavasti. Björkbodassa oli 29.8. 8 juv (AK, TLs), Jurmossa 1.9. 10 ja 2.9. 8 (OK ym.), Sjöfax 1.9. 6 (JKn), 2.9. Salo Sokeritehdas 12 (MA), 4.9. Perniö Isosuo 7p ja Hamarinjärvi 24p (MA), Jurmo 8.9. 6 (VO ym.). Yhteensä nähtiin syyskuun 1.-10.9. päivinä runsaat 80 yksilöä. Syyskuun puolivälissä oli jälleen sopivat pudotuskelit, sillä pikkusirrejä kertyi kohtalaisia määriä Björkbodan pelloille. Siellä oli 15.9. 20, 16.9. 21 ja 17.9. 12 (TNn ym.). Muuallakin pikkusirrejä oli paljon: 15-16.9. Jurmo 8 (HA-E, HHm, PLi), 15.9. Kemiö Vestlax 11p (HLi) ja 17.9. Dragsfjärd Sunnanå 12 (JHe). Yhteensä nähtiin 10.-18.9. 60 yksilöä. Muutto loppui heti tämän jälkeen, kun viimeiset nähtiin 18.9. Björkbodassa 1p (VR, JV) ja Halikonlahdella 1 (JHe). Tämä oli hyvin aikainen muuton loppuminen.

Lapinsirri *Calidris temminckii*

Lajin syysmuutto alkoi normaaliin aikaan, kun 6.7. Santakareilla oli 5 (RHe) ja Mynälähdellä 2 ad (JSi). Vampulan Rutavassa oli 7.7. 1 (HKl) ja 2 (MA ym.) ja ilmeisesti samat 2 ad Vampulan Salmenojalla 6.-7.7. (HLi, MN ym.). Harmaaletoilla oli 9.7. 5 (RHe) ja samana päivänä tavattiin kahdessa muussakin paikassa yhteensä 4 lintua. Yhteensä 6.-10.7. nähtiin 18 yksilöä. Lapinsirrejä nähtiin 11.-15.7. yhteensä 21, eniten 15.7. Halikonlahdella 7p (MHa) ja Mynälähdellä 9p (HKl). Mynälähdellä oli 17.7. yhteensä 18 lapinsirriä (JSi, TE, TK) ja ajanjaksolla 16.-20.7. nähtiin yhteensä 32 yksilöä. Tämän jälkeen aikuisten lapinsirrien muutto tasaantui, sillä 21.-25.7. nähtiin 16 yksilöä ja 26.-31.7. 18 yksilöä. Tälle jälkimmäiselle jaksolle osui 27.7. Mynälähdellä sentään 7 lapinsirrin päivä (TNn). Ensimmäinen nuoreksi määritetty yksilö oli Mynälähdellä 29.7. (TLs, MV). Elokuun alussakin määrät olivat 1-3 yksilön luokkaa per havainto. Yhteensä nähtiin 1.-10.8. 22 yksilöä. Eniten oli 10.8. Vahdon Kangenmiekkalla 4 (TNn) ja 10.8. Jurmossa 5 (EG, PLi). Elokuun puolivälissä muutossa oli hiljaisempaa, sillä aikavälillä 11.-20.8. tehtiin vain viisi havaintoa 13 yksilöstä. Eniten nähtiin Halikonlahdella 13.8. 6 (TT). Elokuun lopulla nähtiin 24.8. Jurmossa 1 (PTo), 25.-26.8. Mynälähdellä 1 (RLi ym.) ja Björkbodassa 29.8. 2p (AK, TLs). Nuoria ei siis juuri näkynyt. Syyskuultakin on vain muutama havainto: 7.9. Mynälahti 1 (HA-E), Jurmo 14.-15.9. 3, 16.9. 2 (HA-E ym.) ja 20.9. 1 (SSLTY) sekä 15.9. Kaarina Kairiskulma 1p (JNo, EI).

Kuovisirri *Calidris ferruginea*

Jurmossa oli xxx kuovisirri 22.6. (JNo, EI). Kyseessä on toinen muuttokausien välissä maakunnassa tavattu kuovisirri. Myöhäisin kevätmuuttaja on nähty Jurmossa 16.6.1990 ja ehkä aikainen syysmuuttaja tai kesäkiertelijä 1 ad 26.6.2000 Halikonlahdella. Syysmuutto käynnistyi 5.7., jolloin Jurmossa oli jo 7 vanhaa lintua (JPi). Nämä sivusivat vanhaa muuton alkuennätystä vuosilta 1957 ja 1990. Seuraavana päivänä kuovisirrejä oli Jurmon lisäksi Salon Sokerin altailla 2 ad (JHa, PA-U) ja Halikonlahdella 4 (JKn). Mynälähdän ensimmäinen tavattiin 8.7. (JSi) ja Jurmossa oli 9.7. jo 10 yksilöä (PLi, RN). Muutto siis alkoi rytinällä. Määrät kasvoivat nopeasti, sillä Mynälähdellä oli 11.7. 10 ja 12.7. 29 kuovisirriä (JSi ym.) ja Jurmossa 14.-15.7. 29 (PLe). Rihtniemessä muutti 7 ad yksilöä 15.7. (JSi). Samaan huippuun voi laskea vielä Santakareilla 16.7. olleet 25 (RHe). Muualla tavattiin 10.-16.7. yhteensä 11 yksilöä, eniten Sjöfaxissa 15.7. 6 adp (HLi). Tämän jälkeen muutto hiljeni, mutta Mynälähdellä oli 17.7. 11 (TE ym.) ja 18.7. Santakareilla 15p (RHe). Heinäkuun lopulla Mynälähdän ja Jurmon määrät olivat korkeintaan 4 yksilöä, mutta Selkämerellä nähtiin enemmän. Santakareilla oli 21.7. 36 (RHe) ja samana päivänä Rihtniemessä muutti 7 (JSi ym.). Vielä 25.7. oli Santakareilla 9 ja 28.7. 5 (RHe). Vanhojen koiraiden muuton aikana elokuun alkupuolella määrät kasvoivat jälleen. Jurmossa oli 4.8. 9 (PH, KÖ), 5.8. Santakareilla 9 (RHe), 6.8. Mynälahti 7 (PLo, ET) ja 7.8. 6 (TLs ym.), 7.8. Åvik 9 (AK, TLs) ja 8.8. Perniö Hamarinjärvi 6 (MA, TNn). Elokuun varsinainen huippu koettiin kuitenkin Jurmossa, jossa oli 9.8. 40, 10.8. 20, 11.8. 25, 12.8. 9 ja 13.8. 45 (JHe ym.). Muuallakin olivat määrät samaan aikaan huipussaan: 10.8. Mynälahti 9 ad p (JSi) ja Halikonlahti 8 (TLs, JLu). Viimeinen vanhaksi ilmoitettu yksilö tavattiin 14.8. Åvikissa, jossa oli 4 ad (MTa). Nuorten lintujen muutto sen sijaan oli hyvin vaisua. Ensimmäinen on ilmoitettu Santakareilta 12.8. (RHe). Kuun puolivälin jälkeen tavattiin elokuussa vain kuusi yksilöä: 22.8. Jurmo 1 (PTo), 28.8. Kuusistonlahti 1 (JKå), Mietoinen, Kirkonkylän pellot 3 (HLi, TNi), 28.-31.8. Mynälahti 1-2 (HSa ym.). Syyskuussa on havaintoja myös vähän. Jurmossa tavattiin eniten: 1.9. 12, 2.9. 3 (OK ym.) ja 8.9. 5 (VO ym.). Muualla vain seuraavasti: 1.9. Salo Sokeritehdas 2 (JKn), 1.9. Mynälahti 3 (BG, KSi, JoL) ja 8.9. saakka 2 (HKl), 7.9. Mietoinen Tumikuu 2 (HKl, HA-E), 15.9. Korppoo 1 (JHe), 15.-17.9. Björkboda 2 (HLi, TNn ym.) sekä 16.9. 3 (PTo) ja Dragsfjärd Sunnanå 1 (JHe). Muutto loppui normaalia aiemmin.

Merisirri *Calidris maritima*

Syksyn ensimmäiset totuttuun tapaan lokakuun alkupuolella Jurmossa, jossa 6.10. 9p (JG ym.) ja 10.10. 9p (TNi). Lokakuun jälkipuoliskolla merisirrejä oli jo runsaammin ja myös muualta tuli havaintoja. Jurmossa oli 20.10. 13 (SKu, RLi) ja samana päivänä Vekarassa 8p (PA, RHe) ja Isokarissa noin 30m ja 4p (JHe ym.). Loka-marraskuun vaihteessa tavattiin kahdesti Rihtniemessä: 28.10. 4m (HKO ym.) ja 4.11. 3m (JSi ym.), mutta kaikki muut loppuvuoden havainnot on tehty Jurmossa tai Utössä. Jurmossa määrät olivat suuria: 27.10. 67p (JHe ym.), 3.11. 70p ja 4.11. 130p (ME ym.). Samaan aikaan kohtuullisesti myös Utössä: 3.11. 12m ja 20p (JHe). Isoja kertymiä oli jälleen marras-joulukuun vaihteessa: Jurmo 30.11.-1.12. 110p (IL ym.) ja 5.12. 160p (JHe). Tämän jälkeen merisirrien määrät olivat selvästi jo pienempiä. Jurmossa oli 7.12. 40 (JNo, JHe, EI) ja 19.12. 45p (MW). Vuoden viimeiset merisirrit 15 p tavattiin 31.12. Utössä (JHe, JTi).

Suosirri *Calidris alpina*

Syysmuutto alkoi kohtuullisen aikaisin, kun 22.6. tavattiin suosirri Halikonlahdella (RA) ja Houtskarın Jungfruskärillä (KOP). Jurmossa ensimmäinen alpina-alalajin suosirri nähtiin 26.6. (TT, MTu) ja 30.6. Santakareilla oli jo 7 (RHe). Heinäkuussa määrät kasvoivat nopeasti. Jurmossa oli 5.7. 18 (JPi), 7.7. 50 (JPi, RN, PTo) ja 14.7. jo 180 (PLe). Muualla määrät olivat ennen heinäkuun puoltaväliä vielä pieniä, eniten nähtiin 6.7. Santakareilla 32 (RHe). Santakareilla oli 16.7. 70 (RHe), mutta 18.7. oli ensimmäinen kunnollisempi muuttopäivä. Santakareilla oli tällöin 300p40m (RHe, RSa) ja Mynälähdellä muutti 233m 10a (JSi ym.). Muutamaa päivää myöhemmin 21.7. oli Santakareilla 230p50m (RHe) ja Rihtniemessä oli 397m50 (JSi ym.) sekä Kustavin Juhanöörinriutoilla 100p (HP). Tämän jälkeen määrät pienenivät ja vain 25.7. Santakareilla oli 100 yksilöä (RHe), muualla eniten havaittiin Jurmossa 30.7. 75 (LNI, H-LB). Elokuussa määrät jälleen kohosivat. Jurmossa oli 4.-5.8. 200 (PH, KÖ) ja 5.8. Santakareilla 295 (RHe). Syksyn komein suosirrimuutto nähtiin Rihtniemessä 6.8., kun siellä muutti 600 S 41a (TLa, MW). Jurmossa oli 9.8. 244, 11.8. 320 ja 13.8. 300 (JHe ym.). Rihtniemessä nähtiin 11.8. vielä 61m20p (JSi ym.), 12.8. 70 (MRi ym.) ja 18.8. 45m (JSi). Elokuun lopulta on vähän havaintoja, mainittakoon Lövässä 26.8. 24m (HLi ym.). Syyskuussa tavattiin pääosin nuoria suosirrejä elokuun loppua enemmän. Rihtniemessä muutti 1.9. 40 (KHa, TTr, JW). Jurmossa oli 1.9. 30 ja 2.9. 25 (OK ym.), 8.9. 150 (VO ym.), 14.9. 61 ja 16.9. 45 (HA-E ym.). Muualla määrät olivat syyskuussa vain muutamia yksilöitä, selvästi suurin määrä tavattiin 22.9. Santakareilla 12 (RHe, MLe). Jurmossakin syyskuun loppupuolen määrät olivat alle 10 yksilöä. Lokakuun alussa määrät Jurmossa kasvoivat huomattavasti, vaikka muualla ei vastaavaa havaittu. Jurmossa oli 3.10. 85, 4.10. 95, 6.10. 26, 10.10. 35 ja 11.10. 32 (JHe ym.). Mantereen viimeinen suosirri oli Mynälähdellä 7.-9.10. (PLo, PA). Santakareilla oli 13.10. 4 (RHe, MLe, KG), Rihtniemessä 24.10. 1 (HKI, KK) ja syksyn viimeiset Jurmossa 27.10. 1 ja 28.10. 3 (JHe ym.).

Jänkäsirriäinen *Limicola falcinellus*

Syysmuuton ensimmäiset tavattiin 27.6. Halikonlahdella 1p (TLs, AK) ja Jurmossa 7.-8.7. 1p (RN ym.). Molemmat ovat hieman normaalia aikaisemmassa. Tämän jälkeen seuraavat normaalilla aikataululla 17.7. Mynälahti 1m (TE, JSi ym.) ja 18.7. Uudenkaupungin Santakarit 3m (RHe, RSa). Heinäkuussa havaittiin vielä seuraavasti: 20.7. Perniö Hamarinjärvi 1p (MA), Jurmo 21.7. 2p ja 22.7. 3p (HA-E ym.), 26.7. Mynälahti 1p (TLs, AK) ja 28.7. Santakarit 1p (RHe). Tämän jälkeen kaikki loput tavattiin Mynälähdän hoitoniityllä Silakkarin edustalla. Tässä päiväkohtaiset määrät: 4.8. 2p, 10.8. 5p, 23.8. 1p, 25.8. 1p, 26.8. 1p ja syksyn viimeinen 30.8. 1p (JLu, AK). Syksyn viimeinen havainto oli normaaliin aikaan.

Suokukko *Philomachus pugnax*

Suokukon muuttokaudet menevät usein päällekkäin ja syysmuuton alkua on vaikea varmuudella todentaa. Jurmossa kevätmuutto jatkui toukokuun viimeiseen päivään saakka. Paimionlahdella oli 5.6. 8 yksilöä (PLe ym.) ja 9.6. 2 (KR). Mynälahdella oli samoin 9.6. 10 (HH, RM) ja Jurmossa 1 (RLi ym.). Nämä kuvastavat syysmuuton alkua. Koiraiden määrät kasvoivat nopeasti. Esim. Salon Sokeritehtaan altailla oli 17.6. 8 (KR), 18.6. 12k1n (HKo ym.) ja 20.6. 30 (HH, RM). Tämän jälkeen kesäkuussa Jurmossa oli 27.6. 18 (TT, MTu), muualla korkeintaan 15 yksilöä. Heinäkuun alkupuolella määrät olivat hyvin pieniä. Kaikki yli 10 yksilön noteeraukset: Mynälahti 1.7. 12 (TK, KÖ), Jurmo 6.7. 12 (JPi), Sokeritehdas 11.7. 19 (TLs) ja 14.7. 15 (AK, HH). Sama linja jatkui heinäkuun loppuun (yli 15 yksilön noteeraukset): Kuusistonlahti 15.7. 29 (JKå), Sokeritehdas 18.7. 19p (VR), Otajärvi 19.7. 40 (RLi), Jurmo 23.7. 22 (OK ym.), Sokeritehdas 24.7. 40 (AK, TLs) ja Mynälahti 27.7. 30p ja 31.7. 18p (TLa). Elokuussa alkoi pikku hiljaa olla nuoria joukossa ja määrätkin hieman piristyivät. Jurmossa oli 4.8. 30 (PH, KÖ), Pöytyän Kontolanrahkalla 9.8. 21p4m, 12.8. 40p ja 15.8. 63p (MTa) sekä Paimionlahdella 12.8. 29p (VR). Kuun loppua kohti määrät vielä kasvoivat. Rihtniemessä havaittiin 19.8. 61 (JSa ym.) ja Jurmossa 22.8. 130, 23.8. 100 ja 24.8. 50 (PTo). Nuorten lintujen muutto huipentui syyskuussa ja suuria määriä tavattiin peltoaukeilla, josta linnut käyvät yöpymässä mm. Mynälahdella ja Kontolanrahkalla. Mynälahdella oli 28.8. 70 ja lähipelloilla 45 (HLi). Kontolanrahkalla oli 30.8. 140p (MTa), Lemun kirkon aukealla 1.9. 200 (TNn), Sölax 1.9. 106p (HLi), Björkboda 2.9. 70p (HLi), Pertteli Kaivola 2.9. 70p (JKn), Perniö Suomenkylä 4.9.180p (MA) ja Karinainen Rahkio 6.9. 150p (MTa). Varsinainen huippu oli lähempänä syyskuun puoltaväliä. Mynälahdella tavattiin 7.9. 390 (HKl), 8.9. 700 (HKl, JSi), 9.9. 800 (BG, RK, RB) ja 16.9. 300 (HKl). Muualla määrät olivat pienempiä, paitsi 7.9. oli Lemun Nynäisissä 700 (HKl). Yli sadan kerääntymät: Salon Hakastarossa oli 9.9. 200p (MA), Perniö Hamarinjärvi 10.9. 150p (MA), Aura Käetty 10.9. 245p (MTa), Vampula Soinila 11.9. 200 (TNn), Lieto Sikilä 11.9. 280p (MTa) ja 15.9. 250p (VPe), Lieto Teijula 12.9. 200p (MTa), Lieto Kaskala 15.9. 173p (VPe), Björkboda 15.9. 100 (TNn) ja syksyn viimeinen sadan ylitys 17.9. Liedon Rähälässä 140p (MTa). Kuun puolivälin jälkeen määrät pienenevät nopeasti. Sokeritehtaalla oli 18.9. 38 (JHe) ja 22.9. 73 (HKl), muualta voi mainita Jurmossa 22.9. olleet 23 suokukkoa (SSLTY). Tämän jälkeen määrät olivat alle 10 yksilön. Sokeritehtaalla oli 29.9. 7p (MA, JLa) ja 3.10. 6p (MA). Viimeiset olivat 6.10. Mynälahti 1 (PA) ja selvästi muita myöhemmin Halikonlahdella 18.10. 1p (VS). Viimeinen suokukko tavattiin aika normaaliin aikaan.

Jänkäkurppa *Lymnocyptes minimus*

Syksyn ensimmäinen tavattiin hieman normaalia aiemmin 8.9. Jurmossa (VO ym.), mutta seuraavat jo aika normaalisti 12.9. Turku Åvik 1p ja 14.9. Turku Hirvensalo Pikisaari 1p (TT, MTu). Syyskuussa tavattiin vielä seitsemän yksilöä seuraavasti: Kemiö 1, Korppoo 3, joista Jurmo 2, Masku 1, Mellilä 1 ja Turku 1. Lokakuussa tavattiin vastaavasti Kaarina 1, Korppoo 8, joista Jurmo 5 ja Utö 3, Oripää 2, Parainen 2 ja Uusikaupunki 1. Syksyn viimeiset havainnot olivat 26.10. Utö 2 (EK ym.) ja Kuusistonlahti 27.10. 1 (HSa). Tämän jälkeen nähtiin vielä kaksi joulukuista: Utössä 1.12. (JHe) ja 22.-23.12. 1 (JTi). Nämä salattuja

Taivaanvuohi *Gallinago gallinago*

Jurmossa havaittiin kolmen viikon kesäatuon jälkeen 28.6. 1 yksilö (TT, MTu) ja seuraavat 5.7. ja 7.7. (RN ym.). Heinäkuun lopulla ovat määrät jo nousseet selvästi, sillä Jurmossa oli 21.7. 10, 22.7. 30 ja 23.7. 26 yksilöä (RN ym.). Heti tämän jälkeen myös mantereella tavattiin samankokoisia määriä: 24.7. Paimion puhdistamo 15 (TLs, AK), 26.7. Mynälahti 23 (TLs, AK) ja 27.7. Mynälahti 26 (JNo). Elokuun alussa 4.8. tavattiin Salon sokeritehtaalla ja Halikonlahdella molemmilla paikoilla 40 taivaanvuohia (TLs, HKo). Tämän jälkeen koko elokuun aina syyskuun

alkupuolelle saakka suurimmat määrät tavattiin Mynälähdellä, jossa taivaanvuohia oli erittäin paljon ja suurin määrä sivuaa ennätyksiä vuodelta 1998. Mynälähdän sarja näyttää tältä: 12.8. 65 (JSi), 18.8. illalla lähti muutolle puolen tunnin aikana 125 (JSi), 21.8. 60 (PS, TT, MTu), 26.8. 50 (EG ym.), 30.8. 118 (AK), 31.8. 130 (MTu, KSi), 6.9. 125p25m (MTu, KSi) ja viimeinen suurempi lukema 7.9. 90 (HA-E). Muualla määrät olivat samaan aikaan korkeintaan parinkymmenen yksilön luokkaa, paitsi Otajärvellä 19.8. 30 (HKo, TLs) ja Jurmossa nähtiin 1.9. 30 (OK ym.). Tämän jälkeen määrät putosivat hyvin selvästi ja 15.9. Björkbodassa olleet 20 (TNn) oli syyskuun jälkipuoliskon suurin määrä. Syyskuun loppupuolella vain Jurmossa päästi enää yli 10 yksilön kolmena päivänä. Lokakuun alkupuolella vain Jurmossa oli enemmän 6.10. 25 ja 7.10. 19p13m (JHe ym.). Muina päivinä määrät olivat vain muutamia yksilöitä. Muualla tavattiin 6.10. Parainen Petteby 7 (KOP), 6.10. Utö 6 (LNi ym.) ja 11.10. Pöytyä Kaulansuu 6 yömuutolla (MTa). Lokakuun lopussa Jurmossa oli vielä 27.10. 8 ja 28.10. 5 (JHe ym.). Marraskuun alussa oli Utössä 2.-3.11. 2 (JHe), 3.11. Paraisten Atussa 1 (KOP, BB, MD), 3.11. Kuusistonlahdella 1 (HKI) sekä Jurmossa 3.11. 3 (ME ym.) ja 14.11. 1 (LKO ym.). Raision Myllyn valoissa lenteli 27.11. 1 yksilö (RHe), 30.11. oli Jurmossa 1 (ILe) ja 29.-30.11 Utössä 1-3 (JHe). Joulukuulta vielä kaksi havaintoa Utöstä: 1.12. 3 (JHe) ja 23.12. 1 mS (JTi). salaisia

Heinäkurppa *Gallinago media*

Syksyn ensimmäinen tavattiin Iniön Kolkossa 30.8. (HHi) ja seuraava 2.9. Taivassalo Uudenkaupungin tien varren pelto (JoL). Turun Ävikissa oli 6.9. yksi (TT) ja 7.9. kaksi (JTi) heinäkurppaa. Seuraavat tavattiin Paraisten Lemlahden Qvidjassa 8.9. (HA), 14.-15.9. Kaarinan Vaarniemessä (JN ym.) ja 16.-19.9. Korppoon Wattkast (RN). Heikon syksyn viimeinen oli 20.9. Ävikissa (HA-E).

Lehtokurppa *Scolopax rusticola*

Syysmuuton alkuna voi pitää vaikka Jurmossa 20.9. havaittua lehtokurppaa (SSLTY). Tiirassa on syyskuulta tämän lisäksi kaksi muuta havaintoa. Lokakuulta on kuusi havaintoa 10 yksilöstä. Marraskuun alussa lehtokurppa tavattiin vielä kolme kertaa ja syksyn viimeiset nähtiin 24.11. Korppoon Gyltössä (JHe) ja 3.12. Jurmossa (HH ym.). salattu

Mustapyrstökuiri *Limosa limosa*

Mynälähdellä oli syksyn ainoa yksilö, kun paikalla oli nuori lintu 25.-27.8. (BG ym.). Kyseessä on maakunnan kymmenes elokuinen havainto.

Punakuiri *Limosa lapponica*

Syysmuuton ensimmäinen vanha punakuiri oli Salon sokeritehtaan altailla kohtalaisen normaaliin aikaan 30.6.-2.7. (AK, JRi ym.) ja seuraava 6.7. Jurmossa (RN ym.) ja Uudenkaupungin Santakareilla (RHe). Pian tämän jälkeen tapahtui ensimmäinen muuttoaalto, kun 11.7. Kuusistonlahdella muutti 32 SW (KR) ja 15.7. muuttoa havaittiin monessa paikassa: Rihtniemi 65 S 1a (JSi), Piikkiö Viukkala 70m (AÖ) ja Mynälahti 130+180m (HKI). Tämän jälkeen oli muutama hiljainen päivä, jolloin havaittiin vain joitakin yksilöitä eri paikoissa. Mynälähdellä muutti jälleen 21.7. 120 yksilön iso parvi SW (JSi). Tämän jälkeen oli vielä pitempi tauko, jolloin lähinnä Jurmossa oli yksittäisiä paikallisia kuireja. Elokuun 10.-17. päivinä tapahtui jälleen muutonpurkaus. Jurmossa oli 10.8. 4p6m ja 11.8. 6p56m (JHe ym.). Myös muualla tapahtui: 11.8. muutti Rihtniemessä 39 S (JSi, TLm, PHe), Västanfjärd Galtarbyviken 145m 2a (HLi), Mynälahti 95m (HKo) ja Lövä 35m (HLi). Seuraaville päivillekin riitti vielä punakuireja: 12.8. Laitila Untamala

32m ja Otajärvi 28m (TLs, HKo), 13.8. Mynälahti 10m (ET), 16.8. Kuusistonlahti 15m (JKå) ja 17.8. Mynälahti 12m (ET). Tämän jälkeen ei enää tehty yli 10 yksilön havaintoja. Elokuun jälkipuoliskolla tavattiin em.lisäksi yhteensä 22 punakuiria eri puolilla maakuntaa, eniten niitä oli Mynälähdellä. Syyskuulta on neljä havaintoa, Rihtniemi ja Santakarit kerran ja Jurmo kahdesti. Lokakuulta on normaalisti havaintoja eli viisi: 6.10. Rihtniemi 1S (TSa), Jurmo 6.-7.10. ja 10.-11.10. 1p (JHe ym.), 6.10. Kustavin Isohauteri 1p (PA, KAa) ja viimeinen normaaliin aikaan Santakareilla 13.10. 1p (RHe, MLe, KG).

Pikkukuovi *Numenius phaeopus*

Lajilla on aina ollut hankala määrittää kevät ja syysmuuton rajaa. Tänä vuonna kevätmuutolla oleviksi määriteltiin vielä kesäkuun alun linnut. Pöytyän Kontolanrahkalla 15.6. lähti 1 länteen (MTa) ja Vasikkarissa muutti 20.6. 1 yksilö etelään (OT). Jurmon ensimmäinen havainto oli 22.6. 2 (TT, MTu). Jurmon määrät kasvoivat pikku hiljaa, kuten 27.6. 6 (TT, MTu), 7.7. 19 ja 9.7. 35 (RN ym.). Vasikkarissa nähtiin poikkeuksellisen suuri pikkukuoviparvi 7.7., kun a90 muutti aamulla SW ja lisäksi samana päivänä näkyi 4 muutakin yksilöä (OT). Korppoon Wattkastissa muutti 13.7. 44 SW (RN) ja 14.7. Jurmossa oli 45 ja 15.7. 44p36m (PLe). Näiden jälkeen määrät hieman Jurmossakin pienenevät. Paraisten Atussa muutti a14 20.7. (KOP) ja Jurmon suurimmat määrät heinäkuun lopulla olivat 23.7. 35, 25.7. 39, 30.7. 55 ja 31.7. 45 (LNi, H-LB). Elokuussa pikkukuovi harvinaistui Jurmon ulkopuolella ja vain viisi havaintoa tehtiin muualla. Kemiön Skeppsholmenilla muutti 5.8. 10m (HLi). Jurmossa oli elokuun alkupuolella enimmillään 12.8. 9p21m ja seuraavana päivänä 5 (JHe), jonka jälkeen tavattiin yksittäisiä pikkukuoveja viisi kertaa: 19.8. Rihtniemi 1 (JSa ym.), 24.8. Jurmo 1 (PTo), 25.8. Pöytyä Auvainen 1m (MTa), 1.-2.9. Jurmo 1 (OK ym.) ja viimeinen hyvin myöhään Jurmossa 6.10. 1 SE (JG, TNi, PLa).

Kuovi *Numenius arquata*

Syysmuuton alkua on hyvin vaikea määrittää kuovilla, sillä pesinnässään epäonnistuneita yksilöitä kiertelee jo touko-kesäkuun vaihteesta alkaen. Jurmossa oli 31.5. 4 ja 1.6. 5 (OK ym.) yksilöä useiden viikkojen 1-2 yksilön päiväsummien jälkeen. Mynälähdellä tavattiin 3.6. 5p (HKl). Ehkä nämä voisivat kuvata syysmuuton alkua. Kesäkuun lopulla tapahtuvasta naaraiden muutosta ei ole juuri havaintoja tänä vuonna. Pöytyän Auvaisissa oli 21.6. 10 adp (MTa) ja 28.6. Jurmossa 4p5m (TT, MTu). Heinäkuussa on normaaliin tapaan aika vähän isoja kertymiä tai muuttoja. Jurmossa oli 6.7. 11 (RN ym.), Kemiön Skeppsholmenilla muutti 15.7. 31m (HLi), Jurmossa oli 21.7. 17 (HA-E, RN, TSu) ja vielä 31.7. 13p5m (LNi, H-LB). Muulloin tavattiin vain aivan pieniä määriä eri puolilla maakuntaa. Elokuun alussa Jurmossa oli huomattavia määriä: 1.8. 17p2m (LNi, H-LB), 4.8. 60 (PH, KÖ) ja 12.8. 18 (JHe ym.). Mynälähdellä muutti 5.8. 28m (JSi) ja Skeppsholmeilla 32m (HLi). Näiden lisäksi kun vielä mainitsee havainnon Uudenkaupungin Santakareilta 11.8. 15 (RHe), niin kaikki isommat kuovimäärät on käsitelty. Elokuun lopulla tavattiin 15.8. jälkeen Jurmon ulkopuolella vain kuusi kertaa yksittäinen kuovi. Jurmossakin oli vain pari-kolme kuovia. Syyskuussa tavattiin Jurmossa 8.9. 3 ja 9.9. 4 (VO ym.) ja muualla kuusi kertaa yksittäinen lintu. Näistä viimeiset: 15.9. Loimaa Piltola (TNn), 16.9. Santakarit (OT, JNo), 16.9. Uusikaupunki Petes (PA) ja 16.9. Skeppsholmen 1m (HLi).

Mustaviklo *Tringa erythropus*

Ensimmäiset syysmuuttajat tavattiin vähän normaalia aiemmin 3.6. Mynälähdellä 4 (EL) ja 5.6. Jurmossa 1 (AKe). Mynälähdellä oli 9.6. jo 5 (HH, RM) ja 10.6. mustavikloja nähtiin jo viidellä paikalla. Suurimmat vanhojen naaraiden määrät tavattiin Mynälähdellä, jossa havaittiin 20.6. 40p (TLa), 24.6. 10p (EG) ja 1.7. 8p (TK, KÖ). Suurin määrä on toiseksi suurin määrä kautta aikojen.

Muualla määrät olivat korkeintaan muutamia yksilöitä. Heinäkuun loppupuolella muuttavat vanhat koiraat ja ensimmäisiä nuoria lintuja liittyy pian joukkoon. Ensimmäiset nuoret mustaviklot ilmoitettiin 22.7. Mynälähdeltä, jossa oli 4 ikvp (TLs, AK). Tällöin suurimmat määrät havaittiin Mynälähdellä ja Jurmossa. Mynälähdellä oli 17.7. 17m+p (TE, JSi, TK), 19.7. 22 (JSi, HLa) ja 27.7. 10 (TNn). Jurmossa tavattiin vastaavasti: 21.-22.7. 14 (HA-E, RN), 23.7. 16 (OK ym.), 27.7. 15, 28.7. 13 ja 29.7. 15 (JHe ym.). Muualla määrät olivat taas selvästi pienempiä, vaikka lajia tavattiin monessa paikassa. Elokuussa nuorten lintujen muuton aikana Jurmo oli selvästi suosituin paikka: 9.-11.8. 12-13 (JHe ym.) ja 23.8. 12 (PTo). Muualla suurin määrä ja ainoa yli 10 yksilöä oli 19.8. 11 yksilöä Rihtniemessä (JSa ym.). Syyskuussa havaintoja aika mukavasti ja edelleen eniten Jurmossa, josta mainittakoon 8.9. 9 (VO ym.) ja 14.-15.9. 5 (HA-E, HHo). Muualla tavattiin yhteensä 14 yksilöä. Näistä mainittakoon Uudenkaupungin Vekarassa 16.9. 7 ja 22.9. 4 (RHe, MLe) sekä sisäsaariston viimeinen havainto 12.-15.9. Rymättylän Aasla 1 (LS). Vekaran jälkimmäisen havainnon jälkeen tavattiin vain Jurmossa, jossa mustaviklo tavattiin nyt lokakuussa 10. vuonna kautta aikain. Mustavikloja oli saarella seuraavasti: 4.10. 3, 5.-6.10. 4, 7.10. 2 ja 9.-11.10. 1 (JHe ym.).

Punajalkaviklo *Tringa totanus*

Lajin muuton alkua on vaikea pesivien takia määritellä. Kesäkuun lopulla se joka tapauksessa tänä vuonna alkoi, sillä 20.6. muutti 1 S Turun Iso-Heikkilässä (TNi) ja samana päivänä oli Mynälähdellä 30p (TLa), joka edustaa jo huippumäärää. Mynälähdellä oli seuraavana päivänä 13 yksilöä, joista osa muuttavia (JSi). Näissä ja osin seuraavissakin luvuissa pitää tietenkin muistaa, että niissä ovat paikalla pesivät linnut mukana. Houtskarın Jungfruskärissä oli 27.6. 12p (KOP) ja samana päivänä oli Jurmossa kesäkuun maksimi 35 (TT, MTu). Vielä kun mainitaan Salon Sokeritehtaan altaat 10 p 29.9. (KR, JTa), niin kesäkuun muutto on käsitelty. Jurmossa määrät kasvoivat vähitellen heinäkuun puoliväliin saakka, mutta muualla ei tavattu merkittäviä määriä punajalkavikloja. Jurmossa oli 7.7. 42 (RN ym.), 14.7. 56 ja 15.7. 65 (PLe). Sokeritehtaan altailla oli 14.7. vielä 12 (HH, AK), Uudenkaupungin Santakareilla 16.7. 15 ja 21.7. 12m (RHe). Jurmossa määrät pienenivät jonkin verran heinäkuun jälkipuoliskolla, kunnes heinä-elokuun vaihteessa oli uusi huippu. Muualla tavattiin vain yksi-kaksi yksilöä per paikka ja päivä, paitsi Dragsfjärdin Öro 24.7. 5 (JHe) ja 28.7. Rihtniemi 5 (TLa ym.). Jurmossa oli 30.7. 24, 31.7. 26, 1.8. 32 (LNI, H-LB) ja 4.8. 20 (PH, KÖ). Korppoon Stengrundilla muutti a9 SW 6.8. (JHe) ja Rihtniemessä oli 12.8. 7 (MRi ym.). Näiden jälkeen tavattiin Jurmossa enää 11.8. yli 10 yksilöä, kun saarella oli 8p3m (JHe ym.). Elokuussa Jurmossa punajalkaviklo tavattiin vielä käytännössä päivittäin, mutta muualta on jo aika vähän havaintoja ja elokuun puolivälin jälkeen tavattiin enää muualla seuraavasti: 19.8. Rihtniemi 4 (JSa ym.), 25.8. Rihtniemi 1m (JSa ym.) ja 25.8. Mynälahti 1p (RLi, TA, SLi). Mantereella muutto loppui kohtalaisen aikaisin. Jurmossa havaintoja tehtiin vielä pitkään. Syyskuussa laji nähtiin noin joka toinen havaintopäivä, joista mainittakoon 8.9. 4 (VO ym.) ja 20.-21.9. 3 (SSLTY). Vielä lokakuussakin tavattiin laji Jurmossa. Aiemmin se on tavattu Jurmossa neljänä vuonna lokakuussa. Kaikki lokakuiset: 4.10. 1p1m, 5.10. 1, 8.10. 1 (JHe ym.), 23.10. 1 (SKu, RLi) ja 27.-28.10. 1 (JHe ym.). Montako yksilöä on kyseessä, ei ole mahdollista selvittää.

Valkoviklo *Tringa nebularia*

Kevätkatsauksessa todetaan, että kevätmuuton päättymistä on mahdoton selvittää, koska muutto menee niin hankalasti syysmuuton kanssa päällekkäin. Tässä joitakin hankalia havaintoja kesäkuun alusta (olettaen toukokuisten nyt ainakin olevan menossa pohjoiseen): 2.6. Jurmo 1 (JHe ym.), 3.6. Mynälahti 2 (EG, HKI) ja 5.6. Mynälahti 1 (HA-E). Seuraava havainto ainakin pitäisi olla syysmuuttoa: 8.6. Jurmo 1 SW (RLi ym.). Halikonlahdella oli 10.6. 1 (ILa) ja 17.6. alkaen 1 Salon sokeritehtaalla (HKI). Heti tämän jälkeen oli Mynälähdellä naaraiden huippu, kun 20.6. lahdella oli

20 yksilöä (TLa). Mynälähdellä oli 24.6. 6 (EG) ja Jurmossa 25.6. 7 (TT, MTu). Kuun vaihteessa valkovikloja oli myös paljon liikkeellä: 30.6. Vasikkari 12m ja 1.7. 16m (OT), 1.7. Morgonlandet 4p9m (HLi ym.), 3.7. Mynälahti 8 (HH, RM) ja 7.7. Vasikkari 16m (OT) ja Jurmo 6p3m (RN). Pienen tauon jälkeen määrät kohosivat uudelleen kuun puolivälissä. Sokeritehtaalla oli 14.7. 10 (HH, AK) ja Jurmossa 12 (PLe), 15.7. Rihtniemi 16m (JSi ym.), 17.7. Kustavin Pohjolanniemi 10m (AS) ja Mynälahti 65, joista ainakin 40 lähti muutolle (JSi ym.). Kyseessä on heinäkuun ennätysmäärä valkovikloja. Tämän jälkeenkin Mynälähdän määrät olivat suuria: 22.7. 22 (TLs ym.), 24.7. 24 (JSi, AK, TLs) ja 27.7. 20 (TLa). Muualla määrät olivat tänä aikana selvästi pienempiä. Mynälähdän määrien tästä hieman vähentyessä nousivat määrät taas Jurmossa, jossa 27.7. 26p2m, 28.7. 7p18m, 29.7. 19p23m ja 30.7. 29 (JHe ym.). Suurin määrä tekee uuden Jurmon ennätyksen heinäkuussa. Tältä muuttojaksolta voi lisäksi mainita 28.7. Rihtniemi 13 (TLa ym.) ja 31.7. Mynälahti 14 (TLa). Elokuun puolella Jurmossa oli 2.8. 20 (LNi, H-LB) ja 10.8. 16p5m (EG, PLe). Uudenkaupungin Santakareilla oli 11.8. 14 ja 12.8. 15 (RHe). Tämän jälkeen määrät pienenevät eikä nuorten lintujen normaaliin päämuuttoaikaan elokuun jälkipuoliskolla tavattu kovin suuria määriä. Kaikki elokuun jälkipuolen yli kymmenen yksilön noteeraukset: Jurmo 22.8. 12 ja 24.8. 10 (PTo). Muualta suurin määrä on 19.8. Santakarit 5 (RHe). Syyskuussa havaintoja on saaristoa lukuun ottamatta hyvin niukasti eli tasan yksi: 1.9. Merimaskun Taattistenjärvi 1 (TNn). Suurimmat noteeraukset ovat aivan kuun alusta: 1.9. Jurmo 9 ja 2.9. 7 (OK ym.) ja 1.9. Vekara 9 (RHe). Tässä mainittujen lisäksi Jurmon ulkopuolelta on vain viisi havaintoa syyskuulta, neljä Rihtniemestä ja yksi Vekarasta. Jurmossa oli kuun jälkipuoliskolla enimmillään 5 yksilöä 20.9. (SSLTY). Laji on lokakuussa sen verran harvinainen, että mainittakoon tässä kaikki havainnot: 4.10. Jurmo 2 (JHe ym.), 12.10. Kuggskär 1 (MA, MKa, SS) ja loput Jurmossa: 18.10. 1 (RN), 20.10. 1 (RLi, SKu), 27.10. 2 ja 28.10. 1 (JHe ym.). Viimeiset yksilöt rikkoivat ennätyksiä, sillä aiemmin myöhäisin valkoviklo on nähty 19.10. vuosina 1969 ja 1970. Montako yksilöä todella on ollut lokakuisissa havainnoissa, mukana on mahdotonta selvittää.

Metsäviklo *Tringa ochropus*

Metsäviklon syysmuutto alkaa kesäkuun alkupuolella. Tämän kesän ensimmäiset olivat 9.6. Pöytyän Auvaisissa 1 S iltamyöhällä (MTa) sekä 10.6. Salon Sokeritehtaalla 1p (RLi) sekä Kustavin Laupustensalmi 2m (JKå). Kesäkuun muuttohavainnot ovat lähes pelkästään 1-2 linnun satunnaisia havaintoja eri puolilta, mutta manittakoon 6m S Kemiön Pohjoispäässä 16.6. (MTu). Heinäkuusta nousevat esille seuraavat havainnot: 11.7. Sokeritehdas 5 (TLs), 16.7. Perniön Hamarinjärvi 6p (MA), 17.7. Mynälahti 10m (JSi, TK, TE), 17.7. Kemiö Skeppsholmen 5m (HLi), 21.7. Jurmo 11 (HA-E, RN) ja 25.7. Rauvola 5 (WV, HH). Yhden-kahden linnun havaintoja on tasaisesti koko heinäkuun aina elokuun alkupuolelle saakka. Elokuulta on vain kaksi tästä linjasta poikkeavaa havaintoa: 5.8. Jurmo 15 (PH, KÖ) ja 11.8. Uudenkaupungin Santakarit 10 (RHe). Elokuun jälkipuoliskolta on vain kaksi havaintoa, 18.8. Sjöfax 1 (TLs, RLu, HKo) ja 29.-31.8. Åvik 1 (HA-E). Näiden jälkeen seuraava olikin jo kautta aikain kolmanneksi myöhäisin, kun Jurmossa oli 1 yksilö 21.-22.9. (SSLTY).

Liro *Tringa glareola*

Liron syysmuuton alun toteaminen on hankalaa. Jurmossa oli 7.6. 1m (RLi ym.) ja Salon sokeritehtaalla 5.6. 1 (RLi), 10.6. 1 (RLi), 12.6. 2 (RLi) ja 17.6. jo 3 liroa (KR). Mynälähdellä oli vastaavasti 8.6. 1 (EG), 15.6. 1 (HKl) ja 16.6. 1 (JSi). Paimion puhdistamolla oli 16.6. 3 (PTo) ja 17.6. 8 (KR). Määrät kasvoivat varsin nopeasti, sillä Sokeritehtaalla oli 18.6. 10p (TLs, HKo) ja 20.6. 30 (HH, RM) sekä Paimion puhdistamolla 18.6. 25p (HKo) ja Mynälähdellä 20.6. 50p (TLa). Seuraavan kerran isompia määriä tavattiin kesäkuun lopulla, kun 27.6. oli Perniön Saarenjärvellä 100 ja Halikonlahdella 30p (EG, HKl) sekä Sokerin altailla 60 (AK, TLs). Tämän jälkeen oli taas

hiljaisempi jakso korkeintaan 20-30 liron määrineen paikkaa kohti, kunnes heinäkuun 10. päivä oli Sokeritehtaalla ja Paimion puhdistamolla molemmilla 50 liroa (HH, RM). Seuraavana päivänä oli Sokeritehtaalla 101 liroa ja joukossa 3 syksyn ensimmäistä nuorta lintua (TLs). Tästä eteenpäinkin määrät olivat suuria. Sokeritehtaalla oli 14.7. 80 (AK, HH), Mynälähdellä 15.7. 20p78m (HKI), mutta 17.7. meno lahdella oli hurjaa, kun lahden kautta muutti osan paikalle väliaikaisesti pysähtyessä noin 500 liroa (JSi, TE, TK). Määrä on uusi syysmuuton ennätys. Tämän jälkeen määrät pysyivät edelleen heinäkuun loppuun saakka mukavina: Otajärvi 19.7. 110 (RLi), Sjöfax 20.7. 62p (HLi), Mynälahti 22.7. 70 (EG, VPe), Jurmo 22.7. 80 (HA-E, RN), Mynälahti 25.7. 120p (JSi), 27.7. 50 (TLa) ja Jurmo 29.7. 50 (JHe ym.). Elokuun alussa ei koettu enää merkittävää nuorten lintujen muutonhuippua. Suurimmat määrät olivat Jurmo 4.8. 50 ja 5.8. 40 (PH, KÖ), Sokeritehdas 6.8. 30 (TLs), Paimionlahti 10.8. 37 (VR), Jurmo 11.8. 35 (JHe ym.), Pöytyän Kontolanrahka 12.8. 52m (MTa), Otajärvi 12.8. 50 (TLs, HKo) sekä Paimionlahti 12.8. 36p (VR). Tämän jälkeen määrät jälleen pienenivät ja muutto hiljensi. Santakareilla oli 19.8. 20 (RHe), Otajärvellä 19.8. 20 (TNn), Sokeritehtaalla 20.8. 20 (TLs) ja Mynälähdellä 26.8. 40p (EG, VPe). Syyskuun alusta on vielä jonkin verran havaintoja, eniten Jurmossa 1.9. 12 (OK ym.). Jurmosta on havaintoja 1.-10.9. neljältä päivältä ja muualta vain seuraavat: Perniö Isosuo 4.9. 4p (MA) ja Mynälahti 4.9. 7 (PA). Viimeiset havainnot olivat Jurmosta 14.-16.9. 1 (HA-E ym.) ja 22.9. Korppoon Galtbystä 1 (RN). Muutto loppui normaaliin aikaan.

Rantasipi *Actitis hypoleuca*

VSL:n¹ mukaan rantasipin muutto alkaa kesä-heinäkuun vaihteessa. Hyviä ehdokkaita tämän syksyn muuton aloittajiksi ovat seuraavat havainnot: 29.6. Mynälahti 1 (HA-E) ja Jurmo 7.7. (RN ym.). Tänä vuonna ei havaittu suuria muuttoja taikka kertymiä. Paraisten Atun Vitgrundilla tavattiin 20.7. 6 yksilöä (KOP), Rihtniemessä muutti 26.7. 5 S (TLa) ja Mynälähdellä oli 1.8. 6p (TLa). Uudenkaupungin Santakareilla oli 11.8. 11 yksilöä (RHe), mutta muuten tavattiin elokuussa korkeintaan 5 yksilöä samalla kertaa. Syyskuulle riitti vielä paljon havaintoja ja kuun alussa oli 6.9. Rihtniemessä 2p3m (EH). Samana päivänä oli Littoistenjärvellä 3p (TT) ja 9.9. Rihtniemessä 3 (EH). Näiden jälkeen tavattiin vielä 8 yksilöä 7 paikalla. Viimeiset olivat melko aikaisin 22.9. Vekara (RHe, MLe), Jurmo (SSLTY) ja Halikonlahti (HKI).

Karikukko *Arenaria interpres*

Laji on syysmuutolla melko vähälukuinen. Pesimäpaikoilta poistutaan heinäkuussa. Jurmossa oli 15.7. 12 (PLe) ja 16.7. Kustavin Pohjolaniemessä muutti 1 S (AS). Jurmossa karikukot ensin vähenivät; 21.7. 5 (RN, HA-E), 23.7. 2 (RN ym.) ja 25.7. 1 (OK ym.), kunnes uusia saapui tilalle: 29.7. 8 (JHe ym.) ja 31.7. 14 (LNi, H-LB). Muista heinäkuuisista mainittakoon 22.7. Parainen Pemarn Tjuvholm 1p (KOP) ja hyvä ”sisämaan” havainto Mynälähdeltä 25.7. 1p (JSi ym.). Rihtniemessä tavattiin elokuussa 9 yksilöä, joista 4 yksilöä 12.8. (MRi ym.) ja syksyn viimeinen 14.8. 1p (TT). Jurmossa oli vielä 13.8. 4p1m (JHe). Näiden jälkeen tavattiin vielä syyskuussa kolme kertaa. Jurmossa oli 2.9. 1 (OK ym.), Rymättylän Ampuminmaalla muutti 8.9. 5 yksilöä (JNo) ja syksyn viimeinen normaaliin aikaan Jurmossa 22.9. (SSLTY).

Vesipääsky *Phalaropus lobatus*

Vajaan kolmen viikon muuttotauon jälkeen tavattiin ensimmäinen syysmuuttaja Jurmossa 29.6. (TT, MTu) ja seuraavat kaksi Uudenkaupungin Santakareilla 6.7. (RH). Heinäkuussa tavattiin yhteensä 12 yksilöä, eniten 6 ad. Santakareilla 22.7. (TLm, JSi). Elokuussa laji oli vähälukuinen, sillä sitä tavattiin vain Rihtniemessä (1 yksilö), Jurmossa (2), Halikonlahdella (1) ja

Mietoistenlahdella, jossa kuun alkupuolella 3 yksilöä ja 23.-30.8. yksi nuori lintu, jolla seuranaan 28.-30.8. kaveri. Tämän jälkeen ei havaintoja.

Merikihu *Stercorarius parasiticus*

Merikihun kesämuuttoa on selvitelty jo VSL-kirjassa¹. Tänä vuonna ensimmäinen selkeä syysmuuttopäivä osui jo kesäkuun loppuun, kun Vasikkarissa 30.6. muutti 9 S (OT). vähän myöhemmin 7.7. Vasikkarissa muutti peräti 46 yksilöä (OT), joka on merikihulla kesäisen muuton ennätys. Seuraavalle päivälle 8.7. riitti vielä 16m (OT). Rihtniemessä muutti 15.7. 12 S (JSi, TSa, MSa). Paikallisia havaittiin kesällä eniten Kustavin Pohjolanniemessä 17.7. 15p (AS). Tämän jälkeen määrät olivat heinä-elokuun vaihteeseen saakka selvästi pienempiä. Pohjolanniemessä oli 29.7. 10p (AS) ja Rihtniemessä havaittiin 4.8. 11 (JSi, MSa), 6.8. 10m (TLa, MW), 11.8. 9m (JSi ym.) ja 12.8. 6m (MRi ym.). Elokuun suurin määrä Jurmossa oli samoihin aikoihin, kun 11.8. tavattiin 6p2m (JHe ym.). Elokuun jälkipuoliskolta on vain neljä havaintoa, joista mainittakoon 25.8. Rihtniemi 4m (JSa ym.). Syyskuussa tehtiin Jurmossa 4 ja muualla 4 havaintoa. Niistä mainittakoon seuraavat: 11.9. Rymättylä Utiskuuva 7 vaaleaa S (TT, MTu), 13.9. Paimionlahti 3 ad S (TNn) ja 22.9. Mynälahti 1 S (BG, RG). Mainittakoon myös kihulaji 1 W Vampulan Soinilassa 23.9. (TNn). Lokakuussa merikihu on normaalisti harvinainen¹, mutta nyt tehtiin peräti 5 havaintoa 12 yksilöstä: 6.10. Utö 1m ja 7.10. cus/pom 7m (LNI ym.), 14.10. Morgonlandet 1p + 1 sp (JC ym.) sekä Kuggskär 13.10. 1p5m, 14.10. 3m ja 15.10. 1m (MA, MKa, SS).

Pikkulokki *Larus minutus*

Lajin syysmuuton alkua on hankala todeta pesimättömien kiertelyn ja aika sekalaisen muuton kuvan vuoksi. VSL¹ esittää muuton alkavan kesäkuun lopulla ainakin joinakin vuosina. Ollisiko Jurmossa 28.6. tavattu ad lintu (TT, MTu) ollut jo syysmuutolla? Vasikkarissa ainakin muutti 1.7. 4 ad lintua S ja 7.7. 2 ad m (OT). Mynälähdellä oli 12.-13.7. 1 ad (JSi ym.) ja Jurmoonkin oli 13.7. ehättänyt jo 3 ad (PLE). Yläneen Pyhäjärvellä tavattiin 15.7. 20 (sekä ad ja juv) (JNo, RLi), 16.7. Kustavin Pohjolanniemessä muutti 7 ad 3a (AS) ja Mynälähdellä 17.7. heinäkuussa merkittävä määrä 36 2a S (TK, KÖ). Samaan ajanjaksoon osuivat vielä havainnot 17.7. Sjöfax 6 (JTa), 19.7. Mynälahti 9 ad (JSi, HLa) ja 22.7. Parainen Peimari Tjuvholm 1 ad7juv S (KOP). Tämän jälkeen havainnot vähenivät ja ajanjaksolla 23.7. on 7 havaintoa vain 9 yksilöstä. Poikkeus hiljaiseen elokuuhun oli Rihtniemessä 18.8., kun 23 nuorta muutti S (JSi). Tämän jälkeen tehtiin elokuun lopulla vain kaksi havaintoa Mynälähdellä ja syyskuun alkupuolelta ei ole yhtään havaintoa Tiirassa. Syyskuun puolivälissä tavattiin Kemiö-Perniö-Särkisalo alueella noin 7 1-2 kv lintua, sekä 20.9. Jurmossa 2 (SSLTY) ja 23.9. Korppoon Gyttössä 5 nuorta muutolla (JHe). Tämän pienen purkauksen jälkeen tavattiin pikkulokkeja jälleen normaalisti lokakuussa, ensimmäisen havainnon ollessa Jurmosta 4.10. 1m (JHe ym.). Muuttajista mainittakoon Kuggskäristä 13.10. 18 ja 14.10. 100 muuttavaa pikkulokkia (MA, MKa, SS). Kun lokakuulta on vielä mainittu 21.10. Paraisten Peimarilla 21.10. muuttanut nuori lintu (KOP) ja lokakuun yhteismäärä 135 yksilöä, niin voidaan todeta pikkulokkeja tavatun melko vähän. 3.11. muutti Utössä vielä 26m9p (JHe) ja Jurmossa 4.11. 1m (ME ym.), niin marraskuun lokit ovat siinä. Joulukuussa tavattiin normaalia enemmän, sillä aiemmin oli joulukuussa tehty vain 11 havaintoa: Kustavi Ströömi 1 1kv m (AS, MH, JSo), 2.12. Utö 2 ad ja 1 1kv m (JHe), 2.12. Nauvo Nötö-Pärnäinen 1 1kv m (JHe), 4.12. Utö-Jurmo 1 ad m (JHe), 7.-8.12. Jurmo 1 ad p (JLi ym.).

Naurulokki *Larus ridibundus*

Lajin syysmuutto alkaa jo kesäkuussa¹. Tänä vuonna ensimmäinen havainto muutolla olevista naurolokeista tehtiin 6.7., jolloin Vasikkarissa muutti yhden iltatunnin aikana 300m (OT).

Seuraavana aamuna muutti vielä 650 S-SW (OT). Jurmossa määrät kasvoivat samaan aikaan, kun aiemmin kesällä saarella havaituista 10-30 yksilön määrästä noustiin korkeammalle: 8.7. 50 (RN ym.) ja 14.7. 75 (PLe). Rihtniemessä muutti 15.7. 267 S (JSi, TSa, MSa) ja 4.8. 135 S (MSa, JSi). Heinäkuun suurin määrä Jurmossa oli 29.7. 150 (JHe ym.). Elokuussa Jurmossa päästiin neljä kertaa vähintään 100 yksilöön, eniten 12.8. 120 (10m) (JHe). Ainoa muu mainittava havainto elokuulta on 619m Rihtniemessä 19.8. (JSa ym.), joka on jo todella hyvä elokuun muutoksi. Syyskuun alkupuolen määrät niin Jurmossa kuin muuallakin ovat korkeimmillaan vain joitakin kymmeniä. Jurmossa maksimi oli 14.9. 44 (HA-E). Syyskuun lopulta voi nostaa esille 18.9. Särkisalo Hästö 25p (MA) ja Jurmon suurimman määrän 22.9. 63 (SSLTY). Lokakuun alkupuolella määrät eteläisessä ulkosaaristossa olivat vielä kohtuullisia: Jurmo 2.10. 80p (JHe ym.) ja 6.10. Utö 80p (LNI ym.). Sen sijaan muualta on ilmoitettu vain 10 yksilöä. Lokakuun jälkipuoliskolla tilanne jatkui samanlaisena, sillä Jurmossa oli enimmillään 27.10. 50p30m (JHe ym.), mutta muualla tavattiin vain 13 yksilöä. Marraskuussa Jurmossa oli enimmillään 3.11. 40p (ME ym.) ja 14.11. 35 (LKO ym.). Kun vielä mainitaan, että Perniön Strömmassa oli 20p (MA) ja Utössä 3.11. 5p5m (JHe), niin muut havainnot marraskuussa kattavat vain 5 yksilöä. Joulukuussa Jurmon ja Utön ulkopuolella tehtiin vain kolme havaintoa: 1.12. Turun keskuspuhdistamo 1p (AS, MH, JSa), 1.12. Uudenkaupungin keskusta 4p (HLi ym.) ja Dragsfjärd Ekhamn 2 (HH, RM, KK). Jurmossa naurulokki tavattiin joulukuussa lähes jokaisena havaintopäivänä, eniten 5-6.12. 25 (JHe ym.) ja 20.12. 31 (MW). Utössä naurulokki havaittiin kolme kertaa: 1.12. 4, 2.12. 1 ja 31.12. 1 (JHe).

Kalalokki *Larus canus*

Lajin muuton alku tapahtuu VSL:n¹ mukaan heinäkuun lopulla. Ainakaan tänä vuonna ei havainnoista voi nostaa esille mitään sellaista, joka tukisi tätä. Elokuultakaan ei ole lajista Tiirassa selkeitä syysmuuttohavaintoja, mutta mainittakoon nyt Jurmossa 23.8. havaitut 150 kalalokkia (PTo). Syyskuu alkoi 30 kalalokin muutolla S Rihtniemessä (TSa ym.), jonka jälkeen paikallisia lintuja tavattiin mantereen pelloilla. Perniön Laukanlahdella oli 16.9. 100p (MA), Salon Villilässä 18.9. 250p ja perinteisessä paikassa Paimion Meltolassa 420 (JHe). Muuten syyskuun määrät olivat pieniä. Kuun lopussa 27.9. oli Perniön Näsessä 250p ja Pyyntalossa 400p (MA). Lokakuulta on muutama suurempi noteeraus. Jurmossa oli 2.10. 250p100m (JG ym.) ja Kuggskärissä 12.10. 200, 13.10. 500, 14.10.1000, 15.10. 500 ja 16.10. 300 (MA, MKa, SS). Kuun lopulla oli Perniön Kirkonkylässä 120p 21.10. (MA). Loka-marraskuun vaihteessa tavattiin ulkomerellä myös kohtuullisia määriä. Jurmossa oli 27.10. 210m120p, 28.10. 220m130p (JHe ym.), 3.11. 400m300p (ME ym.) ja samana päivänä Utössä 350m350p (JHe) ja vielä 4.11. Jurmossa 300m150p (ME ym.). Rihtniemessä muutti 50 S 4.11. (JSi ym.). Marraskuun alussa tavattiin syyslaskennoissa 1,99 yksilöä 10 reittikilometriä kohden, joka on vähemmän kuin syksyjen 1975-98 keskiarvo 3,03 yksilöä. Tämän jälkeen loppuvuosi oli aika vaatimatonta menoa, marraskuussa suorastaan vähäistä. Turun keskuspuhdistamolla oli 1.12. 15p (AS, MH, JSo), mutta tämän jälkeen ei mantereelta ole yhtään havaintoa kalalokista, vaan kaikki havainnot ovat nykyisestä Länsi-Turunmaan kunnasta Onkohan tämä totta? Utössä oli 2.12. 70 (JHe) ja Jurmossa 8.12. 80 (JLi ym.), muut määrät ovat pienempiä. Joulukuun jälkipuoliskolta on Jurmon ulkopuolelta vain kaksi havaintoa: 23.12. Korppoon Gyltö 4 ja 31.12. Utö 15N (JHe). Jurmossa tavattiin päivittäin 3-35 yksilöä.

Selkälokki *Larus fuscus*

Lajin muuton alkutahdit otettiin elokuun alussa, kun Rihtniemessä muutti 6.8. 2 ad ja 1 kv S (TLa, MW). Tämän jälkeen Tiiraan on ilmoitettu 6 havaintoa elokuulta, joista mainittakoon syksyn suurin muutto 8 yksilöä 22.8. Jurmossa (PTo) ja samana päivänä Pöytyän Auvaisissa 1 ad S (MTa). Syyskuun alkupuolelta on ilmoitettu havaintoja 13 yksilöstä, joista 11.9. Paimionlahdella 4 ad S ja 1 kv NE (MTa) sekä 15.9. 1 ad SE Karinaisten Rahkiassa (TNn). Syyskuun lopulta on havaintoja 8

yksilöstä, joista 23.9. 2 ad SSE Kustavin Laupusen Korkialuodolla (AS). Tämän jälkeen tavattiin vain yksi yksilö kerrallaan. Lokakuulta on vain neljä havaintoa: 6.10. Paimionlahti 1 kv N (VR), 7.10. Yläne Pehkuranta (HH), 10.10. Jurmo 1m (JHe ym.) ja syksyn viimeinen 25.10. Muurlan Ylisjärvellä 1 kv p (TNn).

Harmaalokki *Larus argentatus*

Harmaalokkeja kertyy kesällä kaatopaikoille, kuten Topinojalle. Niiden liike aamulla kaatopaikalle ja illalla takaisin merelle yöpymään on kesällä hyvin tavallista¹. Kesän 2001 osalta ei Tiiraan ole merkitty isoja määriä kaatopaikoilta ja muualtakin ilmoitetut määrät ovat vaatimattomia. Vasta lokakuun lopussa alkavat harmaalokitkin innostaa lintuharrastajia. Littoistenjärvelle kertyy Topinojan lokkeja ja siellä niitä havaittiin seuraavasti: 28.10. 160p (EG, VPe), 4.11. 120p (VPe), 10.11. 1000p (HA-E) ja 11.11. 370p (VPe). Myös Åvik on tunnettu vastaavasta ilmiöstä ja siellä oli 5.11. 840 yksilöä (HA-E). Salon Korvenmäen kaatopaikan linnut kerääntyvät vastaavasti Muurlan Ylisjärvelle, jossa niitä oli 6.11. 1110p (TNn). Muuttavista linnuista selvästi suurin yksilömäärä tavattiin Kustavin Pohjolanniemessä 18.11. 165m (AS). Syyslaskennoissa marraskuun alussa tavattiin 52 yksilöä 10 reittikilometriä kohden, joka on selvästi enemmän kuin syksyjen 1975-1998 keskiarvo 35 yksilöä. Kauempana saaristossa taikka ulkosaaristossa tavataan harmaalokkeja loppusyksystä aika vähän, joten mainittakoon 29.11. 70p Nauvon Prosvikissa. Paraisten Ålön Rauhalassa oli 230p 2.12. ja 24.12. 120p (KOP) kuvastaen ehkä Paraisten kaatopaikan lintuja. Näiden havaintojen jälkeen joulukuun suurin määrä on Jurmossa 8.12. tavatut 30 yksilöä (JLi ym.). Kaikki muut joulukuiset havainnot ovat mereltä, vain Laitilassa tavattiin 24.12. 2 ad SW (JKy). Laji ei ole mm. Turussa ollut näin vähissä, havaintoja vain ei ole ilmoitettu Tiiraan.

Isolokki *Larus hyberboreus*

Turussa tehtiin havaintoja ilmeisesti yhdestä ja samasta nuoresta linnusta 16.12. alkaen tammikuulle 2002 eri puolilla kaupunkia, mm. Aurajoella ja Topinojalla (AS ym.)

Merilokki *Larus marinus*

Lajin syksyisestä esiintymisestä ei saa Tiiran havainnoista juuri mitään kuvaa. Jurmon syyskuun maksimi oli 30, lokakuun 15 ja marras- sekä joulukuun 10 yksilöä. Muualla ei juuri sen kummenpia havaintoja tehty, mainittakoon tässä nyt muutama: 23.9. Oripää Tanskila 2 ad 1 +3kv (TNn), 6.11. Muurla Ylisjärvi 5p (TNn), 10.11. Kustavi Laupunen talvilaskentareitillä yhteensä 21 (AS), 15.12. Kustavi Pohjolanniemi 30p (AS) ja Paraisten Ålön Rauhala 24.12. 15p (KOP). Syyslaskennassa marraskuun alussa tavattiin 4,75 yksilöä 10 reittikilometriä kohden, joka on huomattavasti enemmän kuin syksyjen 1975-98 keskiarvo 1,08 yksilöä.

Räyskä *Sterna caspia*

Pesinnän jälkeen ja osin ehkä jo isojen pesäpoikasten aikana räyskiä ilmestyy rannikon merenlahdille ja rannikon läheisille järville. Kuusistonlahdelle ensimmäinen ilmestyi 30.6. (JVu, HM) ja Halikonlahdelle 7.7. (PSe). Osalla alueista räyskä käy läpi kesän, kuten Otajärvellä ja Kemiön Sjöfaxissa, josta mainittakoon 21.6. 12p (HLi) ja 16.7. 13p (MA). Mynälahdelle kertyi heinäkuun lopusta alkaen huomattavan paljon räyskiä: 22.7. 14ad6juv (TLs, AK), 25.7. 20ad8juv (JSi), 28.7. 24 (BG) ja 3.8. 20 (SKa, HLa). Otajärvellä oli kolme räyskää 1.8. (TLs). Viimeinen isompi määrä Mynälahdelta ja muualtakin on 12.8. 8ad3juv (TLs, HKo). Paimionlahdella oli 19.8. 2ad3juv (WV) ja Mynälahdella 21.8. 4 (TT, MTu), jonka jälkeen tavattiin enää yksittäisiä räyskiä.

Syyskuussa tehtiin vielä kolme havaintoa: 2.9. Parainen Attu Pemarn Vitgrund 1 adp (KOP), Sjöfax 9.9. 1 adp (HLi, JNo) ja viimeinen 16.9. Sjöfax 1p (HLi).

Kalatiira *Sterna hirundo*

Kalatiiran syysesiintymistä kuvaa parhaiten se, miten tavattavien yksilöiden määrä pikku hiljaa vähenee. Jurmossa oli 30.7. 52 (LNi, H-LB), 9.8. 35 (EG, PLi), 13.8. 20 (JHe) ja 1.9. 3 yksilöä. Muualla määrät olivat hyvin pieniä. Muutto loppui selkeästi ennen tavanomaista syyskuun puoltaväliä, sillä 8.9. Dragsfjärd Genböle 1ad3juv (MN) ja 9.9. Sjöfax 5m (HLi, JNo) olivat viimeiset havainnot.

Lapintiira *Sterna paradisaea*

Lapintiiran syysesiintyminen on kuten kalatiirankin, linnut vain häviävät. Tilanne Jurmossa oli kuvaava: 15.7. 350p (PLe), 22.7. 90p (HA-E, RN), 23.7. 60 (RN ym.), 30.7. 45 (LNi, H-LB), 2.8. 15 (LNi, H-LB) ja 5.8. 1 (PH, KÖ). Tämän jälkeen lapintiira tavattiin Jurmossa vielä kolmena päivänä, joista viimeisimmät 13.8. 5 (JHe) ja 23.8. 1 (PTo). Muualla viimeinen oli 13.8. Kustavin Katanpäässä 4 (RV). Näiden jälkeen lokakuun alussa ilmestyi ilmeisesti Jäämereltä kolme yksilöä: 2.10. Raisionlahti 1 kv (JTi), 6.10. Kustavi Hauteri (JSi ym.) ja viimeinen 9.10. Ruissalon Kolkassa 1 kv paikallisena (TT, MTu, KK). Laji on tavattu aiemmin vain viisi kertaa lokakuussa.

Pikkutiira *Sterna albifrons*

Ei varsinaisia syysmuuttohavaintoja. Jurmon pesimälinnuista tehtiin viimeinen havainto 14.7. (PLe).

Mustatiira *Chlidonias niger*

Rihtniemessä muutti nuori mustatiira S 21.7. (JSa ym.). Halikonlahdella tavattiin 14.9. 1 juv (ILa ym.) ja 16.-17.9. 2 juv yksilöä (PLo ym.). **ARK??**

Etelänkiisla *Uria aalge*

Lajista tehtiin kaksi havaintoa ulkosaaristosta: Kuggskär 16.10. 1W (MA, MKa, SS) ja Utö 3.11. 2W, laskeutuivat (JHe).

Ruokki *Alca torda*

Pesinnän jälkeen ruokit poistuvat pian avomerelle eikä tätä poistumista juuri havaita. Ruokilla on myös kesäistä liikehdintää Rihtniemessä sekä etelään, että pohjoiseen². Tämän kesän havainnoista voisi mainita seuraavat: 9.6. 38m (JSa ym.), 30.6. 47m (EG ym.) ja 15.7. 31m (MSa, TSa, JSi). Tämäkin liike hiljenee elokuuksi, jolta on Tiirassa vain 9 havaintoa. Sama hiljaisuus koskee syyskuuta, jolta havaintoja on vieläkin vähemmän, eli neljä. Lokakuun alussa oli pieni muuttoaalto, kun Jurmossa nähtiin 2.10. 10p4m, 3.10. 8m+AU 4m, 4.10. 12m+AU 14m, 5.10. 5p2m+AU 5m, 6.10. 13p ja 7.10. 6p3m (JHe ym.). Rihtniemessä muutti 6.10. 28 S (TSa) ja samana päivänä Dragsfjärdin Finnharunilla havaittiin 46p (TLu) ja Kustavin Isohauterissa 10p (PA). Lokakuulta voi mainita vielä havainnot 14.10. Dragsfjärd Morgonlandet 11 (JC ym.), Finnharun 9 (TLu) sekä Isokarissa 20.10. muuttaneet 10m (JHe). Marraskuun alussa oli Jurmossa 3.-4.11. 1p (ME ym.) ja Utössä 3.11. 7p46m (JHe). Utön havainto on marraskuussa hyvin poikkeuksellinen ja lienee suurin

havaittu marraskuinen määrä kautta aikojen. Joulukuussa tavattiin vielä kahdesti: 2.12. Utö 3m (JHe) ja 23.12. Korppoo Bokulla 1p (JTi). Lisäksi Utössä muutti AU 1m 1.12. (JHe).

Riskilä *Cephus grylle*

Ensimmäiset muut kuin aivan satunnaiset havainnot riskilöistä merellä ovat vasta lokakuun alusta Jurmosta. Siellä riskilöitä tavattiin seuraavasti: 30.9. 6p2m, 2.10. 6p22m, 3.10. 2p41m, 4.10. 7p25m 5.10. 3p12m ja 6.10. 10p7m sekä 9.10. 2p18m (JHe ym.). Utössä muutti 6.10. 26m (LNI ym.). Tämän jälkeen havainnointi ja/tai muutto hiljeni, mutta Isokarissa oli 20.10. 50p (JHe). Marraskuun alussa oli toinen muuttoryntäys, kun Utössä nähtiin 2.11. 7p17m ja 3.11. 10p82m (JHe) sekä Jurmossa 3.11. 10p15m ja 4.11. 10p20m (ME ym.). Tämän jälkeen havainnot vähenivät selvästi ja keskittyivät vielä enemmän ulkosaaristoon. Joulukuun havainnoista mainittakoon kolme Jurmo-Utön alueen ulkopuolista havaintoa: Vasikkari 1.12. 5p (HLi ym.), Pohjolanniemi 15.12. 1p (AS) ja Korppoon Gyltö 23.12. 1 (JHe). Jurmossa oli enimmillään 8.12. 17 (JLi ym.) ja Utössä 31.12. 8 (JHe). Muutolla havaittujen määrät olivat ensimmäistä kertaa kautta aikojen näin suuria.

Kesykyyhky *Columba livia*

Elo- joulukuussa ilmoitettiin havaintoja yhteensä 76 yksilöstä seuraavista kunnista: Houtskari 2, Lieto 27, Mynämäki 42, Perniö 3 ja Pöytyä 2. Talvella tehtyjen selvitysten mukaan maaseututaajamissa havaittiin talvella 2003³ runsas 800 yksilöä ja viidessä suurimmassa kaupungissa 1600 yksilöä vuotta myöhemmin⁴. Havaintoja tulisikin merkitä Tiiraan paljon nykyistä enemmän, jotta saisimme edes jotakin tietoja lajista ja sen kannan ja esiintymisalueiden mahdollisista muutoksista. Syyslaskennassa marraskuun alussa havaittiin 7,81 yksilöä 10 reittikilometriä kohden. Tämä on selvästi alle syksyjen 1975-98 keskiarvon 13,20 yks./10reittikm.

Uuttukyyhky *Columba oenas*

Lajilla on pitkä pesimiskausi aina lokakuun alkuun saakka. Pesimättömiä lintuja alkaa kertyä sopiville ruokamaille jo heinäkuussa, niin tänäkin kesänä: 15.7. Kuusistonlahti 60p (JKå), 25.7. Ruissalo 80 (TLs), 9.8. Sjöfax 70 ja 12.8. Mynälahti 70 (TLs, HKo). Tämän jälkeen ei hetkeen tavattu suuria kertymiä, kunnes Pöytyä Auvainen 10.9. ja 19.9. 75p (MTa) sekä Sauvo Lainiemi 17.9. 100p (JHe). Tämän jälkeen havaintojen kuvaa alkavatkin hallita enemmän myös suorat muuttohavainnot. Dragsfjärdin Lövössä muutti 22.9. 40m (SKu, LNi), Kustavin Laupunen Korkialuoto 23.9. 24m (AS) ja samana päivänä Korppoon Gyltö 24m (JHe) ja Pöytyä Auvainen 25S (MTa). Tämän jälkeen havaintoja on suhteellisen vähän Tiirassa, mainittakoon lokakuulta seuraavat: 6.10. Jurmo 17m1p (JG ym.), 6.10. Utö 20m (LNI ym.) ja 14.10. Kuggskär 33 (MA, MKa, SS). Marraskuun alusta on vielä pari suoraa muuttohavaintoa: 2.11. Utö 1m (JHe) ja 3.11. Velkua Teersalo 1W (MH). Marraskuulta on vain kolme muuta havaintoa Tiirassa ja joulukuulta seuraavat kaksi: 8.12. Raisio Tahvio 1 (HP) ja 12.12. Taivassalo Liittinen 3 edelleen (JoL). Loppuvuoden esiintyminen oli vaisua ainakin Tiiran havaintojen valossa.

Sepelkyyhky *Columba palumbus*

Sepelkyyhkyjen kerääntyminen hyvälle ruokamaille alkaa heinäkuussa, vaikka pesinnät ovat samaan aikaan täydessä vauhdissa. Kuusistonlahdella oli 15.7. 60p (JKå) ja Mynälahdella 300p 30.7. (TLs). Syyskuun alussakin olivat kyyhkyt vielä paikallisia, kuten Liedon Kaskalassa 8.9. 280p (VPe). Kunnollista muuttoa aloiteltiin 22.9., jolloin Kustavin Laupunen Korkialuodossa muutti 635m (AS) ja Lövössä 398m (SKu, LNi). Seuraavana päivänä 23.9. muutti Korkialuodossa 670m (AS) ja Lövössä 2275m (HLi ym.). Muutto jatkui, sillä 24.9. Liedon Littoistenjärven Kuoviluodossa muutti

400m (VPe). Vajaan viikon tauon jälkeen muutti 29.9. Korkialuodossa 1430m (AS) ja Kuggskärissä 1915m (HLi ym.). Muutto jatkui, sillä 30.9. muutti Uudenkaupungin Hangossa 650m (PA) ja Korkialuodossa 1730m (AS) sekä Pöytyän Haverissa 202m (MTa). Pieni pyrähdys tapahtui vielä 6.10. kun Uudenkaupungin Pyhämaalla muutti Pullonkarissa 235 ja Liesluodossa 136 (RLi, KR, JJN). Tämän jälkeen vain rippusia: Jurmo 11.10 120m (JHe ym.) ja Kuggskär 13.-14.10. 46 (MA, MKA, SS). Lokakuun lopulta on vain muutama havainto ja kolme marraskuulta: 2.11. Korppoo Wätkast 1 (RN), 9.11. Lieto Ilmarinen 1 (MTa) ja 11.11. Kaarina Littoinen 1 (JR, KRa).

Turkinkyhky *Streptopelia decaocto*

Syysliikედინäksi voi luonnehtia jo kesäkatsauksessa mainittua havaintoa Dragsfjärdin Björkbodasta 20.8. 1 ikvp (HKl, AK). Päivää aiemmin 19.8. oli Uudenkaupungin Hangossa myös 1p (PA). Elo-Syyskuussa tavattiin Turussa useissa paikoissa turkinkyhky: Kurjenmäki, Sirkkalankatu, Hämeenkatu, Uudenmaankatu ja Halinen. Viimeinen soidinääntelevä tavattiin 23.8. Turun yksilömäärät olivat Halisissa 13.9. tavattua 8 yksilöä (MN) lukuun ottamatta vain 1-2 yksilöä. Laitilan keskustassa tavattiin 7.9. 6 (EG) ja Ruskon Hujalassa 21.9. 14 yksilöä (TNn). Näiden paikkojen lisäksi syyskuussa tavattiin yksittäinen lintu lisäksi Piikkiön Makarlassa 22.9. (PTo) ja Toivonlinnassa 29.9. (MY) sekä Salon Hermannissa 29.9. (MA ym.). Lokakuussa tavattiin vain kolme kertaa Turussa; 4.10. Halinen 8 (MN), 21.10. Elinantie 15 (NH) ja 24.10. Hämeenkatu 1 (EG). Marraskuussa tavattiin Turussa 18 yksilöä, joista 2.11. Elinantiellä 14 (TT, MTu). Lisäksi nähtiin 9.11. Laitilan keskustassa (JKy) ja 29.11. Taivassalon keskustassa 3 (AS, MH). Joulukuussa tavattiin Turun Elinantiellä enimmillään 11 yksilöä 1.12. (NH) ja 24.12. (TT). Muualla Turussa tavattiin vain Jalavatiellä 1 (KR). Kalannin asemalla oli 1.12. 2 (RHe), Salossa Torikadulla 1.12. 1p (MA, JLa, MKo) ja 15.12. Laitilan keskustassa 1 (JKy).

Turturikyhky *Streptopelia turtur*

Raisionlahdella oleili turturi syyskuussa yhden päivän (SKa) ja Halikonlahdella tavattiin 19.10. yksi (TH).

Käki *Cuculus canorus*

Jurmoon ilmestyi ensimmäinen 14.7. (PLe) ja seuraava vasta 27.7. (JHe ym.). Elokuussa on ilmoitettu Jurmon ulkopuolelta havaintoja 11 yksilöstä, joista mainittakoon Uudenkaupungin Santakareilta 3 yksilöä 11.8. (RHe). Jurmossa oli 13 yksilöä, joista 11.8. 3, 12.8. 2m1p ja 13.8. 2m1p (JHe ym.). Syyskuun alkupuolelta on havaintoja 4 yksilöstä, joista kaksi Jurmossa 14.9. (HA-E). Tämän jälkeen vielä neljä havaintoa: 15.9. Houtskari Björkö (KR, AKa, RLi), 15.9. Turku Vuoksenniska (HKl) ja viimeiset 16.9. Korppoo Västerkalax (JHe) ja 16.9. Jurmo (HA-E ym.).

Huuhkaja *Bubo bubo*

Syksyllä tehtiin muutama havainto ulkosaaristossa: Dragsfjärdin Kuggskärissä kuultiin kaukaa 15.10. (MA, MKa, SS) ja Jurmossa oli huuhkaja 15.11. (LKO ym.) sekä 6.-8.12. (JHe ym.). Lisäksi ilmoitettiin Turun Uittamolta 28.11. (HHm).

Tunturipöllö *Nyctea scandiaca*

Lajista ei tehty havaintoja.

Hiiripöllö *Surnia ulula*

Koko syksynä tavattiin vain yksi yksilö Maskun Villilässä 3.-10.11. (PLo, TSu ym.)

Varpuspöllö *Glaucidium passerinum*

Kesän havaintojen jälkeen ensimmäinen syyshavainto oli 8.10. Pöytyän Kontolanrahkan Rahanlevonmäeltä (MTa). Tämän jälkeen lokakuussa nähtiin tai kuultiin 6 eri yksilöä (Kemiö 1, Masku 1, Pyhäranta 3 ja Pöytyä 1). Marraskuussa tavattiin hieman vähemmän eli neljä: Pyhäranta 1, Taivassalo 1 ja Turku 2) ja joulukuussa myös neljä: Paimio 1, Salo 1 ja Turku 2. Laji oli melko harvalukuinen.

Lehtopöllö *Strix aluco*

Syksyn ja alkutalven aikana havaittiin äänteleviä seuraavasti: Parainen, Pyhäranta (useita yks.) ja Salo kerran, Turun Halinen kerran, Ruissalo 3 kertaa ja Katariinanlaakso kaksi yksilöä. Lisäksi nähtiin Paimiossa ja Kaarinassa. Erikoisin havainto tehtiin Dragsfjärdin Kuggskärissä, jossa havaittiin lehtopöllö 14.10. ja kuultiin Ä seuraavana päivänä (MA, MKa, SS).

Viirupöllö *Strix uralensis*

Syyspuolella huuteli Pöytyän Pihlavassa 15.8.-15.9. (MTa ym.) sekä Yläneen Raasissa 13.10. (JTti). Lisäksi viirupöllö nähtiin Suomusjärven Varesjoella 25.10. (AVi).

Lapinpöllö *Strix nebulosa*

Lajista ei tehty havaintoja.

Sarvipöllö *Asio otus*

Syysmuuton ensimmäinen ja syyskuun ainoa tavattiin Uudenkaupungin Santakareilla 22.9. (RHe, MLe). Lokakuussa Jurmossa yksittäinen sarvipöllö nähtiin 7. ja 10.10. (JG ym.), Kuggskärissä 15.10. (MA, MKa, SS), mantereen ainoa syyshavainto Rihtniemessä 15.10. (TLs, HKo, AK) ja 26.10. Utössä (EK ym.). Tämän jälkeen laji tavattiin vain kerran Jurmossa 8.12. (JLi ym.) ja seuraavasti Utössä: 2.11. 1, 30.11. 5, 1.12. 4 ja 2.12. 1 (JHe) sekä 23.12. 1 (JTti) ja vuoden viimeinen 31.12. 1 (JHe, JTti).

Suopöllö *Asio flammeus*

Jurmossa havaintoja läpi kesän, joten muuton alkua sieltä vaikea määrittää. Muualta syksyn ensimmäinen havainto oli Korppoon Wattkastista 16.9., jossa 4 yksilöä pyöri valaistun kasvihuoneen ympärillä (RN). Siellä tavattiin 21.9. vielä yksi (RN) ja samana päivänä Jurmossa peräti 12 yksilöä (SSLTY). Olikohan luvussa mukana saarella pesineitä yksilöitä? Mainittakoon vielä ainoa muu syyskuinen: Vekara 30.9. 1p (RH, MLe). Lokakuussa tavattiin Jurmossa yksi yksilö viitenä päivänä, muualta 7.10. Turku Moisio (NH), Kuggskär 12.-15.10. (MA, MKa, SS) ja 14.10. Morgonlandet 1p (JC ym.). Marraskuulta on kaksi havaintoa, Jurmo 3.11. (ME ym.) ja Wattkast 8.11. (RN). Joulukuussa suopöllö tavattiin Utössä 1.-2.12. (JHe) ja Jurmossa 5.-8.12. (JHe ym.).

Helmpöllö *Aegolius funereus*

Lajia tavattiin melko vähän. Jurmossa oli syksyn ensimmäinen 30.9. (JG, JHe) ja tämän jälkeen rengastettiin 7.10. 3 yksilöä (JG ym.) ja 20.-21.10. ensin nähtiin ja sitten rengastettiin 1 (SKu, RLi). Utössä oli 1 paikallinen 27.10. (EK). Mantereella tehtiin yksi havainto, kun tieltä löydettiin juuri kuollut helmipöllö Laitilan Koverossa 3.11. (HKl).

Kehrääläinen *Caprimulgus europaeus*

Tavattiin elokuussa neljä kertaa: Raisio Kukkatalo 8.8. (PA), Vahto Kängenmiekka 11.8. (RLi), Kustavi Laupunen 17.8. (MTu) ja Parainen Lemlahti Gästerböle 19.8. (PKu, HHy). Syyskuussa tehtiin vain yksi kohtalaisen myöhäinen havainto Turun Kaksikerran Brinkhall; nousi tieltä lentoon 22.9. (MVa).

Tervapääsky *Apus apus*

Lajilla on tunnetusti kesäistä pesimäaikaista sääliikehdintää ja nytkin nähtiin pieniä määriä (alle 20 per pv) saaristossa pesimäpaikkojen ulkopuolella Jurmossa, Örössä ja Rihtniemessä. Elokuun alussa oli suuria kertymiä 2.8. 250p Björkbodassa (HLi) ja Halikonlahdella 4.8.1000p (TLs, AK, HKo), 6.8. 800p (TLs, HLi) ja 10.8. 800p (TLs, JLu). Tämän jälkeen kerääntymät pienenevät ja 13.8. Halikonlahdella oli 200p (TT) ja Pöytyän Auvaisissa 260p (MTa) sekä 19.8. Åvikissa 200p (TT, MTu). Tämän jälkeen määrät pienenevät selvästi ja jäivät alle 30 yksilön. Havaintoja kertyi vielä kohtuullisesti pinistä yksilömääristä elokuun loppuun, mutta syyskuun alussa 1.-14.9. on havaintoja vain 16 yksilöstä. Tämän jälkeen jostakin ilmestyi tervapääskyjä, sillä 15.9. nähtiin 5 paikassa yhteensä 19 yksilöä ja 16.9. 10 paikassa 40 yksilöä, joista Uudenkaupungin Vasikkarissa 10 (OT, JNo). Tämän äkillisen ilmestyksen jälkeen ei havaittu yhtään tervapääskyä.

Kuningaskalastaja *Alcedo atthis*

Syksyn aloitti ”luotettava maallikkohavainto” 21.8. Turun Koroissa (Tapio Korhonen). Seuraavat olivat lintulahdilla: 7.9. lensi Mynälähdellä iltahämärissä Laajoelta lahdelle (PA, JSi) ja Paimionlahti Meltola 9.-13.9. (PTo ym.). Otajärvellä oli 11.9. kunkku Pyhärannan Nuuskissa (Jari Junnila). Rihtniemessä muutti kunkku 7.10. tornin metsän puolelta (SLu ym.). Kiskon Viiarissa oli 1 yksilö 16.10. (VS) ja Piikkiön Raadelmassa 29.10. (TLs). Vuoden viimeinen havaittiin 30.10. Rihtniemessä (KH).

Harjalintu *Upupa epops*

Lajista tehtiin kaksi havaintoa: Korppoon Böle 15.8. (JTo) ja 26.-27.9. Merimaskun Iskola (Erkki Vainio). Elokuun havainto on poikkeuksellinen, sillä ko. pentadilta ei liene aiemmin yhtään havaintoa maakunnasta. Useimmiten lajia nähdään syyskuun puolivälistä marraskuun alkuun.

Käenpiika *Jynx torquilla*

Laji on syysmuutolla hankalasti havaittava eikä siitä siten kerry paljon tietoa. Lajin ääntelykin loppuu kesäkuun lopussa ja loppukesän piipittäjät lienevät kaikki tai lähes kaikki pikkutikkoja. Turun Shellillä rengastettiin yksi lintu 26.7. (SKu), jota havaintoa voi pitää ehkä syysmuuton alkuna. Tämän jälkeen laji nähtiin vain neljästi: 1.8. Dragsfjärd Ekhamn (HLi), 17.8. Iniö Jumo (TNn), 24.8. Kaarina Kurkela (TT) ja viimeinen 1.9. Turku Hirvensalo Pikisaari (TT, MTu).

Harmaapäätikka *Picus canus*

Lajista on vaikea sanoa mantereelta tehdyistä havainnoista oikeastaan yhtään mitään. Äänteleviä tai nähtyjä lintuja on ilmoitettu eri puolilta. Elokuisia lintuja on vain 8, joten silloin taitaa lajin havaittavuudessa olla pesinnän jälkeen vaikeuksia. Syyskuussa havaittiin 28 yksilöä, joista mainittakoon 22.9. Dragsfjärdin Lövössä 1m (SKu, LNi) ja 30.9. Mynälahdella 1 SW (NH). Lokakuussa havaittiin 24 yksilöä, joista mainittakoon jo vähän enemmän: 6.10. Rihtniemi 1 (AK, KK), 13.10. Dragsfjärd Kuggskär (MA, MKa, SS), 14.10. Turku Samppalinnalla 1 lähti SW (KR) ja 20.10. Uusikaupunki Pyhämaa Pullonkari 2p (TT, MTu, TK). Marraskuussa tavattiin 11 yksilöä. Kuun alkupuolella tehdyissä syyslaskennoissa havaittiin 0,36 yksilöä 10 reittikilometriä kohden. Se on hieman vähemmän kuin syksyjen 1975-98 laskennoissa keskimäärin (0,42). Joulukuussa ilmoitettiin nähdyin 7 yksilöä, joista 2 ruokinnalla.

Palokärki *Dryocopus martius*

Lajin syysliikhehdinnän selvittäminen on hankalaa, koska laji pesii aika ulkona saaristossa ja se äänтелеe ja liikkuu aktiivisesti läpi loppukesän. Syyskuun puolivälissä oli ainakin jonkinlaista liikehdintää: 16.9. Perniö Teijo laskettelurinne 2m (MA) ja Vekara 1 (RHe, MLe) ja 22.9. Dragsfjärd Lövö 1m (SKu, LNi). Tiirassa on syyskuun jälkipuoliskolta paljon havaintoja. Lokakuussa tavattiin palokärki 6.10. Jurmossa (JG ym.) ja 12.10. Kuggskärissä (MA, MKa, SS). Rihtniemessä tavattiin syys- lokakuussa yhteensä 16 palokärkeä, mutta nämä kaikki tuskin olivat vaelluksella, sillä laji pesi lähialueella. Rihtniemessä syksyn viimeinen oli 3.11. (PA ym.). Havainto Jurmosta lienee vasta kolmas kautta aikain. Mainittakoon vielä, että marraskuulta on Tiirassa 7 havaintoa ja joulukuulta samoin 7 havaintoa. Marraskuun alkupuolella tehdyissä syyslaskennoissa havaittiin 0,66 yksilöä 10 reittikilometriä kohden. Se on selvästi enemmän kuin syksyjen 1975-98 laskennoissa keskimäärin (0,35).

Käpytikka *Dendrocopus major*

Lajilla oli hyvä vaellussyksy. Jurmoon ilmestyi ensimmäinen jo kesäkuun lopulla kahden kuukauden tauon jälkeen, kun 28.6. nähtiin 1 (TT, MTu) ja 7.7. ja 9.7. seuraavat. Mantereella ensimmäinen liikkuva tikka nähtiin Turun Kupittaalla 4.7. (HKl). Jurmossa oli 1-2 lintua päivittäin, kunnes vaellus lähti 25.7. kunnolla käyntiin. Tällöin oli Jurmossa 15 (OK ym.) ja Uudenkaupungin Hangossa vaelsi länteen yhteensä 60 käpytikkaa, suurin parvi a 11 (PA). Seuraavana päivänä oli Jurmossa 30 (OK ym.) ja Mynälahdella nähtiin 28 tikkaa (TLs, AK). 27.7. Jurmossa oli määrä noussut 50 tikaan (JHe ym.), mutta Mynälahden Aarlahdella tapahtui mantereella ennen näkemätöntä vaellusta, kun yhteensä 715 käpytikkaa vaelsi koilliseen (JSi, RK). Seuraavana päivänä Aarlahdessa vaelsi 736 tikkaa (AK) ja Jurmon määrä oli kasvanut edelleen, nyt saarella oli 80 käpytikkaa, joista 43m (JHe ym.). Jurmossa oli 29.7. edelleen 80 tikkaa, joista 20m (JHe ym.), mutta Mynälahdella tavattiin enää 13 yksilöä (TLs ym.). Muualla ei vastaavia määriä havaittu. Tämän jälkeen seurasi parin viikon hiljainen jakso ja Jurmossakin oli vain muutamia tikkoja per päivä. Otajärvellä laskettiin 20 yksilöä 12.8. (TLs, HKo). Jurmossa oli 11.8. 20, 12.8. 16 ja 13.8. 10 (JHe ym.), jonka jälkeen koettiin vaelluksen toinen huippu elokuun loppupuolella. Dragsfjärdin Lövössä vaelsi 19.8. 56W ja 26N (HLi). Seuraavana päivänä meno oli todella kovaa, kun Aarlahdessa vaelsi noin 850 käpytikkaa NE vain kolmessa tunnissa (PS, KA). Saman päivänä vaelsi Paimionlahden Meltolassa 40 NE (TNn) ja Björkbodassa havaittiin 22 (HKl). Seuraavana päivän meno oli hiljentynyt, vaikka Mynälahdella vaelsi 41 NE (HKl, AK) ja vastarannalla Aarlahdessa 82N (TT, MTu). Seuraavana päivänä 23.8. oli Jurmossa 30 (PTo), Uudenkaupungin Hangossa vaelsi 20 (PA) ja Kaarinan Kuusiston Vuolahdessa 25 (TT, MTu). Vaikka yksittäisiä tai muutamia tikkoja havaittiin joka puolella vaeltamassa ja paikallisena, niin seuraavien viikkojen aikana vain muutama havainto poikkeaa tästä linjasta: 26.8. Dragsfjärd Lövö 33 N-NE (HLi ym.) ja 1.9. Rihtniemi 10 (KH ym.). Viimeinen pieni piristys vaelluksella oli syyskuun puolivälistä lokakuun alkupuolelle.

Tältä väliltä voisi mainita seuraavat havainnot: 16.9. Vekara 30 S (RHe, MLe), 17.9. Rihtniemi 15 (TTr, JW), 18.9. Halikonlahti 14m (JHe) ja Kustavi Laupustensalmi 60m (JKå), 19.9. Pöytyä Auvainen 20 NE-E (MTa), 22.9. Vekara 27 S (RHe, MLe), 23.9. Jurmo 10p20m (SSLTY) ja Lövä 59m (HLi ym.). Tämän jälkeen kaikki suuremmat lukemat ovat Jurmosta 25.9. 15 (RN), 30.9. 20p16m, 1.10. 15, 5.10. 14p6m ja 6.10. 28p12m (JG ym.). Tämän jälkeen vaellus hiljeni eikä yhtään yli 6 yksilön havaintoa enää tehty. Jurmossa tavattiin käpytikkoja muutamia yksilöitä marraskuulle saakka ja viimeinen havainto saarelta oli 8.12. 1 (JLi ym.). Syyslaskennoissa marraskuun alkupuolella tavattiin 2,43 yksilöä 10 reittikilometriä kohden, joka on enemmän kuin syksyjen 1975-98 keskiarvo 1,83 yks./10 reittikm. Lukema on kuitenkin aika tavanomainen viime vuosina.

Pikkutikka *Dendrocopus minor*

Lajin havainnot alkavat muuttua toisenlaisiksi heinäkuun lopulla, jolloin ilmeisesti lopullinen ”irtoaminen” reviereiltä tapahtuu, sillä ajalta 25.-29.7. on seitsemän havaintoa. Toki näistäkin havainnoista on osa kiikitystä, mutta pikkutikka huutelee ahkerasti pitkin alkusyksyä. Elokuun alkupuolelta on 6 havaintoa ja jälkipuolelta 21, joista Rihtniemessä oli 25.8. merkitty 1m (JSa ym.). Syyskuun alussa ainakin oli jo liikettä, sillä Lövässä havaittiin 3m 1.9. (EG, HLi, VPe) ja Rihtniemessä 2 (KH ym.). Näiden lisäksi havaittiin syyskuun alkupuolella kylläkin vain 3 muuta pikkutikkaa. Syyskuun jälkipuoliskolla nähtiin 20 pikkutikkaa, joista mainittakoon seuraavat: 17.9. Turku Vartiovuorenmäki (KR), 22.9. Lövä 1m (SKu, LNi), 23.9. Kustavi Laupunen Korkiavuori 1W (AS) ja 29.9. Kuggskär 1m1p (MA, HLi ym.). Lokakuun alkupuolella havaittiin 15 yksilöä, joista mainittakoon 7.10. Rihtniemi 1m (PA ym.), 12.-13.10. Kuggskär 2 (MA ym.), 18.10. Rihtniemi 1m (ET, RB, RK) ja 18.-20.10. Vekara (RHe ym.). Marraskuulta on vielä 7 ja joulukuulta kolme havaintoa, joista yksi ruokinnalla. Syyslaskennoissa marraskuun alkupuolella tavattiin 0,08 yksilöä 10 reittikilometriä kohden, joka on selkeästi enemmän kuin syksyjen 1975-98 keskiarvo 0,03 yks./10 reittikm.

Pohjantikka *Picoides tridactylus*

Tavattiin vain muutaman kerran, tässä kaikki havainnot: 13.-14.10. Pöytyä Kontolanrahka (MTa, ER), 14.10. Mynälahti, Silakkari 1n (NH, AL ym.), 20.10. Rihtniemi 1k (JSi ym.), 20.10. Kustavi Laupustensalmi 1m (JKå), 21.10. Rihtniemi 1N (JSi, HKo ym.), 21.10. Turku Tortinmäki 1k (MTu), 24.10. Loimaan kunta Kuninkainen 1 k-puk (TNn) ja syksyn viimeinen 25.10. Suomensjärvi Varesjoki 1 n ruokaillen S (AVi). Lajilla oli normaali ei-vaellussyksyn esiintyminen.

Kangaskiuru *Lullula arborea*

Muutto alkoi syyskuun alussa, kun Lövässä muutti 1m 1.9. (HLi ym.) ja 2.9. Rihtniemessä 1m (Tsa ym.). Syyskuussa 10.-20.9. havaittiin yhteensä 19 kangaskiurua. Niistä manittakoon 16.9. Korppoo Bonas 3p2m (JHe) ja 20.9. Oripää Oripäänkangas 3 (TNn). Syyskuun lopulla 21.-30.9. nähtiin yhteensä 52 kangaskiurua. Lövässä muutti 23.9. 10m (HLi ym.) ja Kustavin Laupusen Korkialuodolla 23.9. 10m ja 29.9. 9m (AS). Lokakuun alussa muutto oli jo hiljennyt, sillä 1.-10.10. nähtiin enää 13 kangaskiurua. Mainittakoon niistä seuraavat: Jurmo 3.10. 3m (JHe ym.) ja Parainen Attu 6.10. 5 (TNn). Tämän jälkeen nähtiin lokakuussa kangaskiuruja vielä neljä kertaa: 12.10. Jurmo 3m (JHe, PTo, HS), 14.10. Morgonlandet 2 (JC ym.), 21.10. Jurmo 1m (SKu, RLi) ja 21.10. Rihtniemi 2 (HKo, TM, Tls). Marraskuussa tavattiin vain 7.11. Korppoo Wattkast 1 SW (RN), jonka jälkeen nähtiin vielä 3.-5.12. Jurmossa 1p (HHm ym.). Kyseessä oli maakunnan 18. talvihavainto.

Kiuru *Alauda arvensis*

Syysmuutto alkaa VSL:n¹ mukaan syyskuun puolivälissä, jota tämänkin syksyn havainnot tukevat. Jurmossa oli määrä kohonnut 16.9. 60 yksilöön (HA-E, HHm, PLi) ja Pöytyän Auvaisissa muutti samana päivänä 7 SW (MTa). Kustavin Laupusen Korkialuodossa muutti 22.9. 25m (AS) ja Liedon Mahliossa 25m (VPe). Kuun lopulla tavattiin pari kertymää Kemiönsaarella, kun 29.9. oli Kemiön jätevedenpuhdistamolla 100p ja Björkbodassa 200p (MA, JLa, MKo). Perniön Torkkilassa oli 3.10. 100p (MA). Jurmossa tavattiin syyskuun lopulla ja lokakuun alussa tavallisesti 20-50 yksilöä päivässä, mutta 6.10. 95 (53m) ja 7.10. 85 (39m) yksilöä (JHe ym.). Lokakuun alkupuolelta voi mainita myös muutaman pikku muuton: 6.10. Rihtniemi 23m (AK, KK), 11.10. Kuusistonlahti 25m (HA-E), 12.10. Kuggskär 72m ja 14.10. 26m (MA, MKa, SS). Nousiaisten Akkoistentiellä tavattiin myös syksyn viimeinen kohtuullinen keräntymä 7.10., kun paikalla oli 100p (HKl). Lokakuun lopulla nähtiin jokunen yksittäinen muuttaja, mutta esim. Jurmossa syksyn viimeiset kiurut tavattiin 3.11. 4p (ME ym.) ja Utössä samoin 3.11. 3 (JHe). Näiden lisäksi marraskuussa tavattiin Parasiten Atun Västervikenillä 4.11. 4p (KOP, BB, MD), 6.11. Uudenkaupungin Hangossa 1 (PA), 10.11. Korppoon Norrskatassa 1 (JHe) ja 24.11.-1.12. Naantalın Isosuon kaatopikalla 1 (HLi ym.). Joulukuussa tavattiin kiuruja Utössä 30.11.-2.12. 1-2 (JHe) sekä 22.12. 2 (JTi), Jurmossa 1.12. 1p (IL ym.) ja 27.-29.12. 1p (TH, JKn, MKa). Mantereella tavattiin kuun lopulla vielä 27.12. Kaarinan Hovirinnassa 1 (TT, KKa).

Tunturikiuru *Eremophila arvensis*

Laji tavattiin kuusi kertaa, tässä kaikki havainnot: 6.10. 1m Uusikaupunki Hanko (PA, TLm) ja 19.10 1 (PA), 2.-3.11. Utö 1 (JHe), 6.11. Uusikaupunki Hanko 1 (PA), 14.11. Jurmo (LKO ym.) ja 7.12. Halikonlahti 1 (AA ym.). Tavanomainen esiintyminen.

Törmäpääsky *Riparia riparia*

Syysmuutto alkaa jo aikaisin heinäkuussa. Jurmossa 7.7. tavattu 1 yksilö (RN ym.) ei sentään vielä taida olla aito syysmuuttaja. Seuraava 28.7. (OK, RPö, VM) on jo aika normaali syysmuuton aloitus. Jurmossa laji havaittiin elokuussa kolmena päivänä yksi yksilö ja muualta on Tiirassa yhteensä kuusi havaintoa. Ei törmäpääsky ole Jurmon ulkopuolella näin harvinainen! Elokuun havainnoista mainittakoon seuraavat: 11.8. Lövö 14m (HLi) ja 29.8. Littoistenjärvi 9p20m (VPe). Syyskuulta on ilmoitettu vain neljä havaintoa: 8.9. Parainen Petteby 10 (KOP), 9.9. Parainen Attu Österviken 2 (KOP), 16.9. Mynälahti 1 (EG, VPe) ja 16.9. Jurmo 1 (HA-E, HHm). Muutto loppui aikaisin.

Haarapääsky *Hirundo rustica*

Lajin muutosta on hankala saada kunnon kuvaa, sillä havainnot muodostavat aika sekalaisen ”kasan”. VSL:n¹ mukaan haarapääskyn syysmuutto alkaa jo heinäkuussa. Jurmossa laskettiin 1.8. 170 yksilöä, joka poikkesi jostakin syystä heinäkuun lopun ja elokuun alun normaaleista päivälukemista, eli noin 40-50 yksilöstä. Mantereelta on Tiirassa elokuun alkupuolelta muutama muuttohavainto pikkuparvista. Tänä syksynä havaittiin suuria haarapääskyn yöpymisparvia ruovikoissa. Pääskyt tulevat yöpymään vasta aivan illan hämyssä, jolloin normaalisti ei ole lintuharrastajia enää paikalla. Kuusistonlahdella oli 16.8. 2000 (JKå), 21.8. 3000, 23.8. 1000 (KR ym.), mutta 25.8. enää 400 (SKu, SLy). Paikallisten mukaan Kuusistonlahdella on ”aina” yöpynyt paljon haarapääskyjä. Mynälahdella oli 25.8. 2500p (RLi, TA, SLi) ja 27.8. 250p (TT ym.). Syyskuun alkupuolella määrät olivat jo kertaluokkaa pienempiä. Lövössä muutti 1.9. 190m (HLi, EG, VPe) ja Paimionlahdella oli paikallisia 6.9. 300p (HA-E), 8.9. 200 (TT) sekä Paraisten

Pettebyssä 8.9. 120p (KOP). Viimeiset kolminumeroiset lukemat tavattiin syyskuun puolivälissä. Rihtniemessä muutti 15.9. 339m (TSa, JSi) ja seuraavana päivänä Perniön Makarlassa oli 150p (MA), Pöytyän Auvaisissa muutti 98m (MTa) ja Mynälähdellä oli 100p (EG, VPe, TNi). Syyskuun jälkipuoliskolla Tiiraan ilmoitetut määrät olivat muutamasta yksilöstä korkeintaan 20 yksilöön. Ainoa poikkeus tästä oli 27.9. Kuusistonlahdella 40p (HA-E). Lokakuun alkupuoliskolta on kuusi havaintoa, joista kolme Jurmosta. Näistä mainittakoon 1.10. Mynälahti 13 (HKI), 9.10. Mynälahti 2 (TT ym.) ja 11.10. Jurmo 1m (JHe ym.). Viimeiset kaksi olivat 20.10. Korppoo Wattkast 1 (RN) ja 2.11. Kustavi Koilankylä (MTa, Olavi Kallberg). Marraskuun havainto on maakunnan neljäs marraskuinen.

Räystäspääsky *Delichon urbica*

Lajin muutosta ei saa kunnollista kuvaa Tiiran tai Jurmon aineistosta. Jurmon ulkopuolisia havaintoja on Tiirassa heinäkuulta kaksi, elokuulta 4 ja syyskuulta peräti kuusi. Jurmossa ensimmäinen mainittava määrä on 1.8. tavatut 250 yksilöä (LNI, H-LB). Elokuun alkupuolella Jurmon määrät vaihtelivat 50-100 yksilöä päivässä, eli tämä lienee saarella pesivien määrä. 14.-21.8. välisenä aikana Jurmon räystäspääskyt vähenivät huomattavasti ja tämän jälkeen saarella oli elokuun lopussa ja syyskuun alkupäivinä 5-20 yksilöä. Paraisten Pettebyssä 8.9. tavatut noin 10p (KOP) oli viimeinen kaksinumeroinen lukema. Syyskuun puolivälissä 16.9. tavattiin viidessä paikassa yhteensä 7 räystäspääskyä. Tämän jälkeen vain kaksi havaintoa: 21.9. Jurmo 1 (SSLTY) ja 29.9. Sjöfax 1p (HLi). Syyskuussa räystäspääsky oli vähälukuinen, mutta muuton loppu oli normaaliin aikaan.

Metsäkirvinen *Anthus trivialis*

Syyskauden ensimmäinen metsäkirvinen saapui Jurmoon 14.7. (PLe) ja seuraavakin näkyi jo 22.7. (HA-E ym.). Uudenkaupungin Hangossa oli samaten 21.7. syksyn ensimmäinen metsäkirvinen (PA). Nämä olivat liikkeellä selvästi ennen normaalia muuttokautta, joka alkaa elokuun alussa. Elokuun alkupuolella oli kovaa muuttoa jo 11.8. Lövössä 277m (HLi). Samassa paikassa oli huippumuutto menossa 19.8., kun havaittiin 971m (HLi). Tämä on toiseksi suurin laskettu metsäkirvismäärä kautta aikojen. Jurmossa oli syksyn huippu 23.8., kun saarella oli 33p47m (PTo). Kaarinan Kuusiston Vuolahdessa muutti 23.8. 80m (TT, MTu), mutta Lövössä jatkui kova muutto, kun 26.8. muutti 654m (HLi ym.) ja 1.9. 396m (HLi ym.). Tämän jälkeen meno hiipui, kunnes syyskuun puolivälissä oli jälleen pieni huippu: 15.9. Jurmo 15p53m (HA-E, HHm, PLi) ja 17.9. Rymättylä Aasla 100 (LS). Vähän myöhemmin oli jälleen Lövön vuoro, kun 22.9. muutti 99m (SKu, LNI) ja 23.9. 68m (HLi ym.). Tämän jälkeen määrät putosivat alle kymmeneen yksilöön. Lokakuun alussa tehtiin 2.-6.10. 7 havaintoa ja muutama vielä kuun puolivälissä: 13.10. Jurmo 1m ja 14.10. 1m (BB, JHe, PTo), 14.10. Morgonlandet 5 (JC ym.) ja Kuggskär 1m (MA, MKa, SS). Muutto loppui aivan normaaliin aikaan.

Niittykirvinen *Anthus pratensis*

Niittykirvisen muuton alun toteaminen on hankalaa. VSL:n¹ mukaan muutto alkaa elokuun lopussa. Siihen viittaavia havaintoja voivat olla seuraavat: 22.8. Rihtniemi 1m (AS, KK), 29.8. Pöytyä Auvainen 3m (MTa) ja 31.8. Vehmaa Tuomoinen 1m (RV). Kunnollisemmin muutto alkoi syyskuun puolivälin lähestyessä. Pöytyän Kontolanrahkalla oli 9.9. 10p70m (MTa), 15.9. Jurmossa 62p20m (HA-E, HHm, PLi) ja 17.9. Rihtniemi 180m (TTr, JW). Pian näiden jälkeen muutti jo kohtalaisia määriä, kun Jurmossa oli 21.9. 406 (280m) ja 22.9. 571 (500m) (SSLTY). Kustavin Laupusen Korkialuodolla muutti 22.9. 585 (AS) ja Lövössä 23.9. 461m (HLi ym.). Tämän jälkeen muutto oli hiljaisempaa, kunnes lokakuun alussa Jurmossa oli 3.10. 160, 5.10. 970 (825m), 6.10.

315 (270m), 7.10. 120 (78m) ja 10.10. 370 (335m) (JHe ym.). Muilla paikoilla määrät olivat pienemmät, eniten 6.10. Utö 100 (LNI ym.) ja 14.10. Laitila Salo 120 (HH, RM). Näiden jälkeen määrät putosivat hyvin selvästi. Jurmossa oli 20.10. 11 ja 21.10. 10 yksilöä (SKu, RLi). Turun Pikisaareessa oli 28.10. 12 (HKI), mutta sen jälkeen ei enää tavattu yli 10 yksilön määriä. Marraskuun alusta on vain yksi havainto mantereelta, 3.11. Kaarina VT1 1p (HKI). Jurmossa oli kuun alussa 4.11. 6 (ME ym.) ja Utössä 3.11. 5 (JHe). Jurmossa oli vielä 16.11. 2 (LKO ym.), mutta sen jälkeen tavattiin vain seuraavasti: 29.11.-2.12. Utö 1-2 (JHe), 1.-3.12. Jurmo 1 (ILa ym.) ja syksyn viimeinen poikkeavasti mantereella, kun Rihtniemessä oli 1p 10.12. (MTu).

Lapinkirvinen *Anthus cervinus*

Muutto alkoi aivan normaaliin aikaan, kun 23.8. Uudenkaupungin Hangossa oli 1 (PA) ja Dragsfjärdin Tjukanilla 1m (TLu). Heti ensihavaintojen jälkeen olivat määrät suuria, kun 25.8. Björkbodassa oli jo 20 yksilöä (TLs, HKo, JLu). Tiirassa on havaintoja yhteensä noin 30 lapinkirvisestä ajalla 23.-25.8. Tämän jälkeen tavattiin 26.8-31.8. runsaat 20 yksilöä, joista eniten 31.8. Uudenkaupungin Hangossa 3p2m (PA). Syyskuun alussa 2.9. oli jälleen Björkbodan vuoro, kun paikalla oli 10 lapinkirvistä (HLi). Syyskuun alussa 1.-10.9. tavattiin yhteensä noin 28 lapinkirvistä. Vastaavasti välillä 11.-20.9. tavattiin lähes 90 yksilöä. Niistä mainittakoon 16.9. Karinainen Rahkio 8m (TT, TK), 17.9. Björkboda 15 (TT, MTu) ja 18.9. Halikonlahti 8 (JHe). Tämän jälkeen havainnot isommista määristä selvästi vähenevät ja korkein noteeraus on 3 yksilöä Jurmossa 21.9. (SSLTY). Yhteensä lapinkirvisiä on Tiirassa noin 27 yksilöä 21.-30.9. väliltä. Viimeiset havainnot ehkä vähän normaalia aiemmin, kun 29.9. lajia nähtiin kuudessa paikassa yhteensä 8 yksilöä ja sen jälkeen on vain yksi havainto 7.10. 2m Utössä (LNI ym.).

Luotokirvinen *Anthus petrosus*

Luotokirvisenkin muutosta on hankala muodostaa selkeää kuvaa Tiiran havainnoista. Elokuussa on yksittäisiä paikallisia Rihtniemessä. Sen sijaan syyskuun isot määrät Selkämeren saarilla ovat tunnettuja jo aiemmilta vuosilta. Nyt tavattiin 16.9. Santakareilla 40 (OT, JNo) ja Vekarassa 7 (RHe, MLe) sekä 22.9. Santakareilla 10 ja Vekarassa 5 (RHe, MLe). Näiden lisäksi on vain kaksi muuta havaintoa: Rihtniemessä kuun alussa paikallinen yksilö ja Jurmosta yksi havainto kahdesta yksilöstä. Mantereen viimeinen havainto on 6.10. 1m Rihtniemi (TSa), minkä lisäksi lokakuulta on kaksi havaintoa Selkämereltä, 18.10. Vekarassa (PA, RHe, MLe) ja 20.10. Isokarissa (JHe ym.). Näiden jälkeen vain 30.11.-2.12. Utö 1 (JHe), 5.-8.12. Jurmo 1 (JHe ym.) ja 22.12. Utö 1 (JTi).

Keltavästäräkki *Motacilla flava*

Lajin syysmuutto alkaa elokuun alussa¹. Jurmossa havaittiin keskellä kesää 8.7. 1 (RN ym.), mutta kyseessä lienee paremminkin kesäkiertelijä kuin syysmuuton avaja. Pöytyän Auvaisissa muutti 1m 3.8. (MTa) ja Halikon Angelniemellä 1 S 4.8. (JTe). Muuton alkuvaiheessa tavattiin siellä täällä yksittäisiä taikka muutamia keltavästäräkkejä ja Jurmossakin oli 13.8. vasta 10 yksilöä (JHe) ja Auvaisissa 14.8. 21m (MTa). Muutto piristyi nopeasti, sillä Auvaisissa muutti 19.8. 38 (MTa) ja Lövössä 145 (HLi). Turun Topinojalla oli 20.8. 70p (MTu) ja Auvaisissa muutti 21.8. 205 (MTa). Nämä olivat vasta alkusoittoa, sillä 22.8. oli Auvaisissa vain 160m (MTa), mutta Jurmossa jo 250m100p (PTo). Seuraavana päivänä oli Jurmon huippu, kun saarella muutti 800 ja oli 200 paikallista (PTo) ja Auvaisissakin muutti 237m (MTa). Jurmossa määrä pieneni saman tien, sillä 24.8. saarella oli 50p ja 550m (PTo). 25.8. ylitettiin Auvaisissa viimeisen kerran 100 yksilön raja, kun havaittiin 188m (MTa). Elokuun lopulla tavattiin myös suuria määriä paikallisia keltavästäräkkejä, sillä Björkbodassa havaittiin 25.8. noin 500p (HKO, TLs, JLu) ja 29.8. 200p (TLs, AK). Aiemmin suurimmat määrät kerännyt yöpyminen merenlahtien ruovikoissa oli joko

vähäistä, taikka sitä ei havaittu, suurin määrä oli 26.8. Kuusistonlahdella 100p (MN ym.). Syyskuun alussa oli Jurmossa 3.9. 80 (OK), 5.9. Karinaisten Rahkiossa 34p (MTa) ja 9.9. Paraisten Atun Östervikenissä noin 70p (KOP). Tämän jälkeen oli vähän hiljaisempaa, mutta syyskuun puolivälissä oli jälleen muutama mukava havainto: 12.9. Tymättylä Aasla 40 (LS), 15.9. Jurmo 40 (HHm, HA-E) ja Houtskari Björkö 10p (AK, KR, RLi) ja 16.9. Björkboda 10 (TNn). Jurmossa oli vielä 21.9. 9 ja 22.9. 2 (SSLTY), jonka jälkeen tehtiin vain viisi havaintoa: 23.9. Kustavi Laupunen Korkialuoto 3m (AS), 23.9. Uusikaupunki Hanko 1 (PA), 23.9. Mynälahti 1m (KR ym.), 29.9. Paimio puhdistamo 1 (HKl) ja viimeinen erittäin myöhään 13.10. Paimionlahti 1m (JKå).

Västaräkki *Motacilla alba*

Syysmuuton alkutahdit lyötiin elokuun alkupuolella, kun Pöytyän Auvaisissa muutti illalla 10.8. 4 S (MTa) ja Jurmossa muutti 7m 12.8. (JHe). Elokuun loppupuolella määrät hieman jo kasvoivat, kuten Jurmossa 23.8. 60p20m (PTo) ja 25.8. Rymättylän Hännin aukko 45 S (HA-E). Siirryttäessä syyskuulle muutto voimistui lisää. Pöytyän Kontolanrahkalla muutti 6.9. 60 ja Auvaisissa 7.9. 90 (MTa). Samalla myös paikalliskertymät olivat suuria: 8.9. Parainen Petteby 200p (KOP), 9.9. Västänfjärd Galtarbyviken 400p (HLi, JNo), 15.9. Lieto Kaskala 200p (VPe) ja 19.9. Masku Golf 200p (PA). Galtarbyvikenin kertymä hätyyttelee ennätysmääriä. Suurimmat muuttajamäärät tavattiin kuitenkin hieman näitä myöhemmin, kun Dragsfjärdin Lövössä muutti 22.9. 225m (SKu, LNi) ja 23.9. 194m (HLi). Tämän jälkeen muutto hiljeni ja lokakuussa vain Jurmossa oli joitakin parempia päiviä: 6.10. 17p38m ja 7.10. 23p37m (JHe ym.). Jurmon viimeiset kaksi västaräkkiä olivat jo 13.10. Muuallakin havaintoja oli tämän jälkeen hyvin vähän, vain kaksi havaintoa lokakuulta. Marraskuussa västaräkkejä tavattiin jo talvipaikoilla. Topinojalla oli 2.11. 8 (TT, MTu), mutta 30.11.-1.12. enää yksi (MO, TT ym.). Turun Jäkärlässä oli 8.11. 2 (JNi) ja Kaarinan Kuusiston Linnaraunioilla 10.11. 1 (TT). Näiden lisäksi tavattiin Kaarinassa Hortuksen kasvihuoneilla talvehtimista yrittäviä västaräkkejä: 29.11.-8.12. 4 ja 27.12. 1 (TT ym.).

Tilhi *Bombycilla garrulus*

Syksyn ensimmäiset tilhet saapuivat kohtuullisen normaalisti syyskuun lopulla. Liedon Keskustassa oli 25.9. 5p (VPe) ja 29.9. Piikkiön Linnavuorella 1p (MY). Seuraava olikin vasta 4.10. Rihtniemi ä (HKl, KK), jonka jälkeen laji aika nopeasti runsastui. Jurmossa oli jo 6.10. noin 30p ja 361m (JHe ym.) ja samana päivänä Utössä 77 (LNi ym.), Rihtniemessä 100 (AK, KK) ja Uudenkaupungin Pyhämaan Pullonkarissa 105 (KR, JN, RLi). Turun Laukkavuorella oli 7.10. jo 600p (AL). Pienen hiljaisemman hetken jälkeen tavattiin Jurmossa 11.10. 54p534m (JHe ym.) ja 12.10. 170p330m (JoH, PTo, HS). Kuggskärissä oli samoihin aikoihin komeaa menoa, kun 12.10. oli 750, 13.10. 3500, 14.10. 3000, 15.10. 350 ja 16.10. 600 (MA, MKa, SS). 13. ja 14.10. määrät ovat uusia muuttoennätyksiä. Aiempi ennäys oli 23.10.2000 2700m. Tämän jälkeen tilhimassat pienevät nopeasti, kuten marjattomana syksynä pitääkin. Lokakuun loppupuolen suurin määrä on Jurmosta 20.10., jolloin saarella oli 16p44m (SKu, RLi). Marraskuun alussa oli Utössä 2.-3.11. 150 (JHe). Syyslaskennassa marraskuun alussa tilhiä tavattiin 0,52 yksilöä 10 reittikilometriä kohden. Syksyjen 1975-98 keskiarvo oli 4,74 yksilöä/10reittikm. Kyseessä on lähivuosien pienin määrä. Marraskuun loppupuolen suurimmat määrät ovat vaatimattomia: 13.11. Jurmo 40 (LKO ym.) ja 28.11. Turku Vasaramäki 50 (AS, JSa). Joulukuussa havaintoja on melko vähän. Jurmossa tavattiin tilhiä 4 päivänä pieniä määriä 8.12. saakka ja muualla vain pari kertaa. Näistä voi mainita joulukuun suurimman määrän, kun Utössä oli 1.12. 23 yksilöä (JHe). Joulukuun jälkipuoliskolla tilheistä on Tiirassa kuusi havaintoa, eniten nähtiin 29.12. Kaarinan Kesämäessä 16 (EG, VPe). Tilhet poistuvat Suomesta vielä talvellakin, sillä Utössä muutti 8 yksilöä 31.12. (JHe).

pentadidiagrammi?

Koskikara *Cinclus cinclus*

Syksyn ensimmäiset 2 karaa löytyivät 21.10. Perniön Latokartankoskelta (MA) ja seuraava Mietoisten Raukkaankoskelta 27.10. (TNn). Marraskuussa karoja tavattiin seuraavilta paikoilta: Mynämäki Korvensuu (1); Perniö Koski as (1), Latokartanonkoski (3), Mathildedal (1) ja Kirjakkala (2) ja Pöytyä Riihikoski (1). Joulukuussa niitä oli selvästi enemmän esillä: Laitila Taminaoja (2), Pehtjärvi (7); Lieto Nautela (1); Mynämäki Korvensuu (1); Muurla Kirkonkylä (1); Perniö Mathildedal (1), Latokartanonkoski (3), Pohjankoski (1) ja Pöytyä Riihikoski (1). Suurin määrä tavattiin Laitilan Pehtjärven laskuojassa 30.12. 7 yksilöä (AS, HR).

Peukaloinen *Troglodytes troglodytes*

Rihtniemessä 22.8. tavattu peukaloinen (AS, KK) ei ehkä vielä ollut kunnolla muuttomatalla. Jurmossa 15.9. olleet 4 peukaloista (HA-E ym.) ja 16.9. 1 Houtskarın Hypeisissä (KR, RLi, AKa) sen sijaan varmaan jo olivat. Jurmossa oli 22.9. 10 ja 23.9. peräti 104 lintua (SSLTY), joka on poikkeuksellisen paljon. Seuraavillekin päville niitä vielä riitti: 24.9. 30 ja 25.9. 10 (RN). Muualla oli tässä vaiheessa syksyä vielä hiljaista. Lokakuun alussa Jurmossa oli jälleen kohtuullisesti peukkuja: 5.10. 15, 6.10. 40, 7.10. 30 ja 8.10. 35 (JG ym.). Nyt muuallakin tavattiin vastaavia määriä: 6.10. Utö 15 (LNi ym.), Kuggskär 13.10. 13 ja 14.10. 20 (MA, MKa, SS) sekä 14.10. Morgonlandet (JC ym.) 50 peukaloista. Näiden jälkeen muutto selvästi hiljeni, Jurmossa viimeinen 10 yksilön noteeraus oli 24.10. (KOP). Marraskuun alussa oli 3.11. Jurmossa 8 (ME ym.) ja Utössä 6 (JHe), joiden jälkeen vain neljä muuta havaintoa yhdestä yksilöstä marraskuussa. Joulukuussa seuraavat havainnot: 1.12. Rauvola 1 (TT ym.), 1.12. Utö 2 ja 2.12. 1 (JHe), 2.12. Särkisalo, Kaukasalo 1 (EG, HKI), 6.-15.12. Halikonlahti 1 (The ym.), 8.12. Korppoo Wattkast 1 (RN), 11.12. Korppoo Kirkko 1 (RN) ja viimeinen 25.12. Parainen Pexor 1 (KOP).

Rautiainen *Prunella modularis*

Muutto alkoi elokuun lopussa, kun muuttavat rautiaiset kuultiin 29.8. Vehmaan Tuomoisissa (RV) ja Pöytyän Auvaisissa (MTa). Jurmoon syksyn ensimmäinen ehti 8.9. (VO ym.). Ensimmäinen hyvä muutto päivä oli 16.9., jolloin rautiaisia havaittiin usealla paikalla: Perniö Ruukinrinne 11m (MA), Korppoo Gyltö 10m (JHe) ja Lövä runsaassa tunnissa 270m (HLi). Seuraavana päivänä 17.9. Rymättylän Aaslalla tavattiin 78 (LS). Varsinainen huippu osui juuri oikeaan aikaan¹ viikkoa myöhemmin. Lövössä muutti 22.9. ennätyselliset 616m (SKu, LNi) ja Jurmossa havaittiin 32 (SSLTY). Seuraavana päivänä 23.9. muuttota havaittiin laajemmalla alueella: Lövä edelleen erinomaisesti 222m (HLi ym.), Jurmo 19p48m (SSLTY) ja Kustavi Laupunen Korkialuoto 13m (AS). Tämän jälkeen muutto hieman hiljeni, mutta syyskuun lopussa ja lokakuun ensimmäisellä viikolla meni vielä rautiaisia. Jurmossa nähtiin eniten ja tasaisimmin: 29.9. 5p13m, 30.9. 10p25m, 5.10. 10p17m, 6.10. 10p55m ja 7.10. 10p40m (JHe ym.). Rautiaisia tavattiin myös muualla: 30.9. Kustavi Laupunen Korkialuoto 12m (AS), 6.10. Naantali Luolala 10 (HH) ja Utö 40 (LNi ym.). Näiden jälkeen oli enää yksi parempi muutto, kun Jurmossa muutti 20.10. 7m ja lisäksi 3p (SKu, RLi). Lokakuun jälkeen tavattiin enää kaksi yksilöä: 29.11.-1.12. Taivassalo Keskusta 1 (AS, MH) ja 7.11.-29.12. Turku Kähäri Keskitalonkatu 1 (MTu ym.).

Punarinta *Erithacus rubecula*

Punarinnan muutto ehkä alkoi, kun Turun Pansion Shellillä rengastettiin 11.8. 1 yksilö (VM). Toki tätä ennen oli Jurmossa havaittu kesäkiertelijä 27.7. (JHe ym.). Jurmoon 23.8.(PTo) saapunut yksilö oli jo normaalin aikataulun puitteissa. Kesti kuitenkin syyskuun puoliväliin ennen kuin muutto lähti

kunnolla käyntiin. Jurmossa laskettiin 68 yksilöä 15.9. (HA-E, HHm, PLe) ja 22.9. 136 (SSLTY). Muualta ei juuri minkäänlaisia havaintoja ole Tiiraan merkitty, mutta Jurmossa nähtiin 30.9. 100 ja lokakuun alussa oli muuton huippu, kun 6.10. saarella oli 250 (165 rengastettiin) ja 7.10. 200 (JG ym.). Utössäkin oli 7.10. sentään 70 yksilöä (LNI ym.). Tämän jälkeen määrät vähenivät ja mainittavia summia ovat vain 14.10. Morgonlandet 120 (JC ym.) ja 20.10. Isokari 40 (JHe ym.). Rihtniemessä oli 24.10. vielä 5 yksilöä (HKI, KK), sen jälkeen lähes pelkästään yksittäisiä. Marraskuun alussa on muutama havainto Utöstä ja Jurmosta sekä 4.11. Uudenkaupungin Varanpää 1 (PA). Näiden jälkeen vielä 30.11.-2.12. 1-2 yksilöä Utössä (JHe) ja 8.12. Jurmossa 1 (JLi ym.) sekä 14.12.-2.1.2002 Turun Kähärin Keskitalonkadulla 1 (TT, MTu ym.).

Satakieli *Luscinia luscinia*

Syksy ehkä alkoi, kun Turun Pansion Shellillä rengastettiin 2 yksilöä 17.7. (SKu, RLi). Jurmon ainoa syyshavainto tehtiin 11.8., kun saarella oli kolme yksilöä (JHe ym.). Perniön Korjärvellä oli laulava lintu 17.8. (MA) ja Särkisalon Förbyn Rusthollinlahdella rengastettiin 1 +1kv 18.8. (PLo, HE). Uudenkaupungin Hangossa kontrolloitiin satakieli 19.8. (PA) ja Halikonlahdella rengastettiin 22.8. 1 kv lintu (TNn). Viimeinen hätyytteli jo pääsyä syksyn viimeisten havaintojen pistesijoille, kun Korppoon Wattkastissa havaittiin 17.9. 1 yksilö (RN).

Sinirinta *Luscinia luscinia*

Muutto alkoi normaalia myöhemmin, sillä ensimmäinen havainto on 8.9. Jurmosta, jossa havaittiin 2 yksilöä ja 9.9. 1 (VO ym.). Muutto oli hyvin nopea, sillä 14.9. tavattiin Turun Hirvensalon Pikisaareessa 2 (TT, MTu) ja Piikkiönlahdella 2 (PTo). 15.9.-19.9. tavattiin 11 yksilöä ja 20.9.-25.9. 22 yksilöä. Suurimmat määrät olivat Jurmossa 22.9. 7 yksilöä (SSLTY) ja 15.9. 3 (HA-E, HH) ja 23.9. 3 (SSLTY). Näiden jälkeen vain kaksi havaintoa: 26.9. Rihtniemi 1 (TT) ja 2.10. Paimio Puhdistamo 1 (MTu). Myöhään alkanut muutto myös loppui aikaisin eivätkä määrät päästä huimanneet.

Mustaleppälintu *Phoenicurus ochruros*

Syksyltä on vain kaksi havaintoa, Jurmossa oli 20.9. 1 (SSLTY) ja Salon Asemapuistossa 27.9.-4.10. 1 ad k (MA ym.). Salon lintu oli havaittu paikalla jo jonkin verran ennen tätä.

Leppälintu *Phoenicurus phoenicurus*

Ensimmäinen syysmuuttoa koskeva havainto tehtiin, kun Jurmossa oli 23.8. kaksi yksilöä (PTo). Merkille pantavaa on, että tämän jälkeen lähes kaikki havainnot ovat Jurmosta, sillä muualta on Tiirassa vain 9 havaintoa. Jurmossa oli ensimmäisen kerran vähän enemmän leppälintuja, kun saarella havaittiin 15.-16.9. 20 yksilöä (HA-E, HHm, PLi). Jurmossa oli 22.9. 32 ja 23.9. 39 (SSLTY), mikä oli syksyn huippu. Kun vielä mainitaan 24.9. saarella olleet 10p (RN), niin muutto on melkein ohi, sillä tämän jälkeen tavattiin vain kerran syyskuussa ja neljästi lokakuussa. Jurmossa oli 5.10. 2 ja 7.10. 1 (JHe ym.), 6.10. Utö 1 (LNI ym.) ja viimeinen tavattiin Kuggskärissä 14.10. 1 nuori koiras (MA, MKa, SS).

Pensastasku *Saxicola rubetra*

Pensastaskun syysmuutto alkaa elokuun alussa¹. Jurmossa tavattiin tätä ennen pari kesäkiertelijää, sillä tuskin nämä varsinaisia muuttajia vielä olivat: 13.7. 1 (PLe) ja 25.-28.7. 1 (OK ym.). Ensimmäiset syysmuuttajat saapuivat Jurmoon 12.8. 6p (JHe). Päämuutto oli elokuun lopussa.

Jurmon suurin määrä oli 23.8. 30 (PTo). Muualla tavattiin seuraavasti: 25.8. Galtarbyviken 75p (HLi), 25.8. Sauvo Tapila 40p (HKo, TLs, JLu), 1.9. Galtarbyviken 70p (HLi) ja 4.9. Perniö Aimontappo 30 (MA). Syyskuun puolivälissä oli muiden pikkulintujen tapaan pieni ryntäys: 15.9. Naantali Luolalanjärvi 16p (HKl), 15.9. Jurmo 10 (HA-E, HHm), 16.9. Perniö Laukanlahti 17 (MA) ja Houtskari Björkö 9 (AKa, KR, RLi). Tämän jälkeen havainnot vähenivät nopeasti, sillä 17.9. tavattiin vielä neljällä paikalla yhteensä 13 yksilöä, mutta sen jälkeen syyskuussa vain Jurmossa 20.-23.9. 2-4 yksilöä päivässä (SSLTY). Lokakuussa tehtiin erittäin myöhäinen havainto, joka sivusi toiseksi myöhäisintä havaintoa, kun Vekarassa oli 18.10. 1 (PA).

Kivitasku *Oenanthe oenanthe*

Muutto alkaa elokuun alussa¹ ja tämä näkyy välillisesti Jurmon aineistossa, kun saarella pesivien määrät vähenevät. Tänä vuonna selvä väheneminen tapahtui 5.-10.8. välillä. Elokuusta ei paljon muuta sanottavaa ole niin Jurmon kuin Tiiran havaintojen perusteella. Jurmon määrät elokuun jälkipuoliskolla olivat 5-10 yksilöä. Sen sijaan syyskuussa muutto oli mielenkiintoinen, sillä huomattavia kerääntymiä tavattiin useita. Jurmossa oli jo alkukuusta kolme kertaa 10-12 yksilöä, mutta kuun puolivälissä alkoi tapahtua. Ensimmäinen isompi määrä oli Rauvolassa 13.9. 29p (SKn). Uudenkaupungin Hangossa oli 14.9. 17 (PA) ja 15.9. tavattiin Jurmossa 55p (HA-E, HHm, PLi), Liedon Kaskalassa 53p (VPe), Lemun Nyynäisissä yhdellä pienellä pellolla 30p (HKl) ja Houtskarlin Björkössä 15p (KR, RLi, AKa). Laitilan Salossa oli 16.9. yhdellä pellolla peräti 70p (PA), joka oli syksyn suurin kertymä ja lienee kautta aikain syyskuun suurin kertymä. Dragsfjärdin Sunnanåssa oli 17.9. 40p (JHe) ja Björkbodassa 31p (JHe, TT, MTu). Åvikissa oli 18.9. 8p (MTa), mutta tämän jälkeen isompia määriä tavattiin vain Jurmossa. Täällä oli 21.9. 17, 22.9. 51 ja 23.9. 13 (SSLTY). Näiden jälkeen muutto hiljeni nopeasti, mutta manittakoon syyskuun lopulta Salon rautatieasemalla olleet 4p 27.9. (MA). Lokakuulle riitti yhteensä viisi havaintoa: 3.10. Perniö Torkkila 1p (MA), 3.10. Perniö Saarenjärvi 1p (MA), 4.10. Nousiainen asema 1p (HKl), 11.10. Jurmo 1p (JHe ym.) ja viimeinen 24.10. Turku Karhulan maankaatopaikka 1 (MTa). Viimeinen tavattiin hieman normaalia myöhemmin. Syyskuun puolivälin kivitaskumassat lienevät tulleet normaalista poikkeavasta suunnasta.

Sepelrastas *Turdus torquatus*

Lajista tehtiin kolme havaintoa, kaikki Uudenkaupungin Vekarasta: 6.10. 1 k (RHe, MLe, HP), 13.10. 1 (RHe, MLe, KG) ja 20.10. 1 k (RHe, PA ym.). Normaali esiintyminen.

Mustarastas *Turdus merula*

Syysmuuton alun tulkinta on mustarastaalla hankalaa, sillä laji pesii ulkosaaristossakin. Kun vielä havaintoja Jurmon ulkopuolelta on Tiirassa melko vähän, niin muutosta ei paljon ole kerrottavaa. Kuukauden tauon jälkeen Jurmossa tavattiin 15.9. 2 yksilöä (HA-E, HHm, PLi) ja 23.9. Kustavi Laupunen Korkialuoto 3m (AS) olkoot esimerkkejä muuton alusta. Päämuutto tapahtui Jurmon aineiston mukaan lokakuun alkupuolella: 6.10. 15, 7.10. 30p40m ja 8.10. 10p17m (JHe ym.). Muualla määrät olivat vain muutamia yksilöitä. Tämän jälkeen tavattiin Jurmossa vielä 21.10. 20 (SKu, RLi) ja 24.10. 13 (). Marraskuun alkupuolella vielä pikku määriä: 3.11. Utö 5 (JHe) ja 16.11. Jurmo 5 (LKO ym.). Syyslaskennassa marraskuun alussa mustarastaita tavattiin 1,39 yksilöä 10 reittikilometriä kohden. Syksyjen 1975-98 keskiarvo oli 1,25 yksilöä/10reittikm. Vaikka määrä pitemmällä tähtäimellä on keskiarvon yläpuolella, niin viime vuosiin verrattuna luku on kohtuullisen pieni. Tämän jälkeen pelkästään satunnaisia havaintoja sieltä ja täältä, joista mainittakoon Utössä marras-joulukuun vaihteessa 4-5 yksilöä (JHe) ja joulukuulta Korppoon Gyltöstä 23.12. 6 ja 30.12. 7 (JHe) sekä 31.12. Houtskari Kivimo 6 (KR ym.).

Räkättirastas *Turdus pilaris*

Räkättirastaiden kiertyminen alkaa jo heinäkuussa, jolloin Jurmossa määrät lähtevät kasvuun¹. Niin kävi tänäkin vuonna. Touko-kesäkuun yksittäisistä linnuista poiketen nähtiin Jurmossa 6.7. 15 (JPi) ja 15.7. 10 (PLe). Heinä-elokuun vaihteessa määrät olivat jo suurempia: 29.7. 46 ja 1.8. 62 (JHe ym.). Elokuussa saarella oli jatkuvasti kymmeniä räkättejä ja suurin määrä oli 21.8. 40p60m (PTo). Rastaita ei vielä syyskuussa kertynyt minnekään suuria määriä. Syyskuun suurimmat kertymät olivat 10.9. Kaarinan Ravattulassa 200 (VM) ja 13.9. Rauvolassa 200 (SKn). Jurmossa tavattiin 16.9. 147 (HA-E, HHm, PLi). Aivan syyskuun lopulla oli kuitenkin kohtalainen muuttopäivä, kun Kustavin Laupusten Korkialuodossa muutti 1000m (AS). Varsinainen päämuutto tapahtui lokakuussa, jolloin 6.10. Utössä oli 400 (LNI ym.), 7.10. Jurmossa 300m (JHe ym.) ja 12.10. 200 (JHe, PTo, HS). Tämän jälkeen määrät Jurmossa pienenevät, mutta muualla tavattiin vielä kohtuullisesti räkättirastaita. Laitilan Salossa oli 14.10. syksyn suurin kertymä 2400 yksilöä (HH, RM). Rihniemessä oli 21.10. 720 (HKO ym.) ja 24.10. 350 (HKl, KK). Määrät pienenevät nopeasti, kuten ei-marjattomana syksynä pitääkin ja 3.11. Utö 100 (JHe) ja Jurmo 100 (ME ym.) olivat viimeiset kolminumeroiset luvut. Syyslaskennassa marraskuun alussa räkättirastaita tavattiin 4,23 yksilöä 10 reittikilometriä kohden. Syksyen 1975-98 keskiarvo oli 15,79 yksilöä/10reittikm. Esimerkiksi edellisenä syksynä vastaava luku oli lähes 120 yksilöä/10km. Mantereella ei enää tavattu tämän jälkeen marraskuussa edes 10 yksilöä kerrallaan, mutta saaristossa sentään oli 14.11. Jurmossa 61p (LKO ym.). Joulukuussa tilanne oli sama, sillä 1.12. oli Utössä 25 (JHe) sekä Jurmossa 4.12. 40 (JHe ym.) ja 8.12. 40 (JLi ym.). Vielä joulukuun lopulla 29.12. oli Jurmossa 11 (TH, JKn, MKa).

Laulurastas *Turdus philomelos*

Jurmossa tehtiin heinä-elokuussa muutama havainto, mutta muuton pitäisi alkaa vasta elokuun lopussa¹. Jurmossa laji jokapäiväistyi syyskuun toisella viikolla, jolloin muutto ainakin oli käynnissä. Kuun puolivälissä määrät nousivat kaksinumeroisiksi. Syyskuun lopun määristä Jurmossa mainittakoon 21.9. 45, 22.9. 30 (SSLTY) ja 25.9. 20p20m (RN). Päämuutto tapahtui lokakuun alussa. Jurmossa oli 30.9. 50, 6.10. 50, 7.10. 300, 8.10. 50 ja 10.10. 40 yksilöä. Huippupäivänä 7.10. oli myös Utössä 100 laulurastasta (LNI ym.). Tämän jälkeen määrät nopeasti pienenevät. Kuggskärissä oli 14.10. vielä 30 (MA, MKa, SS) ja 21.10. Jurmossa 10 (SKu, RLi). Tämän Jurmon havainnon jälkeen tehtiin enää kolme havaintoa: 24.10. Jurmo 1 (KOP), 3.11. Suomensjärvi Johdesuo 1 (AV) ja viimeinen havaittiin selvästi myöhemmin 2.12. Utö 1 (JHe).

Punakylkirastas *Turdus iliacus*

Syysmuuton voi katsoa alkaneeksi tavallista myöhemmin, kun Jurmoon saapuivat ensimmäiset kaksi punakylkirastasta vasta 8.9. (VO ym.). Jurmon määrät pysyivät syyskuussa vaatimattomina ja muualla tilanne oli samanlainen. Kustavin Laupusten Korkialuodossa muutti 23.9. 31m ja 30.9. 25m (AS). Päämuutto tapahtui laulurastaan tavoin lokakuun alussa, jolloin Jurmossa oli 6.10. 50, 7.10. 340, 8.10. 50, 11.10. 56, 13.10. 80 (JHe ym.) ja 14.10. 115 (BB, JHe, PTo). Päämuuttopäivänä 7.10. oli myös Utössä 250 punakylkeä (LNI ym.). Muuallakin oli samaan aikaan kohtuullisia määriä: 13.10. Turku 45ä yömuutolla (HHm), 14.10. Kuggskär 80 (MA, MKa, SS) ja 14.10. Uusikaupunki Vasikkari 300m (HH, RM). Tämän jälkeen vielä Jurmossa 18.10. 60 (RN) ja 21.10. 60 (SKu, RLi) sekä 21.10. Pyhärannan kirkonkylässä 100 (HKO, TLs, TM). Näiden havaintojen jälkeen määrät putosivat alle 10 yksilön. Marraskuun kaikki havainnot: 3.11. Jurmo 7 ja 4.11. 2 (ME ym.), 3.11. Utö 1 (JHe), 2.-14.11. Turku Halinen 1 (MN) ja viimeinen 29.11.-2.12. Utö 1 (JHe). Vähäinen oli loppusyksyn esiintyminen.

Kulorastas *Turdus viscivorus*

Syysmuuton alkutahdit lyötiin Perniön Ruukinrinteellä 16.9., kun siellä muutti 3m (MA). Jurmoon ensimmäiset kuusi yksilöä saapuivat 22.9. (SSLTY). Syyskuun lopulla tavattiin mukavia määriä useassa paikassa. Korppoon Gyltössä tavattiin 16m 23.9. (JHe), 27.9. Rymättylän Airismaalla 38m (MTu), 29.9. Kustavi Laupunen Korkialuoto 46m (AS) ja 29.9. Jurmossa 60p10m ja 30.9. 50 (JHe ym.). Jurmossa oli 1.-7.10. joka päivä 45-60 kulorastasta (JHe ym.) ja Utössä 6.10. 110 ja 7.10. 20 (LNI ym.). Näiden jälkeen määrät pienenevät, mutta joitain isompia määriä sentään vielä tavattiin: 14.10. Kuggskär 10 (MA, MKa, SS), 15.10. Rihtniemi 10 (HKo, AK, TLs), 20.10. Jurmo 20 ja 21.10. 8 (SKu, RLi). Jurmossa olivat viimeiset 28.10. 3 (JHe ym.) ja tämän jälkeen tavattiin enää kolme kertaa muualla: 29.10. Kemiö Smedaböle 1 (TNn), 3.11. Parainen Attu 1 (BB, MD, KOP) ja viimeinen normaaliin aikaan 10.11. Rihtniemi 1 (HKo ym.).

Pensassirkkalintu *Locustella naevia*

Lajista ei tehty yhtään syyshavaintoa.

Viitasirkkalintu *Locustella fluviatilis*

Lajista ei tehty yhtään syyshavaintoa, kuten ei juuri muulloinkaan.

Ruokokerttunen *Acrocephalus schoenobaenus*

Vanhojen lintujen syysmuuton huippu on hyvin aikaisin, jo heinä-elokuun vaihteessa ja nuoret muuttavat elokuussa¹. Lajista on ilmoitettu Tiiraan todella vähän syyshavaintoja. Luetellaanpa tässä kaikki elo-syyskuun havainnot: Turku Pansio Shell 1.8. 6 yksilöä rengastettu, 11.8. 2 yksilöä rengastettu (VM), 30.8. Rauvola 10 rengastusta, 5 kontrollia (SKu), 14.9. Korppoo Wattkast 1 (RN) ja syksyn viimeinen 20.9. Rihtniemi 1 (EH). Havainto on viimeiseksi melko aikainen.

Viitakerttunen *Acrocephalus dumetorum*

Lajista ei tehty yhtään syyshavaintoa.

Luhtakerttunen *Acrocephalus palustris*

Syksy alkoi, kun Rauvolassa rengastettiin 3.8. 1 juv (VM) ja 8.8. rengastettiin 1 juv ja kontrolloitiin 1 juv (KR ym.). Pekka Alho rengasti Uudenkaupungin Hangossa luhtakerttusia seuraavasti: 8.8. 1 juv, 14.8. 2 juv, 15.8. 2 juv ja 19.8. hän kontrolloi yhden nuoren luhtakerttusen. Halikonlahdella rengastettiin 12.8. 1 juv ja 22.8. 1 juv (TNn). Mynälahdella lauloi 1 yksilö 21.8. (PS, TT, MTu). Syksyn viimeiset rengastettiin 25.8. Turun Pansion Shellillä (SKu, CP, HHy) ja 30.8. Rauvolassa (SKu).

Rytikerttunen *Acrocephalus scirpaceus*

Lajista on Tiirassa 1.8. alkaen yhteensä VIISI havaintoa. Ne voi luetella tässä vaikka kaikki: Turku Pansio Shell 1 rengastettiin 1.8. (VM), 21.8. Mynälahti Ä (TT, MTu), 30.8. Rauvola 9 rengastusta 4 kontrollia (SKu), 17.9. Rymättylä Aasla 1 (LS) ja viimeinen selvästi normaalia aiemmin 19.9. Rauvola Ä (SP, JP).

Rastaskerttunen *Acrocephalus arundinaceus*

Perniön puolella Laukanlahtea havaittiin 11.8. a3 nuorta rastaskerttusta (MA). Lahdella oli kuultu laulua 20.7. (MA). Elokuunkin havainto taitaa olla vielä kesäkatsaukseen kuuluva juttu?

Kultarinta *Hippolais icterina*

Lajin muutto alkaa jo varhain heinäkuussa¹, mutta tässä pitää olla varovainen, sillä tänä vuonna oli Paraisten Lapplaxissa vielä 22.7. varoitteleva emo (VM). Dragsfjärdin Örössä oli 24.7. 1 yksilö (JHe), 2.8. tavattiin Ruiussalossa 1 (TLs) ja 8.8. nuori lintu Uudenkaupungin Hangossa (PA) ja Rauvolassa (KR ym.). Ei muita syyshavaintoja. Kyseessä oli melko aikainen muuton loppu.

Kirjokerttu *Sylvia nisoria*

Jurmon pesivät linnut olivat paikalla 13.8. saakka. Vain yksi kunnollinen syyshavainto tehtiin, kun Turn Pansion Shellillä rengastettiin 11.8. nuori lintu (VM). Mantereella melko perinteinen esiintyminen, saaristossa oli ehkä normaalia vähäisempi.

Hernekerttu *Sylvia curruca*

Muutto alkaa elokuun alkupuolella, mutta Jurmon havainnoista tieto ei selviä, sillä laji pesii saarella. Pidetään ensimmäisenä vaikka kolmen yksilön rengastusta Turun Pansion Shellillä 11.8. (VM). Seuraavan kerran hernekerttuja tavattiin yhtä enemmän Rauvolassa 30.8., jolloin 4 rengastettiin ja yksi kontrolloitiin (SKu). Jurmossa oli muutama hernekerttu syyskuun alkupuolella ja 15.9. tavattiin 5 ja 16.9. peräti 13 (HA-E, HHm, PLi). Kun vielä mainitaan mantereen viimeinen Halikonlahdella 22.9. (HKl) ja 4 yksilöä Jurmossa samana päivänä (SSLTY), niin jäljelle jää vain Jurmosta yksi syyskuinen ja kaksi lokakuista: 4.10. 1 ja 7.10. 1 (JG ym.). Viimeiset tavattiin vähän normaalia aiemmin.

Pensaskerttu *Sylvia communis*

Syysmuuton alkua on mahdoton määrittää, sillä laji pesii myös ulkosaaristossa, kuten Jurmossa. Jurmon syyspuolen suurin summa oli kuitenkin 29.7. 12p (JHe ym.). Elokuussa Jurmon päiväsummat olivat korkeimmillaan vain 6 yksilöä, joten mitään erityistä ei päämuutosta pysty sanomaan. Rauvolassa rengastettiin 30.8. 3 ja kontrolloitiin 1 (SKu), mikä sekin tuskin kertoo yhtään mitään erityistä. Syyskuussa laji oli jo harvalukuinen ja siitä tehtiin vain muutama havainto Jurmon ulkopuolella. Jurmossa oli pieni huippu aika myöhään, kun saarella laskettiin 15.9. 7p (HA-E, HHm). Samana päivänä nähtiin Houtskarissa 4 (AK, KR, RLi). Tämän jälkeen vain neljä havaintoa: 20.9. Jurmo 1 (SSLTY), 21.9. Korppoo Wattkast 1 (RN), 22.9. Jurmo 1 (SSLTY) ja 25.9. Jurmo 1 (RN). Muutto loppui normaalia aiemmin.

Lehtokerttu *Sylvia borin*

Lajin varsinaiselta muuttoajalta elokuussa on Tiirassa hyvin vähän havaintoja ja lähes pelkästään tietoja muutamien yksilöiden rengastuksista. Jurmoon ensimmäinen syyslentu saapui hyvin myöhään 1.9. (OK ym.). Lehtokerttu oli Jurmossa hyvin harvalukuinen ja yhteensä syyskuussa nähtiin vain 9 yksilöä. Muualta voi mainita pari havaintoa: 16.9. Vekara 8 ja 22.9. 3 (RHe, MLe). Laji on normaalisti jo syyskuun lopussa harvinainen¹, mutta tänä syksynä tehtiin vielä lokakuussa neljä havaintoa: 14.10. Morgonlandet 1 (JC ym.), 14.10. Uudenkaupungin Pullonkari 1 (HH, RM),

18.-20.10. Vekara 1 (PA, RHe, MLe) ja viimeinen hyvin myöhään 23.10. Halikonlahdella (MTu, KK ym.).

Mustapääkerttu *Sylvia atricapilla*

Elokuulta on pari havaintoa rengastuksista: 18.8. Särkisalo Förby 1 (PLo, HE) ja 30.8. Rauvola 2 (SKu). Jurmoon ensimmäinen saapui 14.9. ja heti seuraavana päivänä saarella oli 8 mustapääkerttua (HA-E, HHm, PLi). Vekarassa tavattiin 16.9. 17 ja 22.9. 33 mustapääkerttua (RHe, MLe). Jälkimmäinen lukema on syksyn kertymäennätys. Jurmossakin oli 22.9. 7 (SSLTY). Lokakuun alkupuolella tavattiin Jurmossa 7.10. 7 (JG ym.), mutta muualla oli hiljaisempaa. Jurmossa oli 17.10. 6 ja 18.10. 5 (RN) sekä 18.10. Vekarassa 9 (PA, RHe, MLe). Viimeiset kunnon syysmuuttajat tavattiin lokakuun lopulla: 28.10. Jurmo 2 (JHe ym.) ja 28.10. Rihtniemi 1 (HKo ym.). Vuoden viimeinen lintu löytyi ruokinnalta, kun Kaarinan Hovipellossa tavattiin 1n 29.11. (TT, TK).

Idänuunilintu *Phylloscopus trochiloides*

Lajista ei tehty havaintoja.

Sirittäjä *Phylloscopus sibilatrix*

Sirittäjän muutto on varsin aikainen ja hankalasti havainnoitava. Jurmossa tavattiin 1 yksilö 10.-12.8. (JHe ym.). Tämän jälkeen laji havaittiin vain neljä kertaa. Kustavin Katanpäässä oli 13.8. 1 (RV), Uudenkaupungin Hangossa rengastettiin 19.8. 1 (PA) ja Sauvon Tapilassa tavattiin 1 yksilö 25.8. (TLs, HKo, JLu). Viimeinen havainto oli hyvin myöhäinen ja sivusi kakkossijaa myöhäisyydessä, kun Uudenkaupungin Vekarassa nähtiin 22.9. 1 sirittäjä (RHe, MLe).

Tiltalti *Phylloscopus collybita*

Lajin muuton aloitus on hankala määrittää. Jurmon syyskauden ensimmäinen havainto on 8.9. (VO ym.). Jurmon havaintojen perusteella muuttoa on vaikea hahmottaa, sillä saarella nähtiin syksyn aikana vain 9 yksilöä. VSL:n¹ mukaan muuton huippu on syyskuun lopulla, jota kuvastaa hyvin 22.9. Vekarassa havaitut 20 tiltalttia (RHe, MLe). Määrä on viime vuosien näkökulmasta hyvä. Muut syyskuun lopun lukemat ovat vaatimattomia. Pöytyän Auvaisissa oli 23.9. 3p(MTa) ja 30.9. Vekarassa 3 (RHe, MLe). Lokakuun alkupuolelta on jonkin verran havaintoja eri puolilta 1-2 yksilöstä kerrallaan. Kuun loppupuolella oli jälleen pieni muuttoryntäys, kun 14.10. Morgonlandetissa oli 10 (JC ym.) ja Kuggskärissä 4 (MA, MKa, SS) ja 18.10. Vekarassa 6 (PA; RHe, MLe). Syksyn viimeinen havainto tehtiin normaalia aiemmin, sillä 21.10. Jurmossa (SKu, RLi) nähty oli syksyn viimeinen. Vekarassa 18.10. tavatuista linnuista yksi on merkitty Tiiraan maininnalla maasto-tristis.ARK

Pajulintu *Phylloscopus trochilus*

Muutto alkaa heinä-elokuun vaihteessa¹. Turun Pansion Shellillä rengastettiin 26.7. 12 (SKu), 1.8. 9 ja 11.8. 17 (VM). Viimeisenä päivänä paikalla arvioitiin olleen 40 pajulintua. Elokuun lopussa 30.8. Rauvolassa tuli verkoista 38 pajulintua (SKu). Tämän jälkeen jonkinlaisia lukemia on lähes pelkästään Jurmosta, jossa sielläkin määrät olivat vaatimattomia. Pajulintuja tavattiin Jurmossa 14.9. 10, 15.9. 70 ja 16.9. 35 (HA-E, HHm, PLi). Muutaman päivän hiljaisemmän jakson jälkene oli saarella tas 22.9. 55 ja 23.9. 22 (SSLTY) sekä 24.9. 15 (RN). Samoihin aikoihin tavattiin suurimmat määrät myös muualla: 17.9. Rymättylä Aasla 18 (LS), 17.9. Rihtniemi 21 (TTr, JW) sekä 22.9.

Vekara 40 (RHe, MLe). Näiden jälkeen nähtiin vain 1-2 yksilöä enää muutaman kerran ja lokakuulta on vain kolme havaintoa: 1.10. Jurmo 1 (JG ym.), 6.10. Rihtniemi 1 (AK, KK) ja muita selvästi myöhemmin 18.10. Vekara 1 (PA, RHe, MLe). Vaikka viimeinen olikin vähän keskimääräistä myöhemmin, niin muutto loppui muilta osin selvästi normaalia aiemmin. Vekaran havainto on 12. lokakuun puolivälin jälkeen nähty pajulintu maakunnassa.

Hippiäinen *Regulus regulus*

Syysmuutto alkoi, kun Jurmoon ilmestyivät ensimmäiset 5 hippiäistä 23.8. (PTo). Syyskuun 1. päivä saarella oli 3 (OK ym.) ja tästä eteenpäin esiintyminen oli jokapäiväistä. Jurmossa oli 14.9. 20 (HA-E), 20.9. 100 ja 21.9. 200 (SSLTY). Jurmossa oli mahtava massapäivä 23.9., kun saarella laskettiin 3025 yksilöä, joista peräti 720 merkittiin muuttaviksi (SSLTY). Tämä määrä ylittää mitalisijoille kaikkien aikojen massapäivistä. Seuravaana päivänä määrä oli laskenut 200 hippiäiseen ja 25.9. saarella oli enää 100 (RN). Pienen tauon jälkene tavattiin lokakuussa jälleen kohtuullisen paljon hippiäisiä, kun Jurmossa oli 30.9. 150, 1.10. 250, 6.10. 150 ja 7.10. 230 yksilöä (JG ym.). Samaan aikaan oli 6.10. Utössä 400 ja 7.10. 600 hippiäistä (LNI ym.). Pienen tauon jälkeen tavattiin 14.10. jälleen Dragsfjärdissä kohtuullisia määriä, kun Kuggskärissä oli 700 (MA, MKA, SS) ja Morgonlandetissa 500 yksilöä (JC ym.). Tämän jälkeen muutto hiljeni, sillä vain 20.10. Jurmossa tavattu 100 yksilöä (SKu, RLi) ja 27.10. 20 (JHe ym.) olivat vähän isompia määriä. Jurmon syksyn viimeiset hippiäiset tavattiin 4.11. (ME ym.). Syyslaskennoissa marraskuun alkupuolella tavattiin 8,42 yksilöä 10 reittikilometriä kohden, joka on vähemmän kuin syksyjen 1975-98 keskiarvo 12,94 yks./10 reittikm, mutta ei poikkea niin paljoa viime aikojen syksyistä. Jurmossa tavattiin yksi hippiäinen 15.12. (HA-E, TTu), mutta muuten loppusyksyn havainnoissa ei ole erityistä.

Harmaasieppo *Muscicapa striata*

Parin satunnaisen kesähavainnon jälkeen Jurmoon saapui ensimmäinen syysmuuttaja 12.8. 1p (JHe). Lajilla havaittiin Lövössä myös päivämuettoa parina elokuun lopun päivänä: 19.8. 23m (HLi) ja 26.8. 36m (TNI, HLi ym.). Jurmon huippu oli vaatimaton, sillä 23.-24.8. saarella oli 10p (PTo). Syyskuun alkupuolella määrät olivat jo pieniä ja Tiirassa on vain pari havaintoa Jurmon ulkopuolelta. Jurmossa oli 15.9. 7 (HA-E, HHm) ja 16.9. Vekarassa 10 (RHe, MLe). Tämän jälkeen lajista on syyskuulta Tiirassa havainto Jurmon ulkopuolelta vain Turun Vartiovuorelta 21.9. (KR). Jurmossa oli 21.9. 6, 22.9. 9 ja 23.9. 1 (SSLTY). Syksyn viimeinen oli melko myöhäinen: Dragsfjärd Morgonlandet 14.10. 1 (JC ym.).

Pikkusieppo *Ficedula parva*

Ensimmäinen syysmuuttoa koskeva havainto tehtiin 23.8. Jurmossa (PTo) ja toinen Mietoisten Kuustonlahdella 26.8. (TLs, AK, HKo). Syyskuussa tehtiin viisi havaintoa viidestä yksilöstä. Kaikki muut olivat ulkosaaristosta, paitsi 17.9. Rymättylän Aaslan Ylikylässä 1 np (LS). Lokakuulta on viisi havaintoa yhteensä 7 yksilöstä. Havainnoista kaksi oli Jurmosta sekä yksi Utöstä Vekarasta ja Morgonlandetista. Utössä oli 7.10. 3 yksilöä (LNI ym.). Viimeiset havainnot olivat 14.10. Morgonlandet 1 (JC ym.) ja 21.10. Jurmo 1 (RLi). Viimeinen havainto on kautta aikain toiseksi myöhäisin.

Kirjosieppo *Ficedula hypoleuca*

Kirjosiepon muuton ensimmäinen havainto koskee todellisia muuttajia, kun 19.8. Lövössä muutti 6m (HLi). Jurmossa syksyn ensimmäinen kirjoseppo näkyi vasta 24.8. (PTo), jonka jälkeen

syyskuun aikana saarella nähtiin vaivaiset 8 yksilöä! Muuton huippua kuvatkoon Turun Vartivuorella 27.8. 4p ja 28.8. 8p (KR). Syyskuulta on Jurmon lisäksi vain kolme muuta havaintoa Tiirassa. Syyskuun jälkipuoliskolla tehtiin vain kaksi havaintoa: 21.9. Korppoo Wattkast 1 (RN) ja 24.9. Jurmo 1 (RN).

Viiksitimali *Panurus biarmicus*

Loppukesällä elokuussa useimmat havainnot koskevat vielä pesimäpaikkoja ja ne on julkaistu kesäkatsauksessa. Tässä pari lisäystä näihin loppukesän lintuihin: Friskalanlahti 19.8. 2 (MHa) ja 1.9. 2 (TT, MTu) sekä 31.8.-1.9. Sjöfax 1 (HLi). Syyskuun alkupuolelta on yksi havainto Mynälahdelta ja yksi Paimionlahdelta sekä 12.9. Rymättylän Aasla 2 (LS). Kuun jälkipuoliskolla havaintoja tehtiin jo yhdeksän. Nyt linnut olivat jo kunnolla parveutuneet, sillä 23.9. tavattiin Mynälahdella 12 (KR ym.), 25.9. Paimionlahdella 15 (VR) ja Otajärvellä 29.9. 3p (TS). Lisäksi nähtiin Houtskarın Björkössä 16.9. 1k (KR ym.), 17.9. Aasla 6 (LS) ja 30.9. Västanfjärd Lammalaviken 1 teki lähtöryityksiä (HLi). Lokakuussa tavattiin viiksitimaleita kohtuullisen suuria määriä ja myös vaelluksella. Paimionlahdella oli 6.10. 15 yksilöä 3a kierteleviä (VR) ja samana päivänä Piikkiönlahdella 59 yksilöä vaelsi useina parvina lahden ruovikkoa seuraten länteen ja lahdelle jäi vielä 20p (JHe). Laupustensalmella Kustavissa oli 7.10. 10p (JKå) sekä Paimionlahdella 13.10. 25p (JKå), 19.10. 54 kiert (VR). Lisäksi tavattiin Ruissalossa 14.10. 20p (TLs). Vaeltelusta kertovat myös kaksi ulkosaaristohavaintoa: 13.10. Vekara 6 (RHe, MLe, KG) ja 20.10. Isokari 1 (JHe). Näiden mainittujen havaintojen lisäksi lokakuussa havaittiin 30 yksilöä seitsemällä eri paikalla rannikon ruovikoissa ja Otajärvellä. Marraskuulta on seitsemän havaintoa yhteensä 29 yksilöstä. Niistä mainittakoon 2.11. Velkua Teersalo 8 (MHa), 3.11. Isokari 1 (PKu, MO), 6.11. Otajärvi ä (JKy), 18.11. Mietoinen Kumiruona 10p (BG ym.). Joulukuussa tavattiin neljällä paikalla yhteensä 8 yksilöä. Eniten oli Paraisten Pettebyssä, jossa oli 16.12. 4 (JVu).

Pyrstötiainen *Aegithalos caudatus*

Elokuulta ei ole yhtään ja syyskuulta on vain kaksi havaintoa: 15.9. Parainen Ekholmen parven ä (JA) ja 21.9. Salo Anjala 2ä (MA). Vaellus alkoi hyvin nopeasti ja laaja-alaisesti lokakuun alkupuolella. Jurmossa oli 5.10. 30 ja 6.10. 20 (JG ym.). 6.10. havaittiin lisäksi viidellä muualla paikalla yhteensä noin 180 lintua. Näistä mainittakoon 100m Uudenkaupungin Hangossa (PA). Seuraavana päivänä pyrstötiaisia tavattiin 7 paikassa yhteensä noin 210 yksilöä. Eniten nähtiin Kustavin Laupustensalmella 59m (JKå). Muutaman päivän hiljaiselon jälkeen tuli vaelluksen komea huipentuma. Dragsfjärdin Kuggskärissä oli 12.10. 200 (MA, MKa, SS), 13.10. Jurmossa 150 (BB, JHe, PTo) ja Kuggskärissä 100. Huippupäivänä 14.10. tavattiin Kuggskärissa ja lähellä olevassa Morgonlandetissa (JC ym.) molemmissa saarissa 500 pyrstötiaista. Osa voinee olla samoja lintuja? Vasikkarissa oli lisäksi 14.10. 150 (HH, RM), joten vaellusta oli myös Selkämeren rannikolla. Tämän jälkeen oli taas muutama päivä hiljaisempaa, kunnes 18.10. Rihtniemessä vaelsi 216m 15a (ET, RB, RK), 19.10. 96 (JKy, TVi), 20.10. 70 (AK ym.), 21.10. 134 (HKo ym.), 24.10. 60 (HKl, KK) ja 28.10. 50 (HKO ym.). Muualla määrät olivat tänä aikana pienempiä. Tämän jälkeen ei enää tavattu vaeltavana juuri minkäänlaisia määriä, vaan havainnot siirtyivät mantereelle yksittäisiin parviin. Syyslaskennassa marraskuun alussa pyrstötiaisia tavattiin 11,75 yksilöä 10 reittikilometriä kohden. Syksyjen 1975-98 keskiarvo oli 0,81 yksilöä/10reittikm. Pelkästään nämä luvut kertovat, että vaelluksen jälkeen maakuntaan jäi poikkeuksellisen paljon pyrstötiaisia. Loppuvuonna tavattiin satunnaisia parvia runsaasti eri puolilla.

diagrammi??

Hömötiainen *Parus montanus*

Lajista on muutama syysliikkumishavainto. Ensimmäinen oli, kun Rihtniemessä 26.9. havaittiin 30m (TTr). Hieman myöhemmin 30.9. nähtiin 5m (TSa ym.). Tähän varsinainen liikehdintä tyrehtyi, mutta 20.10. oli Isokarissa 3 (JHe) ja Vekarassa 10 (PA). Syyslaskennassa marraskuun alussa hömötiaisia tavattiin 4,89 yksilöä 10 reittikilometriä kohden. Syksyjen 1975-98 keskiarvo oli 8,71 yksilöä/10reittikm. Loppuvuonna tavattiin satunnaisia eri puolilla. Niistä mainittakoon kaksi talvireittitulosta. Paraisten Stortervossa laskettiin 13.11. 25 yksilöä (KOP) ja Laitilan Pehtjärvellä 30.12. 7 (AS, HR). Marras-joulukuun 28 hömötiashavainnosta Tiirassa on vain 8 muun henkilön kuin Jari Helstolan ilmoittamia.

Töyhtötiainen *Parus cristatus*

Hyvin vähän tehtiin poikkeavia havaintoja, tässä muutama vähän erikoisemmilta paikoilta. Dragsfjärdin Furuskärillä tavattiin 18.8. 1 ja Örössä 3 (SKu) sekä Kuggskärillä 29.9. 1 (MA ym.) ja 13.-14.10. 2 (MA, MKa, SS). Edustavanko nämä jotakin liikehdintää on epäselvää. Rihtniemestä ilmoitettiin syksyn aikana 8 yksilöä, mutta yhdessäkään ei ole mitään viitettä vaelluksesta. Taitavat olla niemellä pesiviä. Syyslaskennassa marraskuun alussa töyhtötiaisia tavattiin 4,07 yksilöä 10 reittikilometriä kohden. Syksyjen 1975-98 keskiarvo oli 4,68 yksilöä/10reittikm. Loppuvuonna tavattiin satunnaisia eri puolilla. Niistä mainittakoon kaksi talvireittitulosta. Paraisten Stortervossa laskettiin 13.11. 18 yksilöä (KOP) ja Laitilan Pehtjärvellä 30.12. 6 (AS, HR)

Kuusitiainen *Parus ater*

Kuusitiaisella oli pieni vaellus, jonka alku jo elokuussa viittasi suurempaan liikehdintään. Lövössä muutti 19.8. 11m 2a (HLi), joka aloitti liikehdinnän. Tämän jälkeen ei kuitenkaan oikein taphtunut mitään. Rihtniemessä oli 1 yksilö 1.9. (JSa ym.) ja seuraavat vasta 16.9. Korppoon Gyltössä 5m (JHe). Jurmoon syksyn ensimmäinen saapui 21.9. (SSLTY) ja syyskuun aikana tämän jälkeen nähtiin saarella vain 10 yksilöä. Kustavin Laupusen Korkiakalliolla muutti 23.9. 10m (AS) ja Korppoon Gyltössä samana päivänä 37m (JHe). Vaellus huipentui lokakuun alussa, jolloin Jurmossa tavattiin 5.10. 30, 6.10. 30 ja 7.10. 10 yksilöä (JG ym.). Utössä oli samaan aikaan 6.10. 10 yksilöä (LNI ym.). Vaellus hiipui nopeasti tämän jälkeen ja Jurmon viimeiset 3 tavattiin jo 20.10. SKu, RLi). Tämän jälkeen vain Korppoon Lempersö 29.10. havaitut 10 yksilöä (JHe) on suurempi määrä. Syyslaskennassa marraskuun alussa kuusitiaisia tavattiin 1,99 yksilöä 10 reittikilometriä kohden. Syksyjen 1975-98 keskiarvo oli 2,47 yksilöä/10reittikm. Marras-joulukuussa sekalaisia havaintoja on sieltä täältä eikä niissä ole mitään poikkeavaa. Marraskuun puolivälin jälkeisestä 17 havainnosta vastaa kolme havainnoitsijaa: Jari Helstola 13, Kaj-Ove Pettersson 3 ja Samuel Piha 1.

Sinitiainen *Parus caeruleus*

Lajin liikehdintä alkoi syyskuun jälkipuoliskolla. Ensimmäiset merkit siitä saatiin, kun 22.9. Kustavin Laupusten Korkialuodolla vaelsi 26m ja 23.9. 15m (AS) sekä 23.9. Korppoon Gyltössä 20m (JHe). Samanlaisia määriä tavattiin muutamia muitakin syyskuun loppupäivinä. Lokakuun alkupuolella oli eteläisessä ulkosaaristossa vaelluksen huippu, kun Jurmossa oli 5.10. 11p149m, 6.10. 80p150m (JHe ym.) sekä 6.10. Utössä 300 (LNI ym.). Jurmossa oli vielä 11.10. 40p70m (JHe ym.), mutta sen jälkeen määrät selvästi pienenevät. Sen sijaan Rihtniemessä vaellus oli vasta alkamassa. Siellä tavattiin 18.10. 80 (ET, RB, RK), 20.10. 105 (AK ym.) ja 21.10. 100 (TLs, HKo, TM). Tämän jälkeen oli hieman hiljaisempaa, mutta vaellus käynnistyi poikkeuksellisesti uudelleen, kun 3.11. kärjessä havaittiin 300 (PA ym.) ja 4.11. 150 (JSi ym.). Tämän jälkeen täälläkin hiljeni, mutta vielä 11.11. tavattiin 50 (JSa ym.) ja 20.11. 26m (KHa ym.). Syyslaskennoissa marraskuun alkupuolella tavattiin 37,05 yksilöä 10 reittikilometriä kohden, joka on selvästi enemmän kuin

syksyjen 1975-98 keskiarvo 11,21 yks./10 reittikm. Määrä poikkeaa myös lähisyksyjen luvuista. Loppuvuoden määriä kuvatkoon se, että Turun Pansion Shellillä rengastettiin 25.11. 29 ja 8.12. 30 sinitiaista (VM).

Talitiainen *Parus major*

Syyskuussa talitiaisen liikehdintä oli hyvin pientä, sillä siitä tehtiin vain muutama havainto. Perniön Teijon Ruukinrinteellä vaelsi 16.9. 30m (MA) seuraavien havaintojen ollessa aivan kuun lopulta, kun 29.9. Jurmossa vaelsi 16m (JG ym.) ja 30.9. neljällä paikalla 10-15m. Huippumääriä tavattiin lokakuun alussa, jolloin Jurmossa oli 5.10. 150 (47m) ja 6.10. 550 (400m) (JHe ym). Samaan aikaan oli 6.10. Utössä 100 (LNi ym.) ja hieman myöhemmin Morgonlandetissa 14.10. 100 (JC ym.). Tämän jälkeen ainoa merkittävämpi liikehdintää osoittava havainto oli 20.10. Rihtniemi 75 N (JSi ym.). Syyslaskennoissa marraskuun alkupuolella tavattiin 51,89 yksilöä 10 reittikilometriä kohden, joka on enemmän kuin syksyjen 1975-98 keskiarvo 49,08 yks./10 reittikm, mutta vastaa viime syksyjen lukemia. Loppuvuodesta ei erityisiä havaintoja, mainittakoon kuitenkin, että marraskuun puolivälin jälkeen Tiiraan ilmoitetuista 33 havainnosta on 28 ilmoittanut Jari Helstola.

Pähkinänakkeli *Sitta europaea*

Lajilla oli pieni vaellus, jonka ensimmäinen havainto tehtiin 6.10. yhdestä yksilöstä Rihtniemessä (ERo, TRo). Seuraavat havainnot tehtiin 15.-21.10. kun Kaarinan Hiiskanmäessä 1 rengastettiin (MSj ym.) ja 15.-25.10. Uudenkaupungin Sorvakossa 1p (PA). Ruissalossa oli 18.10. 1p (TLs) ja 29.10. alkaen ainakin 16.3.2002 saakka 1p Salon Vuohensaarella (TNn ym.). Samana päivänä 29.10. näkyi myös Halikon Angelniemen kirkolla 1 (TNn). Kiikalan Kirkonkylässä oli 1 yksilö lokakuun lopusta marraskuun alkuun ruokinnalla (Sirikka Kakko) ja Uudessakaupungissa tavattiin lisäksi yksi yksilö ”syksyllä” (ilmoitti PA). Ruissalossa tavattiin kasvitieteellisessä puutarhassa 6.11. 1 (KR) ja 11.11. alkaen noin vuodenvaihteeseen Pikku-Pukintien ja Jarno Saarisen tien risteyksessä (LNi ym.). Pöytyän Riihikoskella oli lokakuun lopusta lähtien ainakin 28.12. saakka 1 (MTa ym.). Kaarinan Kuusistossa Koulutiellä oli 20.11. alkaen 2.1.2002 saakka 1p (JJN ym.) ja Perniön Mathildedalissa tavattiin 30.11.-1.12. 1p (HKl, EG). Yhteensä tavattiin 11-13 yksilöä riippuen siitä, miten Ruissalon määriä tulkitaan. Lokakuussa löytyi 8 ja marraskuussa 2 yksilöä. Alalaji määritettiin europaeaksi kolmessa tapauksessa.

Puukiipijä *Certhia familiaris*

Syksyn aloittaja oli 1.9. Jurmossa (OK ym.) havaittu puukiipijä ja seuraavakin oli samassa paikassa 14.9. (HA-E). Turun Vartiovuorenpuistossa oli 21.9. 2 (KR) ja 22.9. Jurmossa 10 (SSLTY). Suurimmat määrät tavattiin lokakuussa ja lähes kaikki Jurmossa. Kuggskärissä oli 29.9. 10 (MA ym.) ja 30.9. Jurmossa 15 yksilöä (JG ym.). Rihtniemessä oli 4.10. 10 (HKl, KK) ja Jurmossa lajia tavattiin seuraavasti: 5.10. 20, 6.10. 40 ja 7.10. 20 (JG ym.). Vähän myöhemmin nähtiin 14.10. Kuggskärissä 9 (MA, Mka, SS) ja Jurmossa 20.10. 15 ja 21.10. 20 (SKu, RLi). Rihtniemessä nähtiin 24.10. 5 (HKl, KK), jonka jälkeen määrät putosivat talviselle tasolle. Syyslaskennassa marraskuun alussa puukiipijöitä tavattiin 2,32 yksilöä 10 reittikilometriä kohden. Syksyjen 1975-98 keskiarvo oli 1,90 yksilöä/10reittikm. Syksyn määrää voi pitää viime aikoina tavallisen suuruisena.

Kuhankeittäjä *Oriolus oriolus*

Lajista ei tehty syyshavaintoja.

Pikkulepinkäinen *Lanius collurio*

Jurmossa ei lajin muutosta tänä syksynä saatu selvää kuvaa, sillä saarella pesineet linnut vähitellen vain poistuivat eikä mitään erityistä huippua elokuussa koettu. Muuallakin elokuun havainnot ovat aika satunnaisia. Syyskuun alusta on Tiirassa kaksi havaintoa ja seuraavassa kaikki syyskuun puolivälin jälkeiset havainnot: 15.9. Jurmo 4 (HA-E, HHm, PLi), 15.9. Houtskari Björkö 1 (KR, RLi, AKa), 16.9. Perniö Laukanlahti 2 juv (MA), 16.9. Perniö Torkkila 2 juv (MA) ja viimeinen 17.9. Korppoo Wattkast 1 juv (RN). Viimeinen havainto tehtiin selvästi normaalia aiemmin.

Isolepinkäinen *Lanius excubitor*

Syksyn aloitti hyvin keskimääräiseen aikaan Laitilassa 16.9. nähty isolepinkäinen (PA). Seuraavat tavattiin 19.9. Turun Muhkurissa (EL) ja Karinaisten Rahkiolla (TNn) ja 20.9. tavattiin vielä pari lintua sisämaassa. tämän jälkeen muutto piristyi, sillä 21.-25.9. tavattiin yhteensä 8 yksilöä. Eniten nähtiin 24.-25.9. Jurmossa 2 (SSLTY) ja 23.9. Kustavin Laupusen Korkialuodossa 2m (AS). Syyskuun lopulla 26.-30.9. tavattiin yhteensä 18 yksilöä. Yhdellä paikalla tavattiin korkeintaan kolme yksilöä: 29.9. Turku Muhkuri (EL) ja Mynälahti (TSu) sekä 30.9. Uusikaupunki Hanko (PA). Lokakuun alussa 1.-5.10. tavattiin yhteensä 9 yksilöä, joista eniten 5.10. Pöytyän Kontolanrahkalla 4 (MTa). 6.-10.10. tavattiin 5 yksilöä, joista eniten 6.10. Jurmossa 3 (JHe ym.). 11.-15.10. tavattiin 8 yksilöä, joista 15.10. Kuggskärissä 2 (MA, MKa, SS). Tämän jälkeen määrät vähenevät ja 16.-20.10. tavattiin enää 4 ja 21.-25.10. 2 ja 26.-31.10. 5 yksilöä. Syyslaskennassa marraskuun alussa isolepinkäisiä tavattiin 0,27 yksilöä 10 reittikilometriä kohden. Syksyjen 1975-98 keskiarvo oli 0,14 yksilöä/10reittikm. Marraskuun alkupuolella tavattiin 13 yksilöä ja loppupuolella samoin 13 yksilöä. Marraskuun havainnoista mainittakoon Paraisten Atun Västervikillä 3.11. olleet 3 isolepinkäistä (BB, MD, KOP). Joulukuussakin laji tavattiin tavallista enemmän. Kuun alkupuolella nähtiin 12 yksilöä ja jälkipuoliskolla 10 yksilöä. Västervikillä oli 2 yksilöä 16.12. (KOP), muutoin nähtiin vain yksittäisiä isolepinkäisiä.

Närhi *Garrulus glandarius*

Närhellä oli hyvä vaellus syksyllä 2001. Rihtniemessä oli satunnaisia paikallisia yksilöitä jo elokuussa, mutta hämmästyttävästi ensimmäinen kunnan merkki vaelluksesta oli yhden närhen ilmestyminen Jurmoon 8.9. (VO ym.). Syyskuun puolivälin jälkeen vaellus sai paremmin puhtia. Perniön Teijon Ruukinrinteellä vaelsi 16.9. 7m (MA), mutta vasta 22.9. tavattiin liikettä eri puolilla maakuntaa: Parainen Mattholmsfladan 15 (JLm), Kustavi Laupunen Korkialuoto 35m (AS), Pöytyä Auvainen 12m (MTa) ja Lövä 36m (SKu, LNi). Vaelluksen huippu osui syyskuun lopulle. Jurmossa tavattiin syksyn toinen närhi 23.9. (SSLTY) ja Lövössä vaelsi samana päivänä 51m (HLi ym.). Paimionlahdella vaelsi 25.9. 34m (VR), mutta huippu oli 29.9., jolloin Korkialuodossa vaelsi yhteensä 272 närheä (250 W 49a, 15 E ja 7 S) (AS). Tämä määrä kolkuttelee maakunnan vaellusten kärkisijoja. Ehkä osittain samoja lintuja nähtiin Kustavin Laupustensalmella, jossa havaittiin 78m 20a (JKå). Seuraavana päivänä 30.9. Korkialuodossa vaelsi 112 W 22a (AS) ja Laupustensalmella 44 (JKå). Muualla maakunnassa nähtiin 30.9. Uudenkaupungin Hangossa 30m (PA), Pöytyän Haverissa 31m (MTa) ja Rihtniemessä syksyn suurin määrä 11m (TSa ym.). Tämän jälkeen vaellus hiljeni nopeasti. Haverissa vaelsi 6.10. 10 (MTa) ja Uudenkaupungin Liesluodossa 7 (KR, RLi, JJJ). Näiden jälkeen viimeinen havainto jonkinlaisesta liikkeestä on 20.10. Paraisten Bålbergetistä 12 kiertelevää (KOP). Syyslaskennassa marraskuun alussa närhiä tavattiin 5,57 yksilöä 10 reittikilometriä kohden. Syksyjen 1975-98 keskiarvo oli 3,49 yksilöä/10reittikm. Hieman siis vaellus näkyy näissäkin luvuissa. Tämän jälkeen ei erityisiä havaintoja.

Harakka *Pica pica*

Syksyltä on muutama liikkumiseen liittyvä havainto. Syksyn ensimmäinen oli 18.10. Vekarassa (PA, RHe, MLe). Rihtniemessä harakoita tavattiin seuraavasti: 20.10. 4 S (JSi ym.), 24.10. 10p (HKI, KKu) ja 27.10. 3 (JSa ym.). Viimeinen liikkua oli Korppoon Gyltössä 24.11. 1 S (JHe). Syyslaskennassa marraskuun alussa harakoita tavattiin 10,63 yksilöä 10 reittikilometriä kohden. Syksyjen 1975-98 keskiarvo oli 12,18 yksilöä/10reittikm.

Pähkinähakki *Nucifraga caryocatactes*

Syksyn ensimmäisenä havaintona voi pitää Perniön Teijon laskettelurinteellä 24.7. havaittua hakkia (AK, TLs). Seuraavat liikkumiseen vivahtavat havainnot olivat 6.8. Perniö Koski as 4 S ja Saarenjärvi 3 SE (HLi) sekä 6.8. Kuusistonlahti 1 SE (TT, TK). Näistä alkoi heikko vaellus, jota kesti syyskuun loppuun. Vaikka tilannetta hieman sotkevatkin pesimäalueella saaristossa tavatut linnut, niin vaelluksen kuva kuitenkin havainnoista hahmottuu. Elokuun alkupuolella 1.-10. 8 tavattiin 10 yksilöä edellä mainitut mukaan lukien. Seuraavalla 10 päivän jaksolla 11.-20.8. tavattiin 28 yksilöä. Näistä mainittakoon 18.8. Halikko Angelniemi 4 SW (JTe) ja 19.8. Lövä 5m (HLi) sekä 20.8. Paimionlahti 3 E (TNn). Seuraavalla jaksolla 21.-31.8. tavattiin 25 yksilöä. Galtarbyvikenillä muutti 25.8. 4m (HLi) ja samana päivänä oli Korppoon Gyltössä 4 (JHe). Eniten ja samalla koko syksyn suurin määrä tavattiin kuitenkin 26.8. Lövässä, jossa oli 10m (HLi ym.). Syyskuun alussa 1.-10.9. tavattiin 13 yksilöä. Selvästi eniten havaittiin 1.9. Kuusistonlahdella, jossa muutti 7m (JKå). Muut havainnot koskivat 1-2 yksilöä kerrallaan. Syyskuun puolivälissä 11.-20.9. tavattiin 24 yksilöä, joista kuitenkin osa oli paikallisia hakkeja Korppoossa ja Houtskarissa. Selvästi eniten tavattiin 16.9. Vekarassa, jossa oli 6 hakkia (RHe, MLe). Syyskuun lopulla 21.-30.9. tavattiin yhteensä 20 hakkia, joista jälleen muutama Houtskarin lehdossa. Gyltössä oli 23.9. 6 hakkia (JHe). Vaelluksen loppu oli varsin äkkinäinen, sillä viimeiset muuttolennoissa olevat hakit havaittiin 29.9. Kustavi Laupunen Korkialuoto 1 W (AS) ja Laitila Untamala 1m (TSu). Lokakuulta ei ole yhtään havaintoa Tiirassa ja marraskuultakin vain kaksi: 4.11. Parainen Finnby 1p (MH) ja 27.11. Raisio Lumilantie 1 (HP). Samoin joulukuulta on kaksi havaintoa: 11.12. Houtskari Vikos 2 (TNn) ja 31.12. Houtskari Kivimo 3 (KR ym.).

Naakka *Corvus monedula*

Naakoilla on tapana loppukesällä kokoontua isoihin ja liikkuviin parviin. Mainittakoon niistä tässä pari Tiirassa ollutta havaintoa. Perniön Pyyntalossa oli 8.8. 400 (MA), Halikonlahdella 10.8. 800 (TLs, JLu) ja Perniön Saurussa 17.8. 400 (MA). VSL:n mukaan syysmuutto alkaa syyskuun lopussa¹. Tätä ennen tehtiin muutama liikkumiseen viittaava havainto, mutta ne tuskin laittavat romukoppaan muuton ajoitusta. Rihtniemessä muutti 1.9. 6 S (TSa ym.), Jurmossa oli 16.9. 5 (HA-E, HHm, PLi) ja Houtskarin Björkössä 1 (KR ym.). Kustavin Laupusen Korkialuodolla muutti 29.9. 8m ja 30.9. 15m (AS), joka kuvanee muuton alkua aika hyvin. Muutto käynnistyi kunnolla lokakuun alkupuolella ja Jurmossa muutti 6.10. 142m ja 11.10. 497m (JHe ym.). Päämuuttoreitillä Selkämeren rannikolla ei tänä syksynä päästy kovin korkeisiin lukemiin, sillä 18.10. Rihtniemessä lasketut 1540 naakkaa (RB, RK, ET) oli syksyn suurin muutto. Pari päivää myöhemmin 20.10. Jurmossa muutti 379m (SKu, RLi) ja Isokarissa 801m (JHe ym.). Hyvin pian tämän jälkeen muutto jo loppui, viimeiset ilmoitetut muuttajat olivat 24.10. Rihtniemi 16m (HKI, KK) ja Korppoon Gyltö samoin 16m (JHe). Syyslaskennoissa marraskuun alkupuolella tavattiin 37,16 yksilöä 10 reittikilometriä kohden, joka on selvästi suurempi kuin syksyjen 1975-98 keskiarvo 10,04 yks./10 reittikm. Lukema on lähivuosien suurin. Marras-joulukuulta ei ole yhtään havaintoa Tiirassa maakunnan naakkapääkaupungista Turusta. Sen sijana muualta voi mainita 25.11. Salo Korvenmäen jäteasema 150p (MA) ja 2.12. Parainen Rauhala 120p (KOP). Kuvastavat kaatopaikkojen määriä. Lisäksi kymmenien yksilöiden havaintoja on Korppoon keskustasta (JHe) ja Laitilasta (JKy).

Mustavaris *Corvus frugilegus*

Ensimmäinen syyspuolen havainto tehtiin hyvin aikaisin, kun Paimionlahdella oli 1 nuori kiertelevä 30.8. (MTu). Paremmiin tavalliseen aikaan olivat liikkeellä Turun Muhkurissa 2 nuorta W 22.9. (EL) ja samana päivänä Liedon keskustassa 1p (VPe). Jurmossa mustavariksia tavattiin kohtuullisen paljon: 30.9. 1m (JG ym.), 3.10. 1 (JG ym.), 11.10. 1m (JHe ym.) ja 13.10. 10m (BB, PTo, JoH). Selkämeren muuttoa ei tänä vuonna havaittu käytännössä lainkaan, sillä vain kahdesti täällä tavattiin mustavariksia: 14.10. Uudenkaupungin Vasikkari 5 (HH, RM) ja 20.10. Isokari 3m (JHe). Kun vielä mainitsee Halikonlahdelta 22.10. 2 (TLs), niin syyshavainnot on käsitelty. Joulukuussa tavattiin vielä kolme yksilöä: 1.12. Halikonlahti 1 (EG, HKI), 4.12. Jurmo 1 (JHe), 17.12. Turku Urheilupuisto 1 (HKI) ja ehkä sama 18.12. Hämeensilta 1 (MU).

Varis *Corvus corone*

Mainittakoon kesältä kaksi kertymää: 30.7. Rymättylä Salonkylä 250 (HA-E) ja 22.8. Jurmo 150 (PTo). Salonkylässä oli vielä 22.9. 200p (HA-E). Ensimmäiset muuttohavainnot on ilmoitettu 29.9. Kustavin Laupusista yhteensä 38m (AS). Lokakuun alkupuolella ennen perinteistä päämuuttoaikaan tavattiin jo jonkinlaisia määriä: 6.10. Rihtniemi 124m (TSa) ja Jurmo 113m (JHe ym.), 11.10. Rihtniemi 831m (ERo, TRo) ja Jurmo 622m (JHe ym.) ja 13.10. Rihtniemi 1113m (JSa ym.). Päämuuttoaikana lokakuun puolivälin jälkeen eivät määrät olleet kovin kummoisia: 18.10. Rihtniemi 2470m (RB, ET, RK), 19.10. Rihtniemi 469m (JKy, TV), 20.10. Jurmo 550m (SKu, RLi), Uusikaupunki Pullonkari+Vasikkari 600m (TT, MTu, TK), Rihtniemi 700m (AK ym.), Isokari 1088m (JHe ym.) ja syksyn viimeinen isompi noteeraus 21.10. Rihtniemi 500m (TLs, HKo, TM). Tiiraan on palautettu pikku muuttomääriä lokakuun lopulta ja marraskuulta ja viimeiset muuttaviksi ilmoitetut on nähty 24.11. Rihtnimessä 13m (EG ym.). Syyslaskennoissa marraskuun alkupuolella tavattiin 27,10 yksilöä 10 reittikilometriä kohden, joka on jonkin verran vähemmän kuin syksyjen 1975-98 keskiarvo 35,23 yks./10 reittikm. Loppuvuodesta mainittakoon vielä 25.11. Pöytyä Auvainen 180p (MTa) ja 24.12. Parainen Rauhala 70p (KOP). Jurmossa oli joulukuussa vain yksittäisiä variksia.

Korppi *Corvus corax*

Korpista on hankala kirjoittaa mitään kovin selvää, vaikka lajista on palautettu kohtuullinen määrä havaintoja. Maskun Piuhasa laskettiin 11.7. 191 korpin suuntaavan illalla N ja todettiin kyseessä olevan ”kaatopaikkaliikenne” (KLö). Samaan ilmiöön liittyy havainto Maskun Isosuon kaatopaikalta, jossa oli 18.8. 150p (TLs). Korpit liikkuvat laajalti eikä liikkeistä ota helposti selkoa. Tässä havainnot yli 10 yksilön ilmiöistä: 6.9. Karinainen Rahkio 10p (MTa), 15.9. Tarvasjoki Horrinen-Yrjänkylä 15 (MTa), 23.9. Korppoo Gyltö 10 (JHe), 6.10. Jurmo 10 (JG ym.), 13.10. Kuggsrär 21 (MA, MKa, SS), 14.10. Uusikaupunki Lamminjärvi 30 (HH, RM), 20.10. Parainen Vånö, Bålberget 20 (KOP), 25.11. Salo Korvenmäen kaatopaikka 10, 25.11. Korppoo Strömman 20 (JHe) ja 30.11. Särkisalo Niksor 20 (HKI, EG). Syyslaskennoissa marraskuun alkupuolella tavattiin 2,43 yksilöä 10 reittikilometriä kohden, joka on enemmän kuin syksyjen 1975-98 keskiarvo 0,54 yks./10 reittikm. Lukema on huomattavan suuri ja osoittaa korpin kannan olevan nousussa.

Kottarainen *Sturnus vulgaris*

Kottaraisella on heti pesinnän jälkeen kesäkuun alusta alkaen jonkinlaista liikehdintää ja parveutumista. Paraisten Pettebyvikenille saapui jo 7.6. illalla yöpymään 150 yksilöä (EG). Jurmossa määrät kasvoivat selkeästi juhannuksena, jolloin saarella oli aiempien 20-30 kottaraisen

sijasta 23.6. 120 (JNo, EI) ja 27.6. 160 (TT, MTu). Jurmon määrät pysyttelivät tällä tasolla koko heinäkuun. Alastaron Tammiaisissa oli 6.7. 400 (SKu, RLi, JN), Paimion Puhdistamolla 10.7. 1000 (HH, RM) ja 25.7. Salon Sokerilla 600 (AL). Jurmossa oli kesän huippu 31.7., jolloin saarella oli kottaraista 445, joista 205m (LNi, H-LB). Elokuussa tavattiin kolme kertaa vähintään tuhat kottaraista: 15.8. Halikonlahti 1000 (TLs), 16.8. Kuusistonlahti 2000 (JKâ) ja 24.8. Halikko, Halikonjoki 1000 (EG, AL). Elokuussa ja syyskuun alkupuolella Tiiran havaintojen määrät olivat tavallisesti kymmeniä-muutamia satoja. Liedon Kaskalassa oli 1000p 9.9. (VPe), Liedon Rähälässä 1000p 17.9. (MTa), 23.9. Mynälahti 1000p (KR ym.) ja 28.9. Halikonlahti 1000 (HA-E). Lokakuussa havaintojen määrä putosi, mutta silti tavattiin useamman kerran merkittäviä määriä. Nousiaisten Akkoistetietillä 7.10. oli 1000 ja Mietoisten koeasemalla 1000 (HKl). Viimeinen merkittävä määrä tavattiin 22.10. Halikonlahdella, jossa oli tällöin 2000 kottaraista (TLs). Tämän jälkeen määrät pienenevät hyvin selvästi. Liedon Suopohjassa oli 27.10. 120p (VPe) ja 28.10. Halikonlahdella 80p (EG, VPe). Marraskuussa tavattiin 4.11. Uudenkaupungin Peteksessä 137 yksilöä (PA), muuten määrät olivat alle 10 yksilöä havaintoa kohden. Nämä poislukien tavattiin marraskuun alkupuolella vain 17 kottaraista ja kuun loppupuolella 16 yksilöä. Joulukuussa ei myöskään tehty paljon havaintoja, sillä kuun alkupuolella nähtiin yhteensä 19 yksilöä kuudella paikalla. Eniten oli 1.12. Raision Isosuon kaatopaikalla 6p (AS, HLi ym.). Joulukuun lopulla tehtiin vain kolme havaintoa: 18.12. Paimio Moisio 2 (TNn), 19.12. Topinoja 1 (MTu) ja 30.12. Raision kaatopaikka 3 (RHe).

Varpunen *Passer domesticus*

Lajista on Tiirassa syksyiltä kahdeksan havaintoa neljästä eri paikasta. Kaksi havaintoa ovat selviä merkkejä syysliikehännästä: 6.10. Jurmo 3m (JG ym.) ja 20.10. Isokari 1 (JHe ym.). Molemmat ovat hyviä havaintoja, sillä Jurmossa laji on havaittu edellisen kerran vuonna 1984 eikä se Isokarissakaan ole tavallinen. Molemmat havainnot mahtuvat hyvin lajin aiemman syysvaeltelun aikarajoihin. Mainittakoon muutkin havainnot: 7.11. Turku Yo-kylä 30 (RV) ja Korppoon keskusta 10.11.-22.12. 20-40 yksilöä (JHe). Laji ei ole todellakaan näin harvinainen maakunnassa, sillä syyslaskennoissa marraskuun alkupuolella tavattiin 7,08 yksilöä 10 reittikilometriä kohden, joka on huomasti vähemmän kuin syksyjen 1975-98 keskiarvo 32,82 yks./10 reittikm. Lukema on kuitenkin aika tavanomaista suuruusluokkaa viime vuosina.

Pikkuvarpunen *Passer montanus*

Lajilla on pitkä pesimiskausi, mutta pesimiseen liittyvät havainnot löytyvät kesäkatsauksesta. Halikonlahdelle kertyi jo heinäkuussa pikkuvarpusia, kun siellä tavattiin 18.7. 23 (TT) ja 19.7. 20 (AK, KK). Elo-syyskuulta on satunnaisia havaintoja eri puolilta. Elokuun suurin määrä tavattiin Halikonlahdella 6.8. 9p (TLs) ja syyskuun 16.9. Houtskarlin Hyyeissä 6p (KR, RLi, AK). Yhtään liikkumiseen viittaavaa havaintoa ei tehty. Lokakuulta on kolme havaintoa liikkumisesta: 6.10. Rihtniemi 11m E (TSa, AK, KK), 6.10. Utö a3 kiertelevää (LNi ym.) ja edelleen samana päivänä 6.10. Uudenkaupungin Hanko 1m (PA). Halikonlahdella sen sijaan tapahtui muuta, kun 13.10. pariskunta kantoi risuja sähkötolpan putkeen 13.10. (AVi). Halikonlahdelle myös kertyi pikkuvarpusia lokakuussa: 23.10. 25p (MTu ym.) ja 28.10. 26p (EG, VPe). Syyslaskennassa marraskuun alussa pikkuvarpusia tavattiin 0,63 yksilöä 10 reittikilometriä kohden. Syksyjen 1975-98 keskiarvo oli 0,03 yksilöä/10reittikm. Luvut kuvastavat hyvin pikkuvarpusen voimakasta runsastumista viime vuosina. Loppuvuodesta kertyi jälleen satunnaisia havaintoja marraskuussa 8 ja joulukuussa 10. Yksilömäärät olivat pieniä, vain muutamia lintuja. Eniten nähtiin 10.12. 6 yksilöä Mietoisten Shellillä (MTu, KKa).

Peippo *Fringilla coelebs*

Peippo on useimmiten syksyisen pikkulintumuuton päälaji, mutta tilanteesta riippuen havainnot merkitään peipoiksi, taikka sitten mukaan ilmoitetaan myös määrittämättömät pikkulinnut. Peipon muutto käynnistyi hiljalleen syyskuun alussa, kun Jurmossa muutti 2.9. 9m (OK ym.) ja 6.9. Rihtniemessä 17m (EH). Tästä muutto pikku hiljaa piristyi. Rymättylän Uutiskuuvassa laskettiin 11.9. 300m (MTu, TT) ja kuun puolivälissä muutto oli jo komeaa. Korppoon Bonsäsissä muutti 16.9. peippoja 2000m ja pikkulintuja (PL) 4500m (JHe). Kustavin Laupusen Korkialuodossa muutti 22.9. peippoja 535m ja PL 550m (AS) ja samana päivänä Lövössä peippoja 2280m ja PL 3135m (SKu, LNi). Korkialuodossa muutti 29.9. peippoja 43m ja PL 835m (AS) ja Jurmossa 29.9. peippoja 70m ja PL 1280m (JHe ym.). Lokakuun alkupuolelta on vielä Jurmosta kohtuullisia muuttomääriä: 5.10. peippo 257m ja PL 2150m, 6.10. peippo 105m ja PL 1300m, 7.10. peippo 200m ja 11.10. peippo 98m (JHe ym.). Tämän jälkeen muutto hiljeni ja vain pari havaintoa kannattaa enää mainita: 19.10. Rihtniemi 30m (JKy) ja 2.11. Utö 50m (JHe). Syyslaskennassa marraskuun alussa peippoja tavattiin 0,60 yksilöä 10 reittikilometriä kohden. Syksyjen 1975-98 keskiarvo oli 1,39 yksilöä/10reittikm. Marraskuun satunnaisista pienistä peippomääristä eri puolilla kannattaa mainita kaksi suurinta määrää: 3.11. Utö10 ja 10.11. Korppoon keskusta 15 (JHe). Joulukuussakin peippoja oli niukalti, sillä suurin määrä, 10 yksilöä tavattiin 22.12. Uudenkaupungin Vohdensaarella (RHe). Yhteensä joulukuulta on Tiiraan ilmoitettu vajaat 50 peippoa.

Järripeippo *Fringilla montifringilla*

Muutto käynnistyi elokuun lopussa, kun 29.8. havaittiin Mynälähdellä 1 (EG, TA) ja Björkbodassa 1 (TLs, AK). Syyskuun alkupuolelta on kuusi havaintoa muutamasta yksilöstä ja muutto käynnistyi kunnolla vasta kuun puolivälin jälkeen. Rymättylän Aaslalla oli 17.9. 192 jättä (LS) ja Pöytyän Auvaisissa muutti 19.9. 299m (MTa). Heti tämän jälkeen määrät nousivat huomattavasti. Kustavin Laupusen Korkialuodolla muutti 22.9. 450m (AS) ja samana päivänä Lövössä 967m (SKu, LNi). Seuraavana päivänä 23.9. Pöytyän Auvaisissa oli 3600 (MTa) ja Korkialuodolla muutti 860m (AS). Syyskuun lopussa tavattiin kohtuullisen suuria paikalliskertymiä. Uudessakaupungissa tavattiin 29.9. 2000p (TT ym.), 29.9. Laitila Untamala 3000p (TSu) ja 30.9. Masku Kynnysmäki 3000p (AS). Samaa aikaan oli järrejä myös muutolla: 29.9. Korkialuoto 430m ja 30.9. 640m (AS), 29.9. Jurmo 60p940m (JHe ym.) ja 30.9. Pöytyä Haveri 590m (MTa). Lokakuun alkupuolen määrät olivat samaa tasoa, vaikka useimmiten suurimmat määrät nähdään vasta lokakuun puolella. Jurmossa oli 5.10. 35p565m ja 6.10. 20p320m (JHe ym.). Syksyn suurin määrä tavattiin kuitenkin Pöytyän Kontolanrahkalla, jossa illalla 5.10. muutti 5500m (MTa). Tämän jälkeen tavattiin 14.10. Morgonlandetissa 2000 pääasiassa p (JC ym.), 14.10. Kuggskärissä 500 (MA, MKa, SS) ja 14.10. Laitila Salo 500 (HH, RM). Rihtniemessä oli 21.10. 500 (HKO, TLs, TM) ja 24.10. 20 (HKl, KK), joihin kunnollinen muutto oikeastaan loppui. Yhtä joulukuista lukuun ottamatta Jurmon viimeinen tavattiin 4.11. (ME ym.). Syyslaskennassa marraskuun alussa järripeippoja tavattiin 1,09 yksilöä 10 reittikilometriä kohden. Syksyjen 1975-98 keskiarvo oli 0,69 yksilöä/10reittikm. Marraskuun havainnot ovat saaristosta ja rannikolta 1-3 yksilöä kerrallaan. Joulukuussa laji oli kohtalaisen runsas. Suurin määrä oli Uudenkaupungin Pietolasta 1.12. 15 yksilöä (HH, RM, MN). Joulukuun alkupuolella tavattiin yhteensä noin 27 ja kuun loppupuolella noin 22 yksilöä.

Viherpeippo *Carduelis chloris*

Pienen tauon jälkeen Jurmoon ilmestyi 21.7. 5 yksilöä (HA-E ym.) ja tämän jälkeen saarella oli muutama yksilö loppukesän ajan. Tosiasiassa lajin muutto käynnistyi jollakin tapaa vasta syyskuussa, josta mainittakoon 16.9. Perniön Teijon Ruukinrinne 10m (MA) ja 30.9. Jurmo 19m (JHe ym.). Lokakuussa muutto oli voimakkaimmillaan. Jurmossa tavattiin 5.10. 100 (JHe ym.), Utossä 6.10. 120 (LNi ym.) ja Jurmossa 10.10. 240 (193m) (JHe ym.). Kuggskärissä oli 14.10. 200

ja 16.10. 250m (MA, MKa, SS) ja Raisionlahdella 700 yksilöä 14.10. (PA). Raisionlahden parvi on suurimpia tavattuja kertymiä. Jurmossa esiintyminen jatkuu tämän muuttovaiheen jälkeenkin pitkälle vuodenvaihteen yli voimakkaana¹. Lokakuun lopussa saarella oli 28.10. 350 (JHe, TT) ja 14.11. 450 (LKO ym.). Myös Utössä tavattiin 3.11. 150 (JHe). Syyslaskennassa marraskuun alussa viherpeippoja tavattiin 43,36 yksilöä 10 reittikilometriä kohden. Syksyjen 1975-98 keskiarvo oli 17,81 yksilöä/10reittikm. Lukema on kuitenkin lähivuosia ajatellen kohtuullisen normaali. Viherpeippojen määrät ovat olleet pitkään kasvussa laskennoissa. Jurmossa tavattiin vielä joulukuussa useita kymmeniä päivässä, eniten havaittiin 8.12. 150 yksilöä (JLi ym.). Muualta on Tiiraan ilmoitettu kaksi yli sadan kertymää. Pöytyän Pohjankulmalla oli 23.12. 130 (TNn) ja Houtskarın Näsbyssä 31.12. 120p (KR ym.).

Tikli *Carduelis carduelis*

Tikli parveutuu nopeasti pesimisen jälkeen. Heinäkuun lopulla tavattiin Tuurn Pansion Shellillä 26.7. 30 (SKu) ja 29.7. 40 (VM). Elokuussa oli Salon Sokeritehtaalla 10.8. 50 (TLs, JLu), 11.8. Shellillä 30 (VM) ja 26.8. Pöytyän Auvaisissa 20p (MTa). Syyskuun suurin määrä oli Sokeritehtaalla 25.9. 25p (MA, JLa, MKo). Ensimmäinen liikkumista osoittava havainto on 30.9. Kustavin Laupusten Korkialuodossa 1SW (AS) ja samana päivänä tavattiin syksyn ensimmäinen yksilö myös Jurmossa (JHe ym.). Jurmossa tavattiin lokakuun aikana 18 yksilöä, eniten 6.10. 4m (JHe ym.). Lokakuun määrät ovat hyvin vaatimattomia kaikkialla. Rihtniemessä oli 4.10. 8p (HKl, KK), Utössä tavattiin 7.10. 4p (LNi ym.) ja Kuggsärissä 14.10. 7 (MA, MKa, SS). Paikallisia tavattiin vain kahdesti vähintään 10 yksilöä: 9.10. Halikonlahti 10 (TNn) ja 14.10. Raisionlahti 25 (PA). Syksyn viimeinen ulkosaaristohavainto tehtiin 4.11. Jurmossa 4p (ME ym.). Syyslaskennassa marraskuun alussa tiklejä tavattiin 1,48 yksilöä 10 reittikilometriä kohden. Syksyjen 1975-98 keskiarvo oli 0,67 yksilöä/10reittikm. Määrä vastaa edellissyksyn tasoa. Jurmon havainnon lisäksi Tiirassa on kahdeksan muuta havaintoa marraskuulta, yhteensä noin 90 yksilöstä. Eniten nähtiin 3.11. Piikkiön Makarlassa 45 (PTo) ja 24.11. Naantalın Isosuon kaatopaikalla 40 (HLi, TA). Joulukuulta on 17 havaintoa yhdeksältä paikalta noin 160 yksilöstä. Eniten nähtiin 2.12. Maskun Odensaarella 18 (HP), 18.12. Naantali, Lietsala 70 (HP), 17.12. Pöytyä 30 (RHe) ja ilmeisesti samat Pöytyän Pohjankulma 23.12. 30 (TNn) ja 28.-30.12. 20 (MTa).

Vihervarpunen *Carduelis spinus*

Laji tavattiin Jurmossa joitakin yksilöitä läpi kesän eikä selvää muuton alkua voi määrittää. Jo kesäkuussa oli lajilla selvää liikehdintää. Jurmon suurin kesämäärä tavattiin 13.6. 30 (PLi) ja Rihtniemessä muutti 16.6. 99 yksilöä N-NW (EG, VPe) sekä 30.6. 23 (EG, VPe). Liikehdintä jatkui heinäkuun lopulla, kun 26.7. muutti Rihtniemessä 22 SW (4a) (TLa) ja 6.8. 43 (4a) (TLa, MW). Turun Pansion Shellillä pyöri 11.8. 300 vihervarpusta, joista rengastettiin 64 (VM). Perinteisempi syysmuutto käynnistyi sekin varhain elokuun lopulla, kun Korppoon Gyltössä muutti 25.8. 295m (22a) (JHe) ja 29.8. Pöytyän Auvaisissa 54m (MTa). Määrät eivät paljoa tästä syksyn aikana muuttuneet. Rauvolassa oli 13.9. 100 kiertelevää (SKn), 16.9. Perniön Ruukinrinne 155m (MA), 16.9. Jurmo 150 (HA-E, HHm, PLi), 16.9. Auvainen 417m (MTa), 17.9. Rymättylän Aasla 178 (LS) ja 19.9. Auvainen 180m (MTa) sekä Kustavin Laupunen Korkialuoto 22.9. 105m (AS). Ennen kaikkea Jurmon aineiston perusteella voi arvioida, että muutto oli huipussaan lokakuun alussa. Jurmon huippumäärät olivat 1.10. 20p120m, 3.10. 313m ja 5.10. 10p230m (JHe ym.). Muualla samaan aikaan suurin noteeraus oli 7.10. Utö 70 (LNi ym.). Hieman näiden jälkeen tavattiin 14.10. Kuggskärissä 50 (MA, MKa, SS), 21.10. Rihtniemessä 300 (TLs, HKo, TM) ja 27.10. Rihtniemi 10 (JSa ym.). Tämän jälkeen vihervarpuset hävisivät ja Jurmon syksyn viimeinen havainto oli 28.10. 1 (JHe ym.). Syyslaskennassa marraskuun alussa vihervarpusia tavattiin 1,34 yksilöä 10 reittikilometriä kohden. Syksyjen 1975-98 keskiarvo oli 4,85 yksilöä/10reittikm. Edellisenä syksynä

vastaava luku oli 42,25 yksilöä/10km. Tämä kuvastaa hyvin lajin vähäisyyttä. Marraskuulta on Tiirassa kaksi havaintoa Rihtniemestä: 10.11. 7m (HKo ym.) ja 20.11. ä (KHa ym.). Joulukuulta on samoin vain kaksi havaintoa ilmoitettu: 1.12. Ruissalon puutarha 1 (HLi ym.) ja 25.12. Gyltö 3 (JHe).

Hemppo *Carduelis cannabina*

Jurmosta on kevätmuuton jälkeen hemposta havaintoja kesäkuulta kahdelta, heinäkuulta yhdeltä ja elokuulta kahdelta päivältä. Nämä ovat kesäkiertelijöitä, eivätkä syysmuuttajia sanan tavanomaisessa mielessä. Elokuussa kiertelyä tarkkailtiin myös Pöytyän Auvaisissa: 8.8. 13m 5a, 10.8. 18m 3a, 13.8. 129m 9a ja 14.8. 33m (MTa). Näiden hemppojen liike suuntautui monenlaisiin ilmansuuntiin. Syyskuun alusta alkaen hemppoja kertyi hyvälle ruokamaille: 4.9. Perniö Laukka 50p (MA), 6.9. Ävik 40p (TT) ja 12.9. Ävik 80p (TT, MTu). Parvet olivat syyskuun jälkipuoliskolla suurimmillaan, sillä 20.9. oli Ävikissä 200p (HA-E) ja 28.9. Turun Vuoksenniskalla 400p (HKI). Samoihin aikoihin alkoi myös selkeä muuttolento, kun Jurmossa 22.9. muutti 12m (SSLTY) ja samana päivänä Lövössä 30m (SKu, LNi). Muuton huippu oli kuitenkin lokakuun alussa, jolloin sitä tarkkailtiin tehokkaasti Jurmossa: 5.10. 3p23m, 6.10. 9p116m, 7.10. 1p32m ja 10.10. 12m (JHe ym.). Parhaan päivän muutto lähenteli ennätysiä. Kuun lopulla muutti vielä 20.10. Isokarissa 14m (JHe), mutta muuten oli jo hiljaista. Syyslaskennassa marraskuun alussa hemppoja tavattiin 0,44 yksilöä 10 reittikilometriä kohden. Syksyjen 1975-98 keskiarvo oli 0,74 yksilöä/10reittikm. Määrä vastaa viime vuosien normaalitasoa. Marraskuulta on Tiiraan ilmoitettu vain kaksi havaintoa, joka tuntuu oudolta, koska joulukuulta on muutama iso parvi: 12.12. Naantali, Lietsala 23 (HP), 17.-30.12. Pöytyä Pohjankulma 20-50p (RHe, MTa, TNn), 27.12. Kaarina Horirinta 2 (TT, KKa), 29.12. Mietoinen Pyhe 170 (RHe) ja 30.12. Raisio kaatopaikka 70 (RHe).

Vuorihemppo *Carduelis flavirostris*

Lajista tehtiin vain neljä havaintoa: 6.11. Turku Muhkuri 1 (NH), 24.12. Muhkuri 1 (NH), 24.-27.12. Topinoja 1 (TT ym.) ja Turku Pitkämäki 30.12. 1 (MTu).

Urpiainen *Carduelis flammea*

Kesäkatsauksen mukaan laji oli kesällä runsas. Jonkinlaista liikehdintää ilmaisevia havaintoja alkaa Tiirassa olla elokuun alkupuolelta alkaen. Elokuun havainnot ovat hajanaisia ja käsittävät 1-2 yksilöä kerrallaan, paitsi 19.8. Otajärvellä 5 (HKo, TLs). Vasta syyskuun puolivälissä alkaa hieman tapahtua, kun 15.9. Jurmossa on 13 (HA-E, HHm, PLi), 19.9. Pöytyän Auvaisissa 15m (MTa) ja 22.9. Kustavin Laupusen Korkialuodossa 31m (AS). Syyskuun lopun määrät pysyttelevät vielä alle sadan yksilön. Jurmossa muutti 23.9. 53m (SSLTY) ja 25.9. tavattiin 80 (47m) (RN). Lisäksi Kaarinan Kärjessä havaittiin 27.9. 90p (VM). Urpiaisen päämuutto tapahtui lokakuun alkupuolella. Jurmossa havaittiin 3.10. 302 (295m), 5.10. 330 (300m), 6.10. 140 (100m) ja 11.10. 621 (300m) (JHe ym.). Muualla määrät olivat samaan aikaan pienempiä. Utössä oli 7.10. 200 (LNi ym.). Hieman myöhemmin tavattiin Kuggskärissä 14.10. 130 (MA, MKa, SS) ja 18.10. Rihtniemessä 300 (ET, RB, RK). Tämän jälkeen muutto hiljeni. Jurmossa tavattiin 28.10. 5p65m (JHe ym.) ja 3.11. Utössä 20 (JHe). Syyslaskennassa marraskuun alussa urpiaisia tavattiin 3,06 yksilöä 10 reittikilometriä kohden. Syksyjen 1975-98 keskiarvo oli 12 yksilöä/10reittikm. Tämä vähäisyys näkyy myös loppuvuoden Tiiran havainnoissa. Muutama isompi parvi pistää näistä silmään. Laitilan Soukaisissa oli 14.11. 100p (AS), 25.11. Auvaisissa 100SW (MTa) ja 28.11. Turun Karhulan maankaatopaikalla 20p (AS, JSa). Joulukuun vähistä havainnoista mainittakoon 1.12. Karhulassa 80p (AS, JSa, MH), 1.12. Naanatlin Isosuon kaatopaikka 40p (HLi ym.), 5.12. Loimaan kunta, Pitola 80 (TNn) ja 30.12. Raision kaatopaikka 30 (RHe).

Tundraurpiainen *Carduelis hornemanni*

Ensimmäinen lintu havaittiin todella varhain, jo 30.9. Vekarassa (RHe, MLe). Kyseessä on TLY:n alueen toinen syyskuinen havainto, aiempi oli samoin Vekarassa 27.9.1990. Seuraavatkin hyvin varhain, 6.10. Utössä 2p (LNI ym.). Vielä seuraavatkin olivat normaalia aiemmin: 13.10. Turku Koroinen 1 (MN) ja 18.10. Vekara 2 (PA, RHe, MLe). Tämän jälkeen nähtiin vielä lokakuussa 4 yksilöä ja marraskuulta on viisi havaintoa. Joulukuulta havaintoja on vähän enemmän, yhteensä yhdeksän. Kuun alusta 1.-6.12. on kuusi havaintoa yhteensä 8 yksilöstä. Tämän jälkeen oli tauko, kunnes jouluna tavattiin vielä kolme yksilöä: 25.-27.12. Topinoja 1-2 yksilöä (MO ym.), 25.12. - 2.1.2002 Kaarina Hovipelto (MO ym.) ja 30.12. Turku Pitkämäki 1 (MTu).

Kirjosiipikäpylintu *Loxia leucoptera*

Lajista tehtiin kolme havaintoa: 29.7. Vehmaa Tuomoinen 1 k E (RV), 15.9. Parainen Lemlax 1m (JNo, EI) ja 29.9. Kuggskär 1 (MA ym.).

Pikkukäpylintu *Loxia curvirostra* ja *Loxia sp.*

Pikkukäpylintu ja pikku/isokäpylintu käsitellään yhdessä, jotta liikehdinnästä saa edes jonkinlaisen kuvan. Pesinnän jälkeinen liikkuminen alkaa melko aikaisn keväällä. Jurmoon ensimmäiset ilmestyivät 30.4.2 ja 2.5. 2 yksilöä (TT, PHi, VV). Uudenkaupungin Vasikkarissa oli 12.5. 70p (HKO ym.) ja Jurmossa 13.5.21p (PA, JHe). Viikkoa myöhemmin oli toukokuun huippu, kun Jurmossa oli 22.5. 160 (151m) (JHe ym.), 23.5. Kustavin Pleikilässä 150p (RLi, KR, MR) ja 24.5. Kustavin Laupusensalmella 170m 6a (AS). Tämän jälkeen liikehdintä hiipui, kunnes saavutti ennen näkemättömät mittasuhteet kesäkuun puolivälissä. Rihtniemessä vaelsi etelään 11.6. 2455m (HKl, RLi), 16.6. Halikon Vaskiolla 177W 7a (KR) ja 16.6. Rihtniemessä 2465 NW 98a (EG, VPe). Rihtniemen määrät ovat molemmat uusia ennätyksiä. Käpylintujen vaellusten epämääräisyyttä kuvaa hyvin muutaman päivän välein eri suuntiin tapahtunut liikkuminen. Ehkä sääolosuhteet vaikuttavat siihen, kääntyvätkö rannikkoon törmäävät käpylinnut etelään tai pohjoiseen rannikon suuntaisesti. Näiden jälkeen oli vielä hetken jonkinlaista liikehdintää. Vasikkarissa muutti 20.6. 180m 7a (OT), Jurmossa oli 23.6. 170 (JNo, EI) ja Vasikkarissa vielä 1.7. 366m S 18a (OT). Tämän jälkeen määrät olivat heinä-elokuussa korkeintaan 20-30 luokkaa päivässä. Syyskuussa määrät olivat vieläkin vaatimattomampia. Lokakuun alkupuolella tavattiin Loxioita Jurmossa päivittäin, mutta suurin määrä oli vain 30 yksilöä 5.10. (JHe ym.). Hieman myöhemmin 13.10. Pöytyän Haverissa muutti 147m 6a (MTa) ja 20.10. Jurmossa 44 (SKu, RLi). Syyslaskennassa marraskuun alussa käpylintuja tavattiin 0,24 yksilöä 10 reittikilometriä kohden. Syksyjen 1975-98 keskiarvo oli 3,13 yksilöä/10reittikm. Vähäinen käpylintujen määrä näkyi myös Tiiran havainnoissa, joita on marras-joulukuulta vain neljä. Niistä mainittakoon Turun Karhulan maankaatopaikalla 8.12. tavatut 10 pikkukäpylintua (TT).

Isokäpylintu *Loxia pytyopsittacus*

Havainnoista on hankala vetää mitään selviä johtopäätöksiä, mutta yritetään. Kesäkuussa tehtiin 6 havaintoa yhteensä 39 linnusta. Näistä mainittakoon 22.6. Rymättylä Iso-Anosin 10 (HA-E) ja 30.6. Rihtniemi 20 (HKO, TLs, JLu). Heinäkuulta on yhdeksän havaintoa 33 yksilöstä. Nyt isokäpylintuja oli ehtinyt jo Jurmoonkin, jossa tehtiin kolme havaintoa, mm. 25.7. nähtiin 11 (OK ym.). Rannikon ja saariston lisäksi isokäpylintuja nähtiin Alastarolla, Liedossa ja Vahdolla. Elokuulta ei ole yhtään havaintoa Tiirassa ja syyskuultakin vain viisi yhteensä 27 yksilöstä. Näistä mainittakoon 23.9. Kustavi Laupunen Korkialuoto 8m (AS) ja 29.9. Rusko Hauninen 8 (TNn). Lokakuulta on

yhdeksän havaintoa yhteensä 29 yksilöstä. Näistä 19 nähtiin Jurmossa, jossa eniten 18.10. 8p (RN). Rannikon lisäksi nähtiin Marttilassa ja Loimaalla, jossa Kuninkaisissa 24.10. 6p (TNn). Marraskuussa havainnot 3.11. Suomensjärven Johdesuolta 8 (AV) ja Jurmossa 14.11. 1 (LKO ym.). Joulukuussa vain 14.12. Laitilan Hirvilamminsuolla 4 (JKy). Ei siis mitään aiemmasta poikkeavaa.

Punavarpuksen *Carpodacus erythrinus*

Punavarpusen muutto on hyvin aikainen ja alkaa jo hienökuun puolivälissä¹. Muuton voinee katsoa alkaneeksi havainnosta Turun Pansion Shellillä, kun siellä rengastettiin 10 ja kontrolloitiin 3 punavarpusta 17.7. (SKu, RLi). Rauvolassa oli 25.7. 4 (HH., WV) ja 28.7. Jurmossa 5m2p (JHe ym.). Syskyn suurimmat määrät tavattiin Jurmossa, jossa oli 11.8. 11m ja 12.8. 1p13m (JHe ym.). Toki nämä eivät ole mitään ennätysmääriä. Näiden jälkeen vain kolme havaintoa: 13.8. Jurmo 1m (JHe), 25.8. Mynälahti ä (RLi) ja viimeinen 1.9. Dragsfjärd Lövä 1m (HLi ym.).

Taviokuurna *Pinicola enucleator*

Laji oli todella vähissä, vain yksi havainto koko syksynä: 19.11. Korppoo Wattkast 1p (RN).

Punatulkkun *Pyrrhula pyrrhula*

Ensimmäisiä syysmuuttoja voisivat olla 15.9. Rihtniemessä 4 (TSa, JSi) ja 16.9. Perniö Ruukinrinne 5m (MA). Punatulkkulla oli jo syyskuussa kohtuullista muutoa, kun 22.9. Vekarassa muutti 150 S (RHe, MLe), 23.9. Jurmo 3p45m (SSLTY), 29.9. 147m (JG ym.) ja 30.9. 67m (JG ym.). Lokakuussa tapahtui päämuutto, jolloin muuttohavaintoja kertyi laajemmalti maakunnasta: 4.10. Rihtniemi 72m (HKl, KK), 5.10. Jurmo 43p107m, 6.10. 10p80m, 11.10. 20p296m, 12.10. 63p37m (JHe ym.) sekä 14.10. Morgonlandet 100 (JC ym.). Lokakuun jälkipuoliskolla havaittiin vielä pari isompaa muuttomäärää: 20.10. Jurmo 22p113m (SKu, RLi) ja 27.10. Rihtniemi 42 (JSa ym.). Syyslaskennoissa marraskuun alkupuolella tavattiin 13,52 yksilöä 10 reittikilometriä kohden, joka on samaa tasoa kuin syksyjen 1975-98 keskiarvo 15,34 yks./10 reittikm. Loppuvuoden havainnoissa ei erityistä mainittavaa.

Nokkavarpunen *Coccothraustes coccothraustes*

Havainnot liikkuvista linnuista alkoivat elokuun lopulla. Tässä mahdollisia ensimmäisiä syysmuuttajia: 23.8. Turku Yo-kylä 2 (MN) ja Kaarina Kuusisto Vuolahti 2N (TT, MTu) sekä 24.8. Mynälahti 2W (PA) ja Korppoo Wattkast 1 (RN). Näiden jälkeen elokuun lopulla tehtiin kaksi havaintoa yhteensä kahdesta yksilöstä. Syyskuun alkupuolella tavattiin säännöllisessä esiintymispaikassa Turun Muhkurissa syksyn suurin määrä 7 yksilöä 10.9. (EL). Muualta oli vähän havaintoja. Syyskuun lopulta on Tiirassa 10 havaintoa, joista eniten 17.9. Turun Sanmppalinnamäellä 4 (KR). Turun ulkopuolelta vain seuraavat: 19.9. Wattkast 1E (RN), 22.9. Vekara 1 S (RHe, MLe), 22.9. Lieto Mahlio 1 W (VPe). Tästä eteenpäinkin lähes kaikki havainnot olivat Turusta. Mainittakoon kuitenkin seuraavat linjasta poikkeavat havainnot lokakuun alusta: 6.10. Turku Kakskerta 5 S (MVa) ja 7.10. Jurmo 1 (JHe ym.). Marraskuussa enää kaksi havaintoa: 7.11. Naantali Luolalanjärvi 1 ylilentävä (MTu) ja 11.11. Turku Muhkuri 1n (EL).

Lapinsirkun *Calcarius lapponicus*

Syksyn ensimmäiset lapinsirkut tavattiin hieman tavallista myöhemmin, kun 3.9. oli Jurmossa 2 (OK) ja 4.9. Mynälähdellä 1 (PA). Laji oli koko syksyn harvalukuinen ja syyskuun alkupuolella tehtiin edellisten lisäksi vain viisi havaintoa 12 yksilöstä. Niistä mainittakoon Jurmossa 8.9. olleet 7

yksilöä (VO ym.) ja Jurmon ulkopuoliset kaksi havaintoa: 14.9. Uusikaupunki Hanko 1 (PA) ja samana päivänä Turku Halinen 1 (MN). Päämuutto tapahtui syyskuun jälkipuoliskolla, jolta on 16 havaintoa Tiirassa. Kaksi kertaa Jurmossa nähtiin isohko määrä: 15.9. 21 (HA-E, HHm) ja 21.9. 20 (SSLTY). Lokakuulta on vain viisi havaintoa, joista myöhäisimmät: 14.10. Uusikapunki, Pyhämaa, Pullonkari 1 (HH, RM) ja Mynälahti äm (HKl), 20.10. Isokari 1m (MN ym.) ja viimeinen 21.10. Jurmo 1m (SKu, RLi). Muutto loppui aikaisin.

Pulmunen *Plectrophenax nivalis*

Syksyn ensimmäinen pulmunen ehti Jurmoon jo 23.9. (SSLTY) ja oli kautta aikain maakunnan toinen syyskuussa havaittu pulmunen. Aiempi on nähty Turussa 16.9.1979. Kustavin Isohaukerissa 6.10. havaittu 1m (PA) oli sekini erittäin aikainen. Seuraavat vasta jotenkin ajallaan 18.10 Jurmossa 8 (RN) ja Vekarassa 1 (PA). Lokakuussa pulmunen oli varsin vähälukuinen, sillä 20.10. Isokari 6+4m (useat) ja Vekara 15 (PA) sekä 24.10. Jurmo 7m (KOP) olivat ainoat vähän isommat määrät. Lisäksi vain 4 muuta havaintoa 7 yksilöstä. Loka-marraskuun vaihteessa oli pieni muuttopyrähdyks, kun Jurmossa nähtiin 27.10. 15p, 28.10. 22p2m (JHe ym.) ja 3.11. 30p (ME ym.). Lisäksi 2.11. Utössä 5p12m (JHe). Marraskuussa lisäksi pari muuta isompaa, Jurmossa 13.-14.11. 22p (LKO ym.) ja 18.11. Uudenkaupungin Hiuvuori 12m (PA). Näiden lisäksi marraskuussa tehtiin 7 havaintoa pikkumääristä. Joulukuussa havaittiin Jurmossa 4.-15.12. 1-3 yksilöä (JHe ym.) ja muualla seuraavasti: 30.11.-1.12. Turku Luolavuori Danon 2 (TT ym.), 15.12. Laitila Hirvilamminsuon 1m (JKy), 28.12. Pöytyä Pohjankulma peräti 30m (TNn) ja viimeinen 31.12. Utö 1 SW (JHe, JTi).

Keltasirkku *Emberiza citrinella*

Muutto alkoi syyskuun puolivälissä, jolloin Jurmoon ilmestyi syksyn ensimmäinen 14.9. (HA-E, HHm) ja 16.9. muutti Perniön Ruukinrinteellä 15m (MA). Syyskuussa ilmoitetut määrät olivat vielä hyvin pieniä. Lokakuussa on keltasirkun päämuutto ja tällöin havaittiin jokunen isompi määrä: 4.10. Rihtniemi 10 (HKl, KK), 6.10. Jurmo 23 (JHe ym.), 14.10. Morgonlandet 200 (JC ym.) ja Kuggskär 30 (MA, MKa, SS), 20.10. Parainen Våno Bålberget 65m (KOP) ja Jurmo 15 (SKu, RLi) ja 28.10. Rihtniemi 10 (HKo ym.). Morgonlandetin määrä on merkittävä ja ylittää Jurmon suurimmat määrät kautta aikojen. Näiden havaintojen jälkeen ei enää muuttohavaintoja. Syyslaskennoissa marraskuun alkupuolella tavattiin 23,80 yksilöä 10 reittikilometriä kohden, joka on vähemmän kuin syksyjen 1975-98 keskiarvo 35,11 yks./10 reittikm. Lukema on kuitenkin aika tavanomaista suuruusluokkaa edeltäviin vuosiin verrattuna. Loppuvuodesta havaittiin muutama suurehko kertymä: 25.11. oli Pöytyä Auvainen 500 (MTa), 16.12. Rymättylä Okala 100 (VM) sekä 26.12. Kaarina Kärki 200 (VM) ja lähes ennätysksiä hiponut määrä tavattiin 29.12. Vehmaa Uhlu 1200 (RHe).

Peltosirkku *Emberiza hortulana*

Houtskarinn Hyppeisissä 4.8. tavattu peltosirkku (KR ym.) lienee ollut jo muuttomatalla taikka ainakin oli siirtynyt pitkän matkaa pesimäalueeltaan. Jurmon syksyn ainoa peltosirkku havaittiin 12.8. (JHe). Tämän jälkeen on elokuulta 15 havaintoa, joista mainittakoon kaikki yli yhden linnun havainnot: 19.8. Lövä 2m (HLi), 20.8. Björkboda 6m (HKl), 26.8. Lövä 2m (HLi ym.), 26.8. Korppoo Wattkast 2 (RN) ja 30.8. Vehmaa Tuomoinen 2 (RV). Syyskuussa havaintoja oli yhteensä 9, joista jälleen: 2.9. Mynälahti Aarlahden 2p (TT), 11.9. Wattkast 2 (RN) ja viimeiset 15.9. Houtskari Mossala 1 ja Björkö 1 (KR ym.) sekä 16.9. Wattkast 1 (RN).

Pohjansirkku *Emberiza rustica*

Kolme syyshavaintoa ilmoitettiin, siis vähän: 22.9. Västanfjärd Galtarbyviken 1m (HLi ym.), 22.9. Turku Muhkuri 1 SE pensaita pitkin (EL) ja viimeinen 6.10. Vekara 1p (RHe, MLe, HP). Näiden lisäksi seuraavat havainnot tsik-sirkuista (*Emberiza rustica/pusilla/aureola*): 15.9. Jurmo 3m (HA-E, HHm, PLi), 16.9. Perniö Ruukinrinne 1m (MA), 16.9. Korppoo Wattkast 4 ja 20.9. 1 (RN) ja 6.10. Uusikaupunki Pyhämaa Liesluoto 1m (KR, RLi, JJN).

Pajusirkku *Emberiza schoeniclus*

Liikehdintää edusti Rihtniemessä jo 19.8. nähty pajusirkku (JSa ym.), mutta varsinaisesti muuton voi katsoa alkaneeksi, kun Jurmossa oli 8.9. 1p (VO ym.). Syyskuun alkupuolen määrät olivat vaatimattomia, mutta 22.9. Kustavi Laupunen Korkialuodossa muutti 26 ja 23.9. 50 (AS). Lövössä muutti 23.9. 40m (HLi ym.). Turun Vuoksenniskalla oli 28.9. 40p (HKl) ja Korkialuodossa muutti 30.9. 35m (AS). Saaristossa määrät olivat suurimmillaan lokakuun alussa. Jurmossa nähtiin 5.10. 17p43m, 6.10. 8p17m ja 7.10. 4p26m (JHe ym.) sekä Utö 6.10. 25p (LNi ym.). Näiden jälkeen olivat vain 14.10. Kuggskärissä havaitut 10 (MA, MKa, SS) olivat ainoa suurempi muuttoaikainen määrä. Syysmuuton loppua kuvatkoon ulkosaariston viimeiset 3.11. Jurmossa (ME ym.) ja Utössä (JHe). Näiden jälkeen tavattiin marraskuussa kahdesti Uudessakaupungissa ja kerran Turussa ja Velkualla. Joulukuulta vielä muutama havainto: 8.12. Korppoo Wattkast 3, 11.12. Wattkast 8 (RN), 16.12. Mietoinen Kumiruona 7 (BG ym.) ja 27.12. Ruissalo Rantatie 1 (JKå).

Kiitokset

Seuraavat henkilöt vastailivat tarkistuspyyntöihini: Markus Ahola, Hannu Ali-Eskola, Olli Kanerva, Hannu Klemola, Tom Lindroos, Kaj-Ove Pettersson ja Jukka Sillanpää. Kalle Rainio toimitti minulle Jurmon havaintotaulukon ja avusti Jurmon havaintojen tulkinnoissa. Jari Kårlund toimitti käyttöön vanhoja katsauksia ja auttoi muulla tavalla. Asko Suoranta kannusti kirjoittamisessa, toimitti käyttöön vanhoja katsauksia ja kommentoi käsikirjoitusta. Kiitokset kaikille.

Kirjallisuus

1. Lehikoinen, E., Gustafsson, E., Aalto, T., Alho, P., Laine, J., Klemola, H., Normaja, J., Numminen, T. ja Rainio, K. 2003: Varsinais-Suomen Linnut. Turun lintutieteellinen yhdistys r.y. Turku. 416 s.
2. Peltola, V., Suoranta, A., Gustafsson, E. & Tenovuo, O. 2009: Vesilintujen kesämuutto eteläisellä Selkämerellä. *Ukuli* 40 (1): 5-21.
3. Suoranta, A.s, Gustafsson, E. & Peltola, V. 2008: Varsinais-Suomen maaseututaajamien talvilinnusto. *Ukuli* 39 (2): 8-18.
4. Gustafsson, E., Peltola, V. & Suoranta, A. 2010: Varsinais-Suomen kaupunkien linnusto talvella 2003/2004. *Ukuli* 41 (1): 26-37.